

**K.K.T.C.
MERKEZ BANKASI**

ÜÇ AYLIK BÜLTEN

Sayı: 2008 - III

Ö N S Ö Z

KKTC Merkez Bankası, ekonomi tarihi boyunca unutulmayacak olayların yaşandığı 2008 yılı üçüncü çeyreği içinde ülkemiz ekonomisi, finans sektörü ve kamu maliyesinde meydana gelen değişimler ile dünya ekonomisinde yaşanan gelişmeleri Eylül 2008 sonu itibarıyla değerlendiren “**Üç Aylık Bülten**”i, küresel krizin etki alanını genişletmeye devam ettiği bir dönemde yayımlamaktadır.

Kamuoyunu şeffaf ve doğru bilgilendirilmesi adına ülkemizde önemli sorumluluğun Kurumumuza düştüğüne inanarak ve bu görev bilinci ile hazırlamış olduğumuz bülten içeriğinde birinci bölümde esas olarak küresel ve seçilmiş ülke ekonomilerine yönelik gelişmeler verilmektedir. Sonraki bölümlerde ise KKTC ekonomisi, KKTC kamu maliyesi ve KKTC bankacılık sektörü ile finansal istikrara yönelik gelişmeler yer almaktadır. Finansal istikrar çerçevesinde Merkez Bankaları'nın krize karşı aldıkları önlemler, bankacılık sektörümüzün sermaye yeterliliği ve tahsili gecikmiş alacaklarının yanı sıra bankacılık sektörü dışındaki (Sigortacılık, uluslararası bankacılık birimleri kooperatifler ve döviz büroları) diğer sektörlerle ait bazı bilgiler özetlenmişti. Bankacılık sektörünün sağlamlığına yönelik göstergelerden biri niteliği taşıyan Finansal Sağlamlık Endeksi ile ilgili gelişmelere de bu bölümde yer verilmektedir. Her bültende farklı bir konunun ele alındığı raporun son bölümünde ise Serbest Rekabet ile ilgili çalışma yer almaktadır.

Ülkemizde yaşanan ekonomik gelişmeleri daha yakından takip edebilmek ve ekonomide talep yönünde KKTC'de faaliyet gösteren firmaların eğilimlerini ortaya koyabilmek üzere hazırlanmakta olan “**İktisadi Yönelim ve Beklenti Anketi**” önümüzdeki bültenlerde yer alacak olan bir diğer yeniliktir.

Bültenin sürekli geliştirilerek çıkarılmasına katkıda bulunan çalışma arkadaşlarıma teşekkür eder, kullanıcılarına yararlı olmasını dilerim.

Ahmet TUGAY
Başkan

(Sayfa düzeni gereği boş bırakılmıştır)

© KKTC Merkez Bankası, 2008 / III

Adres

Bedreddin Demirel Caddesi,
Lefkoşa - KKTC

Yazışma Adresi

P.K. 857, Lefkoşa-KKTC

Telefon

0392 - 228 3216 (10 Hat)

Fax

+0392 - 228 5240

+0392 - 228 2131

Websitesi

<http://www.kkctcmb.trnc.net>

E-mail

ileti@kkctcmb.trnc.net

Bu Bülten, KKTC Merkez Bankası
Yönetim Kurulu'nun onayı ile
hazırlanmış ve yayımlanmıştır.

Üç aylık bültende yayımlanan veriler geçici verilerden derlenmiştir. Önceki bültenler ve/veya internet sitemizdeki verilerle karşılaştırıldığında farklılıklar görmek mümkün olup, kamuoyunu bilgilendirmek amacıyla hazırlanan bu bültendeki veriler kanıt gösterilmek suretiyle KKTC Merkez Bankası'ndan herhangi bir hak veya değişiklik talebinde bulunulamaz.

*Bu yayının tüm hakları saklıdır.
Sadece, ticari amaçlı olmayan eğitim,
araştırma vb. çalışmalarda kaynak
gösterilerek kullanılabilir.*

Ön Kapak Resmi: Büyük Han-Lefkoşa

A. KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AB/AB-13	Avrupa Bölgesi
AMB/ECB	Avrupa Merkez Bankası
BoE	İngiltere Merkez Bankası
DPÖ	Devlet Planlama Örgütü
FED	Amerika Merkez Bankası
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
IMF	Uluslararası Para Fonu
İAB	İstanbul Altın Borsası
KKTCMB/Banka	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası
KOBİ	Küçük ve Orta Boy İşletme
MB	Merkez Bankası
MDC	Menkul Değerler Cüzdanı
MMK	Mevduat Munzam Karşılıkları
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
SYSR/SYR/SYSO	Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu
TL/TP/YTL	Türk Lirası
TGA	Tahsili Gecikmiş Alacaklar
TCMB	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
YP	Yabancı Para
£	Sterling, GBP
\$/Dolar	Amerikan Doları, ABD Doları
€	Euro, Avro

B. TANIMLAR

Brüt Krediler: Kredi ve Avanslar + Tahsili Gecikmiş Alacaklar

Likit Aktifler: Nakit Değerler + Merkez Bank. Alacaklar + Bankalardan Alacaklar

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Önsöz	i
1 Uluslararası Gelişmeler	1-7
2 İstihdam ve Fiyatlar	9-11
3 Dış Ekonomik İlişkiler	13-21
4 Bütçe Gelişmeleri	23-27
5 Parasal ve Finansal Gelişmeler	29-36
6 Finansal İstikrar Analizi	37-46
7 Araştırma, Anket ve Çalışma Raporları	47-49
Ekonomik Kararlar	51-52
İstatistik Tabloları	53-84
Notlar	85-86

1. ULUSLARARASI GELİŞMELER

2008 Üçüncü Çeyrek Küresel Görünümü

Finansal krizin sebep olduğu küresel ekonomik dalgalanma özellikle Ağustos ve Eylül aylarında etkisini artırmış buna bağlı uzun dönemli ekonomik etkileri tüm dünya’da doğrudan hissedilmeye başlamıştır. 2008 yılı üçüncü çeyreği içerisinde dünyada, özellikle ABD ve Batı Avrupa kökenli birçok bankanın muazzam zararlar yazdığı, borsaların dip noktalara ulaştığı hammadde, özellikle petrol fiyatlarının ani ve büyük gerileme gösterdiği, küresel büyüme hızındaki yavaşlamanın yanısıra bazı gelişmiş ülkelerde resesyonun ortaya çıkmasıyla birlikte düşünüldüğünde 2008’in üçüncü çeyreğinin ekonomi tarihi açısından kayda değer bir dönem olduğu değerlendirilmektedir.

2007 yılı Ağustos ayında ABD’deki eşikaltı kredi piyasasında patlak veren kriz 2008 yılı Ağustos ve Eylül aylarında yeni bir sayfaya girmiştir. Girilen bu safhada finansal kurum ve piyasalar arasındaki güven ortamı tamamen bozulmuştur. 2008 Eylül ayı içinde şirketlerin borçlarını ödeyebilme güçlerinin azalmasına bağlı olarak, finansal kuruluşlarla ilgili iflas, birleşme, kamulaştırma gibi operasyonlar gündeme gelmiştir. İlk önce ABD’nin en büyük iki mortgage finansman şirketi Fannie Mae ve Freddie Mac’e el konulmuş ve ardından ABD’nin en büyük ikinci yatırım bankası Lehman Brothers’ın iflasını açıklaması ve Bank of America’nın Merrill Lynch’i satın alması, ABD’nin en büyük sigorta şirketlerinden AIG’nin kredi notunun düşürülmesi krizin safha değiştirmesinde mihenk taşı olmuştur. Bu iflas ve satın alımlara bağlı olarak öncelikle ABD, ardından Avrupa ve Asya borsalarında yaşanan ani ve büyük düşüşler sonrası, ilgili ülkeler benzer durumdaki kuruluşları yaşatmak, piyasadaki güveni tesis etmek, likiditeyi tekrardan artırmak adına bir takım önlemler açıklamışlardır. Bu çerçevede Ekim ayı başında FED, Avrupa Merkez Bankası, İngiltere Merkez Bankası, İsviçre Merkez Bankası ve

İsveç Merkez Bankası koordineli hareket ederek faiz oranlarını yarım puan indirmişlerdir.

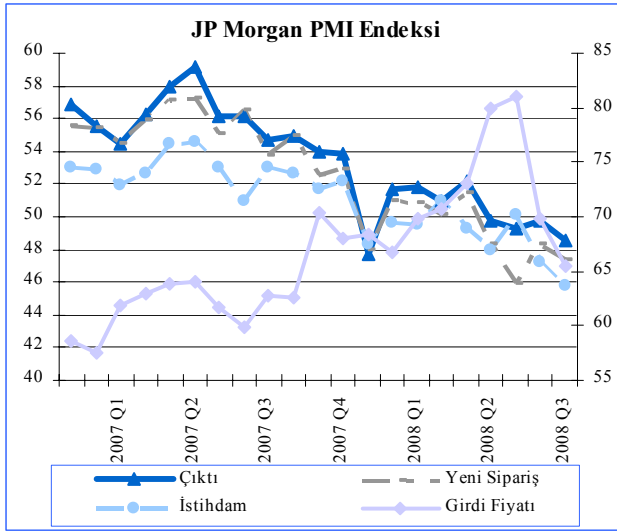
JP-Morgan Küresel PMI Çıktı Endeksi bir önceki bültende belirtildiği gibi Haziran ayında eşik değeri olan 50 seviyesinin altına gerilemiş ve takip eden üç ayda bu seviyenin üzerine çıkamayarak 2008 yılı üçüncü çeyrek sonu itibarıyla 48,50 seviyesinde kalmıştır. Çıktı endeksi 2001 yılında 11 Eylül saldırılarının gerçekleştiği dördüncü çeyreğinden bu yana ilk kez bir çeyrek boyunca eşik seviyesi olan 50’nin altında gerçekleşerek küresel ekonomideki daralmanın daha ileri noktalara gittiğini göstermektedir.

2008 yılı ikinci çeyreği sonu itibarıyla 50 değerinin altına gerileyen JP-Morgan Global Yeni Sipariş endeksi de üçüncü çeyrek içinde bu seviyeyi geçememiş ve büyük bir gerileme göstererek Eylül sonu itibarıyla 47,40 düzeyine inmiştir. Geline bu seviye ile endeks yeni siparişlerde dört ay arka arkaya güçlü bir gerileme yaşandığını göstermektedir. Özellikle Avrupa Bölgesi ve Amerika üretimdeki güçlü gerilemeye bağlı olarak 2001 yılından bu yana en ciddi daralmayı yaşamaktadır.

Özellikle Amerika’da işten çıkarmaların 2002 başından itibaren gerçekleşen en yüksek seviyelere ulaşılması ve Avrupa Bölgesi ile İngiltere’de de durumun benzerlik göstermesi ile JP-Morgan Global İstihdam Endeksi Eylül ayı sonu itibarıyla 45,80’le altı buçuk yılın en düşük seviyesine gerilemiştir.

Global talepteki düşüşe bağlı olarak enflasyonist baskının üçüncü çeyrekte daha da azalması ile Temmuz ayında 81,10 seviyelerine yükselen JP Morgan global girdi fiyatlarının endeksinin Eylül sonu itibarıyla 65,40 seviyesine gerilediği görülmektedir. Enflasyon fiyatlarının petrol ve diğer emtia fiyatlarındaki gerilemelere bağlı olarak hem üretim hem de hizmet sektörlerinde gerilemesi bu endeksin on bir ayın en düşük seviyesine ulaşılmasında en büyük faktörler olarak görülmektedir.

Grafik 1.1

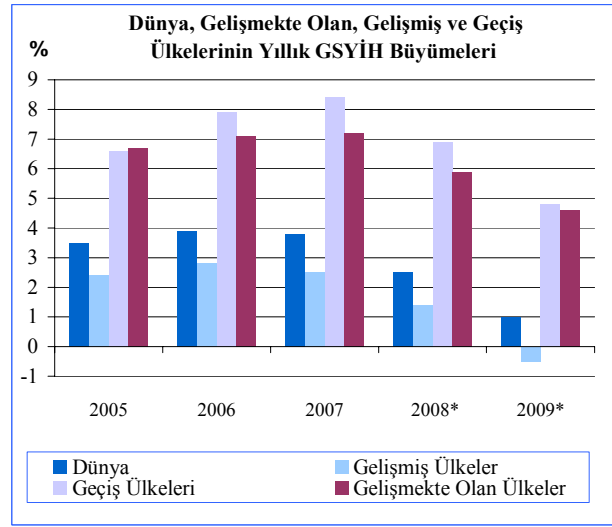
Kaynak: ISM

Küresel Büyüme

2007 yılında başlayıp 2008 de derinleşen ve 2008 yılında Lehman Brothers'ın iflasına izin verilmesi ile boyut değiştirip, hız kazanan finansal kriz derin bir güven bunalımının ortaya çıkmasına neden olmuştur. 2008 yılı sonu 2009 yılı başlarında finansal piyasalarda en dibi gören kriz artık reel ekonomiler üzerindeki etkileri göstermeye başlamıştır. Özellikle büyüme hızlarındaki yavaşlamada Amerika, Almanya, İngiltere gibi gelişmiş ülkeler başı çekerken global ekonomiye entegre olan tüm ülkelerde krizin etkileri görülmeye başlamıştır.

Birleşmiş Milletler'in yayınladığı son raporda dünya GSYH'sı için 2008 yılı büyüme tahmini yüzde 2 seviyesinde iken, 2009 yılında bu oran Yüzde 1,0 olarak gerçekleşeceği öngörülmektedir. Gelişmiş ülke ekonomileri için beklentiler ve 2008 yılında büyümenin yüzde 1,0 olacağı ve 2009'da bu ekonomilerin yüzde 0,5 daralacağı yönündedir. Gelişmekte olan ülke ekonomilerindeki büyüme tahminleri ise 2008 yılı için yüzde 5,9'ken 2009 yılında yüzde 4,6'ya gerilemiştir.

Grafik 1.2

Not: * tahmin rakamlarıdır.

Kaynak: 2008 ortasında WESP tarafından iyimser senaryo üzerinden güncellenmiştir.

Küresel İşsizlik Oranı

Finans piyasalarında başlayan küresel kriz özellikle gelişmiş ülke ekonomilerinde hızla küresel istihdam krizini de beraberinde getirmiştir. Derinleşen ekonomik krizle birlikte özellikle gelişmiş ülke ekonomilerinin işsizlik oranları hızla yükselmektedir. 2008 yılı içerisinde Almanya dışında geriye kalan G-7 ülkelerinin işsizlik oranları yükseliş göstermiştir. 2008 Haziran ayını takip eden üç ay içerisinde İngiltere, ABD ve Japonya'da ortaya çıkan yeni işsiz sayısı 1,1 milyona ulaşmıştır. Krizin ilk safhalarında en büyük etkinin finans piyasalarında görülmesine bağlı olarak bu dönem içerisinde en büyük işten çıkarmalarda bu sektörlerde gerçekleşmiştir. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından yıllık olarak yayınlanan 'Küresel İstihdam Eğilimleri 2009' raporunda küresel ekonomik dalgalanma ile birlikte son dört yılda sürekli düşüş gösteren küresel işsizlik oranı 2007 yılında yüzde 5,7 iken 2008 yılında yüzde 6 olarak gerçekleşeceği ve düşüş trendinin kırılacağı tahmin edilmektedir. Uluslar arası Çalışma Örgütü'nün aynı raporunda verilen diğer bir tahminde ise 2009 yılına yönelik küresel işsizlik oranının üç farklı senaryoya bağlı olarak yüzde 6,1, yüzde 6,5 ve yüzde 7,1 olarak gerçekleşeceği yönündedir. Oluşturulan

en iyimser senaryoya göre 2009 yılında küresel bazda 18 milyon iş kaybı yaşanacağı varsayılırken, en kötü durum senaryosuna göre 51 milyon iş kaybı yaşanabileceği belirtilmiştir.

Gelişmiş Ülkeler ve Türkiye'deki Ekonomik ve Finansal Gelişmeler

Büyüme

IMF açıkladığı son tahminlerde, 2009 yılı için büyüme rakamlarını gelişmiş ülkeler için yüzde -0,3'e çekerken global büyümeyi ise "global resesyon" anlamına gelen yüzde 3 seviyesinin altında yüzde 2,2 olarak açıklamıştır. ABD, İngiltere, Avrupa Bölgesi ve Japonya gibi gelişmiş ülke ekonomilerinin tamamında 2009 yılı büyümelerinde gerileme yaşanacağı ve en belirgin gerilemenin de İngiltere'de olacağı yönündedir.

Dünya Bankası'nın raporuna göre ise bu dönem içerisinde hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülke ekonomilerindeki yavaşlamanın temel sebebi yatırımların azalması olacaktır. Gelişmekte olan ülkelerde yatırımlardaki büyüme hızının 2007'de yüzde 13,0'ten 2009 yılında yüzde 3,4'e keskin düşmesi beklenmektedir. Uluslararası sermaye piyasalarına entegre olmamış düşük gelirli ülkelerin ise bu krizden dolayı yollardan etkileneceği belirtilmektedir.

Merkez Bankaları'nın aldıkları önlemlere, çeşitli operasyonlarla piyasaya sağlanan likiditeye ve faiz indirimlerine rağmen finansal piyasalarda yaşanan krizin reel sektör üzerindeki etkileri nedeniyle ABD GSYİH'si üçüncü çeyrekte yüzde 0,5 oranında daralmıştır. 2008 yılı ilk yarısında artış eğilimi gösteren özel tüketim, Temmuz ve Eylül ayları arasında varlık değerlerindeki düşüslere, ekonomik döngüdeki zayıflamaya ve vergi iadelerindeki düşüslere bağlı olarak gerilemiştir. Zayıflayan ekonomik görünüm ve zorlaşan fonlama imkanları özel sektör yatırımlarında da daralma olacağına işaret etmektedir.

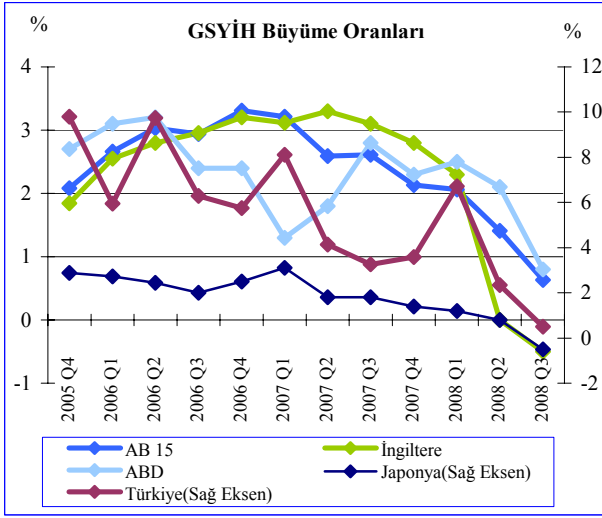
Avrupa Bölgesi GSYİH'si 2008 yılı üçüncü çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 0,63 büyümüştür. Bir önceki çeyrekte bu oranın yüzde 1,41 olduğu düşünüldüğünde Avrupa Bölgesi ekonomisinin büyüme hızında bir yavaşlama olduğu görülmektedir. Avrupa Bölgesi'nin genelinde görülen büyüme hızındaki yavaşlama farklı ülke ekonomilerinde farklı etkiler ortaya çıkarmaktadır. Özellikle Almanya, İtalya, İspanya gibi büyük ekonomilerde üçüncü çeyrekte daralma yaşanmıştır.

İngiltere ekonomisi 1992 yılından sonra ilk kez özel tüketimdeki düşüş, perakende satışlardaki gerileme, piyasaya olan güvenin gerilemesi ile kırılan ekonomik döngü ve finansal krizin reel ekonomi üzerine yarattığı olumsuz etkilere bağlı olarak 2008 yılı üçüncü çeyreğinde yüzde 0,5 daralma göstermiştir.

Japonya'da ise ekonomik aktivitenin düşmeye devam etmesi ile birlikte 2008 yılı üçüncü çeyreğinde GSYİH'da yüzde 0,5 daralma yaşanmıştır.

Türkiye ekonomisi 2008 yılı üçüncü çeyreğinde 2002'nin ikinci çeyreği ile 2008'in ikinci çeyreği arasında kesintisiz büyüyen inşaat sektöründe son iki çeyrekte gerçekleşen daralma ve 26 çeyrekten bu yana ilk kez düşüş gösteren imalat sanayine bağlı olarak yüzde 0,5'lik büyüme gösterebilmiştir. Böylece 2008 yılının ilk dokuz aylık döneminde büyümesi yüzde 3,0 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Grafik 1.3

Not: Önceki yılın aynı dönemine göre sabit fiyatlarla yıllık değişim.
Kaynak: OECD ve Ülke İstatistik Kurumları

Enflasyon

Dünya genelinde özellikle talepteki düşüğe ve finans sektöründe yaşanan krizin reel sektörde etkisini göstermeye başlamasına bağlı olarak emtia fiyatlarında 2008 Temmuz ayında büyük düşüşler yaşanmıştır.

ABD'de, Temmuz ayında yüzde 5,6 seviyesine yükselerek tepe noktasına ulaşan enflasyonda Eylül ayı sonu itibarıyla gerileme kaydedilmiş ve yıllık enflasyon bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 4,90 olarak gerçekleşmiştir.

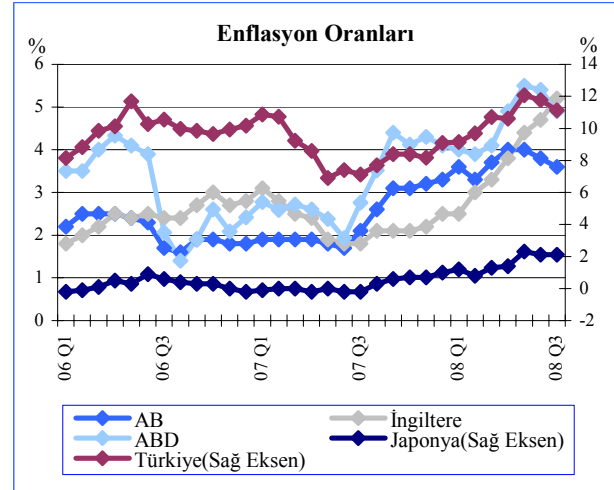
İngiltere'de 2007 yılı Ağustos ayında yüzde 1,8 seviyesinden yükseliş trendine giren enflasyon, 2008 yılı Eylül ayı itibarıyla yüzde 5,2 seviyesine ulaşmıştır. Geçen yıllarda İngiltere'de ev fiyatlarında yaşanan aşırı yükselişe karşın fiyatlarda başlayan aşağı yönlü düzeltmeler, üçüncü çeyrekte de devam etmiştir. Üçüncü çeyrek sonu itibarıyla ev fiyatları bir yıl öncesine göre yüzde 12,0 değer kaybetmiştir.

Japonya'da Temmuz ayı itibarıyla yüzde 2,3'le en yüksek seviyesine ulaşan enflasyon, emtia fiyatlarında ve ekonomik aktivitede

yaşanan yavaşlamaya bağlı olarak Ağustos ve Eylül ayında gerileyerek yüzde 2,1 düzeyine inmiştir.

Türkiye'de 2008 yılı üçüncü çeyreği itibarıyla yıllık enflasyon yüzde 11,1 olarak gerçekleşmiştir. Gerçekleşen bu yıllık enflasyonun 7 puanının gıda ve enerji fiyatlarının doğrudan etkilerinden kaynaklandığı TCMB tarafından yayınlanan 2008 yılı dördüncü Enflasyon Raporunda ifade edilmiştir. Yine aynı raporda, yılın üçüncü çeyreğinde enflasyondaki düşüşü engelleyen temel unsurun petrol fiyatlarındaki aşağı yönlü düzeltmeye rağmen, elektrik, doğalgaz ve katı yakıtlar gibi diğer enerji kalemlerindeki artışların sürmesi olduğu ifade edilmiştir.

Grafik 1.4

Not: Uyumlaştırılmış Tüketici Fiyat Endeksi, bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde değişim.
Kaynak: OECD ve Ülke İstatistik Kurumları

Politika Faiz Oranları

2008 yılı üçüncü çeyrek içerisinde küresel belirsizliklerin artarak devam etmesinin para politikası kararlarında temkinli olmayı gerektirdiğine inanan Merkez Bankaları bu dönem içerisinde faiz oranları ile ilgili önemli değişikliklere gitmemişlerdir. Ancak Merkez Bankaları tarafından yapılan açıklamalarda, ekonomik aktivitedeki bozulmanın devam etmesi halinde politika faiz oranlarında değişikliğe gidilebileceğine vurgu yapılmıştır.

Amerika Merkez Bankası (FED) 2008 yılı ikinci çeyreği içinde politika faiz oranlarını 25 baz puan düşürerek yüzde 2,0 seviyesine çekmiş ve üçüncü çeyrek içerisinde herhangi bir faiz değişikliğine gitmemiştir.

Avrupa Merkez Bankası 2008 yılı ikinci çeyreği içinde yüzde 4,0 seviyesinde olan politika faiz oranlarında herhangi bir değişikliğe gitmemiş ancak üçüncü çeyrek başında yükselen enflasyonun ikincil etkilerini en aza indirmek ve orta dönemde yukarı yönlü oluşabilecek riskleri azaltabilmek için Temmuz ayı başında politika faiz oranlarını 25 baz puan artırarak yüzde 4,25 seviyesine yükseltmiş ve üçüncü çeyrek içerisinde başka bir değişiklik yapmamıştır.

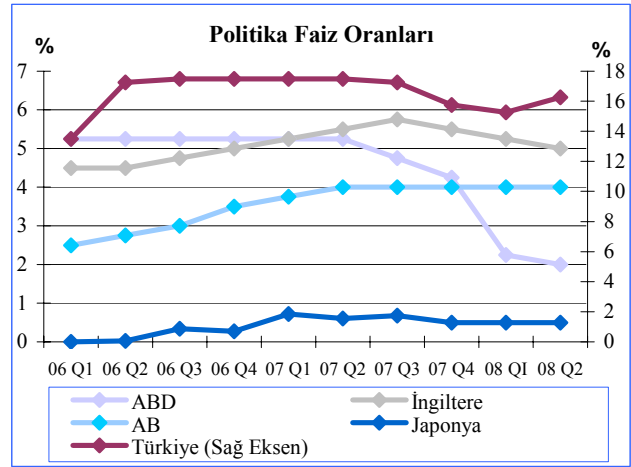
İngiltere Merkez Bankası 2008 yılı ikinci çeyreği başında 5,25 olan faiz oranlarını 25 baz puan düşürerek yüzde 5,0 seviyesine çekmiş ve üçüncü çeyrek içerisinde herhangi bir değişikliğe gitmemiştir.

Japonya Merkez Bankası (BOJ) 2008 yılı üçüncü çeyreğinde yaşanan belirsizliklerin bir süre daha devam edeceği, ancak bu belirsizliklerin Japon ekonomisine etkilerinin sınırlı kalacağını, herhangi bir politika değişikliğine gitmeye gerek olmadığını belirtmiş ve faiz oranlarını yüzde 0,5 seviyesinde tutmuştur.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) politika faiz oranlarını ikinci çeyrek içinde iki kez 50 baz puan artırarak yüzde 16,25 seviyesine yükseltmiş ve üçüncü çeyrekte Temmuz ayı içerisinde 50 baz puanlık bir artırıma giderek 16,75 seviyesine yükseltmiştir. Buna göre Mayıs - Temmuz dönemi içerisinde enflasyon üzerinde oluşabilecek muhtemel yukarı yönlü risklerin fiyatlamaya davranışlarına yansımaları engellemek üzere toplamda 150 baz puanlık artırıma gidilmiştir. Uygulanan bu strateji ile Merkez Bankası enflasyon beklentilerini kontrol altına almakta başarılı olmuş, yılın üçüncü çeyreğinde enflasyon beklentilerinde aşağı yönlü hareket yaşanmıştır. Üçüncü

çeyreğin son Para Politikası Kurulu toplantısında emtia fiyatları ve enflasyondaki olumlu görünümün devam etmesi durumunda ölçülü bir faiz indiriminin gündeme alınabileceği, ancak bundan sonraki faiz kararlarının iç ve dış talebe, küresel piyasalardaki gelişmelere, maliye politikası uygulamalarına ve orta vadeli enflasyon görünümünü etkileyebilecek diğer unsurlara bağlı olacağı ifade edilmiştir.

Grafik 1.5

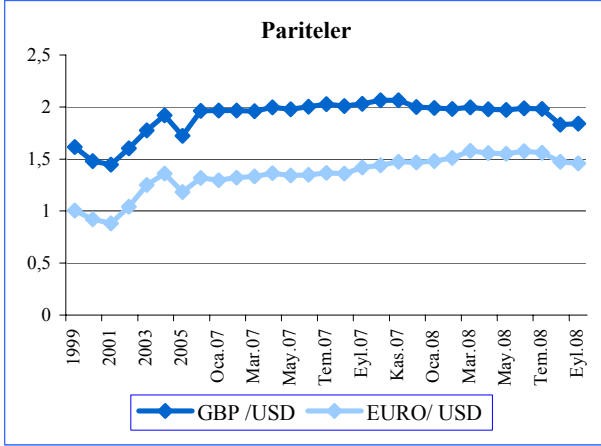

Kaynak: İlgili Ülke Merkez Bankaları

Kur ve Pariteler

2008 Haziran ayı itibarıyla 1,9859 olarak gerçekleşen sterlin/dolar paritesi doların bu dönem içerisinde sterline karşı değer kazanmaya devam etmesiyle Eylül ayı sonu itibarıyla 1,8393 seviyesine gerilemiştir. Aynı dönem içerisinde Dolar, Euro karşısında değerlendirilerek, Haziran itibarıyla 1,5748 olan Euro/Dolar paritesi Eylül ayı itibarıyla 1,4598 seviyesine inmiştir. Paritelerde dolar lehine gerçekleşen bu değişimlerin, ABD dışındaki gelişmiş ülkelerde ekonomik görünümün belirgin bir şekilde zayıfladığına ilişkin verilerin gelmesine bağlı olduğu değerlendirilmektedir.

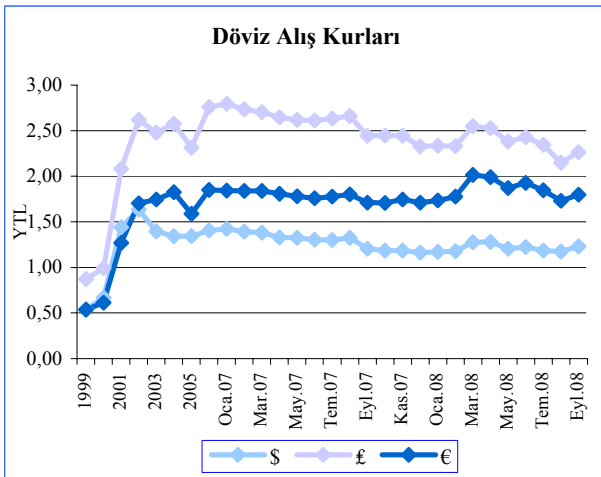
Grafik 1.6

Kaynak: KKTCCMB

Haziran ayı sonu itibarıyla Türk Lirası, Dolar, Avro ve Sterlin karşısında 1,2237, 1,9271 ve 2,4292 seviyelerinde işlem görmüştür. 2008 yılı üçüncü çeyreği içinde gelişmiş ülkelerde ekonomik göstergelerin kötüleşmesine ve Türkiye ekonomisinde henüz ekonomik krizin etkilerinin görülmeye başlamamasına bağlı olarak Türk Lirası bu dönem içerisinde Dolar karşısında neredeyse değişim göstermemiş, ancak Avro ve Sterlin karşısında Eylül 2008 sonuna göre sırasıyla yüzde 6,71 ve yüzde 6,84 değer kazanarak 1,7978 ve 2,2631 seviyelerinden işlem görmüştür.

Grafik 1.7

Kaynak: KKTCCMB

Finansal Ve Emtia Piyasalarındaki Gelişmeler

Borsalar

Derinleşen finansal kriz ve bu krizin reel ekonomilere yansımaları ile başta finansal kuruluşlar olmak üzere, şirketlere yönelik zarar beklentileri ve bilanço yapılarındaki bozulmalar nedeniyle 2008'in ilk altı ayında gerileyen ülke borsaları üçüncü çeyrekte de değer kaybetmeye devam etmiştir.

Tablo 1.1

Seçilmiş Borsalarda 2008 Yılı Eylül Sonu İtibarıyla Yıllık Değer Kayıpları

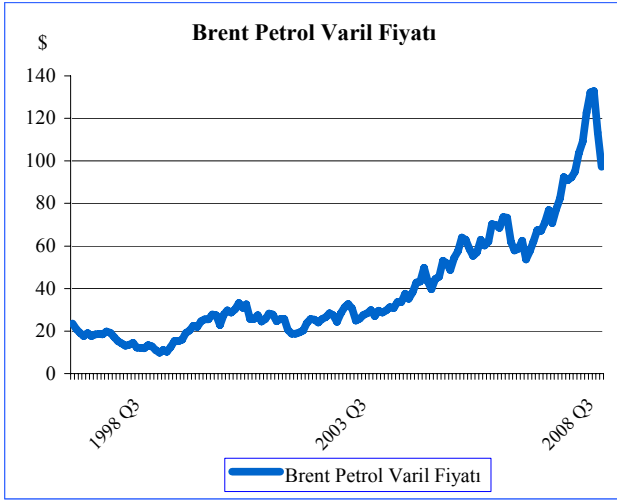
	Dolar Cinsinden	Kendi Para Cinsinden
ABD Dow Jones	-16,90 %	-16,90 %
Euronext	-24,00 %	-24,00 %
FTSE 300	-25,30 %	-25,30 %
DAX	-24,2%	-23,50 %
Nikkei	-17,20 %	-22,60 %
İMKB-100	-37,80 %	-34,50 %

Kaynak: BDDK

Petrol

Global ekonomiye ilişkin yavaşlama sinyalleri ve Dolar'ın diğer para birimleri karşısında değer kazanması ile Haziran ayı sonu itibarıyla 132 Dolar olan petrolün varil fiyatı, Eylül ayı içerisinde 87 dolara kadar düşmüş ve 2008 yılı üçüncü çeyreğini 97,2 Dolar'dan kapatmıştır.

Grafik 1.8

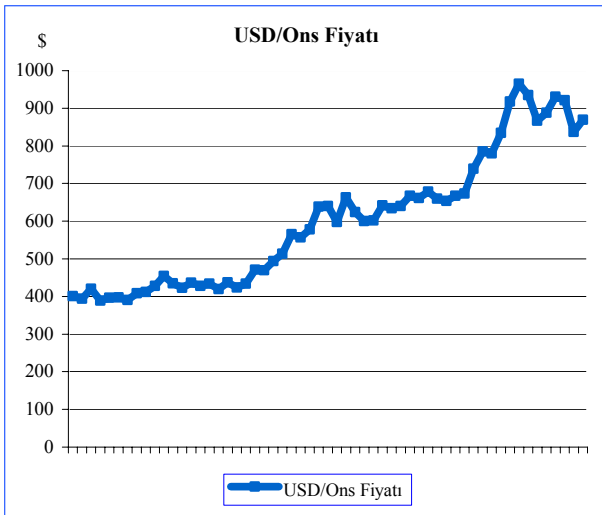

Not: Avrupa Brent Petrol Spot Varil Başına Dolar Fiyatı (FOB)
Kaynak: ABD Resmi Enerji İstatistikleri Kurumu

Altın

2007 yılı son çeyreğinde 673 \$/ons seviyelerinden yükseliş trendine giren altın fiyatları, 2008 yılı Haziran ayı itibarıyla tepe noktası olan 930 \$/ons seviyesine ulaşmıştır. Bu tarihten sonra üçüncü çeyrek içinde düşüşe başlayan altın, Eylül ayı sonu itibarıyla 869 \$/ons seviyesinde işlem görmüştür.

Grafik 1.9

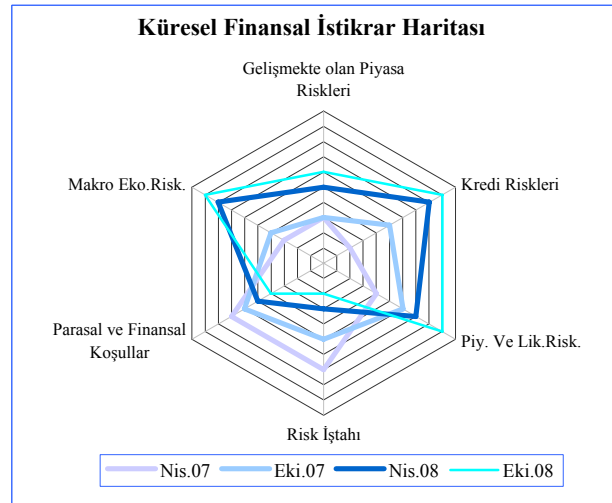

Kaynak: İAB

Küresel Risk Görünümü

Gün geçtikçe derinleşen ve reel ekonomiler üzerinde etkilerini göstermeye başlayan krizle birlikte, küresel finans kurumları ve piyasalarındaki güven ortamı zayıflamıştır. 2008 Eylül ayında ABD'nin en büyük finans kurumları arasında gösterilen bazı finansal kuruluşların iflaslarını açıklaması birçoklarının da iflasın eşiğinde olmaları finansal piyasalardaki sistemik istikrar üzerindeki risklerin büyüdüğünü açıkça göstermiştir. IMF tarafından hazırlanan finansal istikrar haritasında da açıkça görülebileceği üzere 2008 Ekim ayında makroekonomik, piyasa ve likidite, kredi ve gelişmekte olan piyasalar üzerindeki riskler 2008 Nisan ayına göre artış göstermişlerdir. Bununla birlikte risk iştahında bu dönem içerisinde bir düşüş izlenirken mali ve finansal koşullarda sıkılaştırma olduğu görülmektedir.

Grafik 1.10

Not: Merkeze yakınlık düşük risk veya zorlaşan/daralan koşulları ifade etmektedir.

Kaynak: IMF tahminleri

(Sayfa düzeni gereği boş bırakılmıştır)

2. İSTİHDAM VE FİYATLAR

İstihdam

Çalışma Dairesi Müdürlüğü tarafından hazırlanan işsizlik verilerine göre Aralık 2007 tarihinde 1.417 kişi olan aktif kayıtlı işsiz sayısı yüzde 14,18 oranında artarak Eylül 2008'de 1.618 kişiye ulaşmıştır. 2008 yılı Eylül ayı sonunda gerçekleşen kayıtlı işsiz sayısının yüzde 35,17'si erkeklerden, yüzde 64,83'ü ise kadınlardan oluşmaktadır. Haziran 2008 döneminde bu oranlar sırasıyla yüzde 38,79 ve yüzde 61,21 olarak gerçekleşmişti.

Tablo 2.1

İş İsteği İle Bekleyen Aktif Kayıtlı İşsizlerin Dağılımı

	2007	2008				Ara.2007- Eyl.2008 Yüzde Değişim (%)
	Q 4	Q 1	Q 2	Q 3		
Erkek	570	688	694	569	-0,18	
Kadın	847	782	1.095	1.049	23,85	
Toplam	1.417	1.470	1.789	1.618	14,18	

Kaynak: Çalışma Dairesi

Ağustos 2008 tarihinde 611'i erkek ve 1.197'si kadın olmak üzere toplam 1.808 kişiden oluşan iş isteğiyle bekleyenlerin sayısı, Eylül ayında iş isteğiyle müracaat eden toplam 405 kişi ile birlikte 2.213 kişiye yükselmiş olup, ay içinde kayıttan düşen 576 kişi ve ay içinde bir işe yerleştirilen 19 kişi ile birlikte Eylül sonu itibarıyla iş isteğiyle bekleyenlerin sayısı bir önceki aya göre yüzde 10,51 oranında azalarak 1.618 kişiye inmiştir. 2008 yılı Eylül ayı sonunda iş isteğiyle bekleyenler, gruplar açısından incelendiğinde, erkekler yüzde 6,87, kadınlar ise yüzde 12,36 oranında azalış göstermiştir.

Tablo 2.2

Eylül Ayı Aktif İşsizlik Kayıtlarının Genel Görünümü

	Erkek	Kadın	Toplam
Geçen Ay Sonu İtibarıyla İş İsteğiyle Bekleyenler	611	1.197	1.808
Ay İçinde İş İsteğiyle Müracaat Edenler	155	250	405
Ay İçinde İşe Yerleştirilenler	5	14	19
Ay İçinde Kayıttan Düşenler	192	384	576
Ay sonu İtibarıyla İş İsteğiyle Bekleyenler	569	1.049	1.618

Kaynak: Çalışma Dairesi

Kayıtlı aktif işsizlerin öğrenim durumuna göre dağılımı incelendiğinde toplam 1.618 kişinin 20'si okur-yazar değil, 25'i diplomasız okur-yazar, 496'sı ilköğretim mezunu, 261'i ortaokul mezunu, 513'ü lise veya dengi bir mezunu, 270'i fakülte-akademi ve 33'ü ise yüksek lisans diplomasına sahip olduğu görülmektedir. Kayıtlı aktif işsizlerden okur-yazar olmayanların sayısının toplam içindeki payı yüzde 1,24, diplomasız okur-yazarların yüzde 1,54, ilköğretim mezunlarının yüzde 30,65, ortaokul mezunlarının yüzde 16,13, lise veya dengi bir okul mezunu olanların yüzde 31,71, fakülte-akademi mezunu olanların yüzde 16,69 ve yüksek lisans diplomasına sahip olanların ise yüzde 2,04'tür.

Tablo 2.3

Kayıtlı Aktif İşsizlerin Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı				
Öğrenim Durumu	Erkek	Kadın	Toplam	Yüzde Pay (%)
Okur - Yazar Değil	2	18	20	1,24
Diplomasız Okur Yazar	1	24	25	1,54
İlkokul Mezunu	178	318	496	30,65
Ortaokul Mezunu	118	143	261	16,13
Lise/Kolej Mezunu	87	176	263	16,25
Meslek Lisesi Mezunu	83	147	230	14,22
Pratik Sanat Okulu Mezunu	8	3	11	0,68
Meslek Yüksek Okulu Mezunu	4	5	9	0,56
Fakülte Akademi Mezunu	76	194	270	16,69
Yüksek Lisans	12	21	33	2,04
Genel Toplam	569	1.049	1.618	100,00

Kaynak: Çalışma Dairesi

Eylül 2008 sonuna göre kayıtlı aktif işsizlerin yaş gruplarına göre dağılımı incelendiği zaman en yüksek paya, yüzde 40,42 ile 654 kişiden oluşan 20-29 yaş grubu sahip olurken, bunu sırası ile yüzde 24,04 pay ile 389 kişiden oluşan 30-39 yaş grubu, yüzde 20,27 pay ile 328 kişiden oluşan 40-49 yaş grubu, yüzde 8,84 pay ve 143 kişiden oluşan 50-59 yaş grubu, yüzde 5,07 paya sahip 82 kişinin bulunduğu 19 yaş ve aşağısı grubu ile 22 kişiden oluşan yüzde 1,36 paya sahip 60 yaş ve yukarısı grubu takip etmektedir.

Tablo 2.4

Kayıtlı Aktif İşsizlerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı				
Öğrenim Durumu	Erkek	Kadın	Toplam	Yüzde Pay (%)
19 Yaş ve Aşağı	39	43	82	5,07
20 - 29 Yaş Arası	231	423	654	40,42
30 - 39 Yaş Arası	144	245	389	24,04
40 - 49 Yaş Arası	92	236	328	20,27
50 - 59 Yaş Arası	51	92	143	8,84
60 Yaş ve Yukarı	12	10	22	1,36
Genel Toplam	569	1.049	1.618	100,00

Kaynak: Çalışma Dairesi

Enflasyon

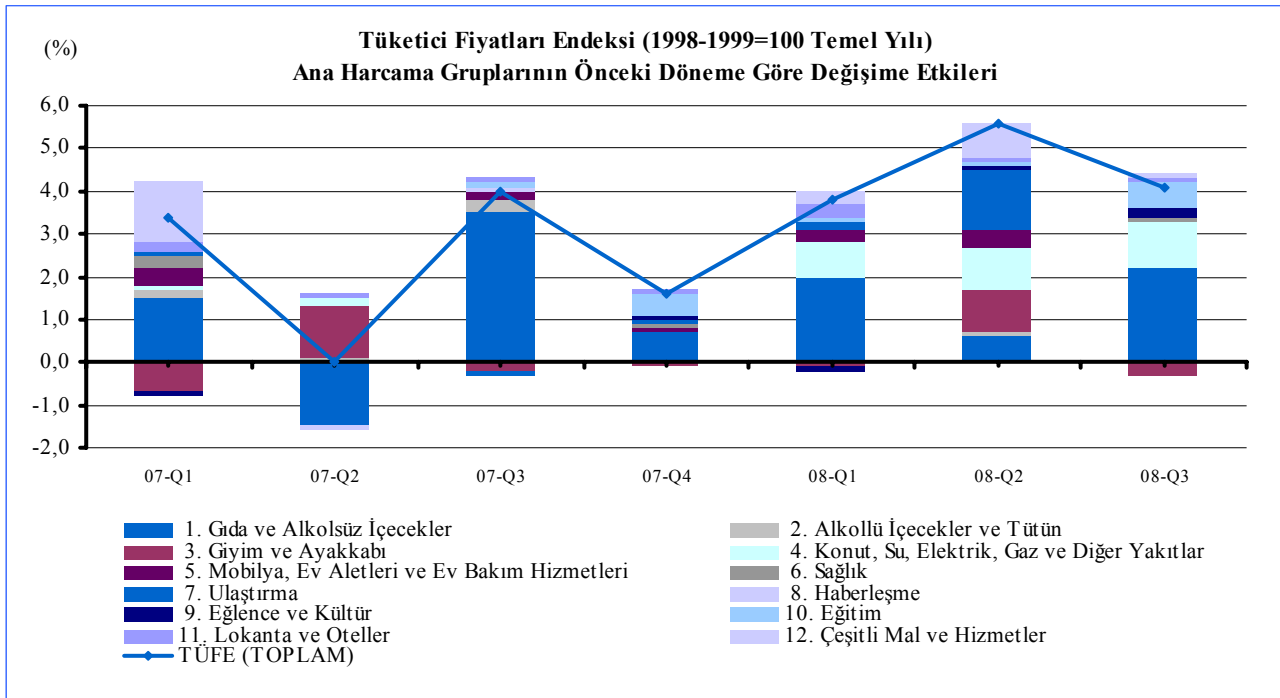
Tüketici fiyatları genel endeksinde, Eylül 2008 sonunda bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 14,3 oranında artış kaydedilmiştir. Yılın ilk dokuz ayındaki bu artış oranı geçen yılın aynı dönemine göre 6,6 puan artarak 14,3 seviyesinde gerçekleşmiştir. 2008 yılının ikinci çeyreği ile kıyaslandığı zaman, enflasyon oranının Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarını kapsayan üçüncü çeyrek dönemde artarak, yüzde 9,8'den, yüzde 14,3 seviyesine yükseldiği görülmektedir. Enflasyonun bu yükselişinde, gıda ve enerji fiyatlarına ilişkin gelişmeler ile yılın ilk dokuz ayında Yeni Türk Lirası'nda gözlenen değer kaybının etkilerinin rol oynadığı düşünülmektedir.

2008 yılı üçüncü çeyreği sonunda gerçekleşen enflasyon oranının, ana harcama grupları açısından bir önceki çeyreğe göre değişim oranları incelendiğinde, en yüksek artışın 'Gıda ve Alkolsüz İçecekler ile Eğitim Hizmetleri' alt gruplarında ortaya çıktığı görülmektedir. Akaryakıtın temel girdi olduğu ulaştırma sektörüne ait enflasyon içerisinde petrol fiyatlarında düşüşe bağlı olarak 1,4'lük azalış gözlemlenmiştir.

2007 yılı ile 2008 yılı üçüncü çeyrek dönemi ana harcama gruplarının değişime etkileri irdelendiği zaman, beş grupta gerileme, altı grupta artış görülürken lokanta ve oteller alt grubunda ise değişim olmamıştır. Bu kapsamda en büyük değişim yüzde 3,5'den yüzde 2,2'ye gerileyen gıda ve alkolsüz içecekler grubunda görülürken, bunu sırasıyla yüzde 0,3'den, yüzde 0,0'a gerileyen alkollü içecekler ve tütün, yüzde 0,2'den yüzde 0,0'a gerileyen mobilya, ev aletleri ve ev bakım hizmetleri ile

yüzde -0,1'den, yüzde -0,3'e düşen haberleşme ile giyim ve ayakkabı alt grupları izlemektedir. En büyük artış ise 1,1 puan ile konut, su, elektrik, gaz ve diğer yakıtlar alt grubunda meydana gelmiştir. Bunu 0,5 puan artan eğitim hizmetleri ile toplam 0,5 puan artan diğer hizmet grupları takip etmektedir.

Grafik 2.1

Kaynak DPÖ

(Sayfa düzeni gereği boş bırakılmıştır)

3. DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER

İthalat

2008 yılının ilk dokuz aylık dönemindeki ithalat değerlerine bakıldığı zaman, ithalat oranında bir yükseliş trendi olduğu görölmektedir. Bu dönemde ithalatın, bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 7.51 oranında artarak 1.571,9 milyon YTL'ye, dolar cinsinden değeri ise yüzde 17.52 oranında artarak 1.089,8 milyon dolardan 1.280,7 milyon dolara ulaştığı görölmektedir.

İthalatın dolar bazında daha hızlı artış göstermesinde, YTL'nin dolar karşısındaki değeri kaybı etken olmuştur. 2008 yılı üçüncü çeyreği sonunda gerçekteően ithalat miktarının, ikinci çeyrek dönemine göre yüzde 11,94 oranında azalarak 590,4 milyon YTL'den, 519,9 milyon YTL'ye, dolar cinsinden değeri ise yüzde 7,96 azalarak 467,1 milyon dolardan, 429,9 milyon dolara düştüğü görölmektedir.

Tablo 3.1

	Çeyrek Dönemler İtibarıyla Yıllık İthalat									
	YTL (Milyon)					ABD \$ (Milyon)				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2006	401,1	509,5	535,9	537,3	1.983,8	300,7	350,9	355,8	368,8	1.376,2
2007	449,8	504,2	508,0	626,8	2.088,8	319,1	376,3	394,4	526,7	1.616,5
2008	461,6	590,4	519,9	-	1.571,9	383,7	467,1	429,9	-	1.280,7

Not: Elektrik üretiminde kullanılan yakıt ithalatı hariçtir.

Kaynak: Ticaret Dairesi

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde 2007 yılının üçüncü çeyreğinden 2008 yılının üçüncü çeyreğine kadar olan bir yıllık süre boyunca toplam ithalat içerisinde en fazla paya sahip ilk beş mal grubunu sırasıyla taşıt araçları, yakıt, inşaat demiri, arpa ve konfeksiyon oluşturmaktadır. Ülkemizde araba satıőları çok geniş bir piyasaya sahip olduğundan, taşıt araçları ilk sırada yer almakta ve ithalat tutarı bakımından diğer ürünlere fark atmaktadır. Bu ürünün ithalat tutarı 2007'nin üçüncü çeyreğinde 36,7 milyon Dolar iken, 2008 yılının aynı döneminde 3,5 milyon Dolar artarak 40,2 milyon Dolar'a yükselmiştir. İthalata ikinci sırada yakıt yer almakta ve giderek artan bir ithalat miktarına sahip olmaktadır. İthal edilen yakıt miktarı 2007 yılının üçüncü çeyreğinde 26,9 milyon Dolar iken 2008 yılının aynı döneminde 16,7 milyon Dolar'lık artış göstererek 43,6 milyon Dolar'a ulaşmıştır. Üçüncü sırada yer alan inşaat demiri

dönemler arasında artış göstermesine rağmen 2008'in üçüncü çeyreğinde 20,2 milyon Dolar'dan 14,5 milyon Dolar'a gerilemiştir. Dördüncü sırada arpa 2007 yılının üçüncü çeyreğinde 1,9 milyon ABD Doları ithalat tutarına sahipken bu tutar 2008 üçüncü çeyreğinde 14,6 milyon Dolara yükselmiştir.

Konfeksiyon ise 2007'nin üçüncü çeyreğinde 6,3 milyon Dolar tutarında ithal edilmişken, bu tutar 2008'in üçüncü çeyreğinde 2,2 milyon Dolar artarak 8,5 milyon Dolar olarak gerçekteőmiştir.

İlgili dönemde ithalat içerisinde en fazla paya sahip ilk beş mal grubunun aynı dönem içerisindeki toplam ithalat tutarına oranı yüzde 25,15 olarak gerçekteőmiştir.

Tablo 3.2

ABD \$ (Milyon)	İthalata Tutar Bazında En Fazla Paya Sahip İlk Beş Mal Grubu					Toplam
	2007		2008			
	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	
Taşıt Araçları	36,7	43,3	39,7	35,8	40,2	195,7
Yakıt	26,9	34,1	36,2	42,9	43,6	183,7
İnşaat Demiri	11,9	12,3	12,6	20,2	14,5	71,5
Arpa	1,9	14,9	10,4	13,2	14,6	55,0
Konfeksiyon Ara Toplam (A.T)	6,3	14,6	6,4	12,1	8,5	47,9
Genel Toplam (G.T)						553,8
GT/AT (%)						2.201,8
						25,2

Kaynak: Ticaret Dairesi

İthalat'ın dönemler itibarıyla seyrine bakıldığında, çeyrek dönemler arasında tutar bazında genel anlamda artan bir seyir izlediği göze çarpmaktadır. Artan ithalat tutarı, ithalat vergisi gelirlerinde de artış yaşanmasına neden olmaktadır. Aynı yıl içerisinde çeyrek dönemler arasında ithalat miktarında düşüş sadece 2008 yılının üçüncü çeyreğinde gerçekleşmiş ve bu ithalat vergilerine de yansımıştır. İthalat miktarlarındaki yukarı ve aşağı yönlü tutar hareketleri, devletin önemli vergi gelirlerinden birini oluşturan ithalat vergisi gelirleri üzerinde etki yapmaktadır. KKTC'de artan ithalat oranlarına paralel olarak ithalat vergisi gelirleri de artmakta ve bu artışlar devlet bütçesine olumlu anlamda katkı yapmaktadır.

Tablo 3.3

YTL	İthalat Vergisi Gelirlerinin Dönemsel Dağılımı ve Yüzde Değişimi (%)		
	Q1	Q2	Q3
2007	47.275.232,17	60.370.377,31	66.640.683,98
2008	53.534.942,84	70.814.492,48	68.064.568,06
Yüzde Değişim (%)	13,24	17,30	2,14

Not: Rakamlar gerçekleşen gelirler bazında ele alınmıştır.

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

İthalat vergisi gelirleri aynı yıl içindeki çeyrek dönemler arasında keskin farklılıklar göstermektedir. 2007 ve 2008 yıllarının birinci ve ikinci çeyrek dönemleri arasında ithalat miktarlarında artış görülmüş ve oranlar sırasıyla yüzde 27,69 ve 32,27 oranında artmıştır. Aynı yılların ikinci ve üçüncü dönemleri arasında ise ithalat miktarlarında düşüş olmuş ve bu düşüş oranlara yüzde 10,38 ve -3,88 şeklinde yansımıştır.

Tablo 3.4

İthalat Vergisi Gelirlerindeki Yüzde Değişimlerin Çeyrek Dönemler Bazında Karşılaştırılması (%)			
2007 (Yüzde Değişim %)		2008 (Yüzde Değişim %)	
Q2:Q1	Q3:Q2	Q2:Q1	Q3:Q2
27,69	10,38	32,27	-3,88

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

Seçilmiş ithal ürünlerinin miktarlara göre dağılımının gösterildiği tabloda, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin 2007 yılının üçüncü çeyreğinden 2008 yılının üçüncü çeyreğine kadar olan bir yıllık dönemdeki ithalatında yer alan sigara, yakıt, meşrubat-meyve suyu, LPG gazı ve hayvan yemlerinin ithal miktarları incelenmiştir. Fakat kalemler arasında karşılaştırma yapmak, her birinin farklı ağırlık birimleri ve sayısal değerlerle ölçülmesinden dolayı mümkün olmamaktadır. Dolayısıyla söz konusu seçilmiş kalemlerin gelişimi kendi içerisinde değerlendirilmiştir. Sigarayı ele almak gerekirse, çeyrek dönemler arasında aşağı ve yukarı yönlü dalgalanmalar yaşandığı gözlenmektedir. Bir yıllık dönemde ithal edilen sigara miktarı 2007'nin üçüncü çeyreğinde 148,3 milyon adetten, 2008'in üçüncü çeyreğinde 139,3 milyon adete gerilemiştir. Bir önceki çeyreğe göre incelendiği zaman sigara ithalatı 11,4 milyon adet azalarak 139,3 milyon adet olmuştur. Diğer taraftan yakıt kaleminin ithalat miktarlarına bakıldığında, 2007'nin üçüncü çeyreğinde 60,5 milyon litre iken, 2008 yılının üçüncü bu miktar 3,3 milyon litre azalarak 57,2 milyon litreye düşmüştür.

Meşrubat-meyve suyu kaleminin ithalat miktarı ele alındığı zaman, 2007 yılının son iki çeyreğinde birbirine çok yakın ithalat rakamları 4,6 milyon litre seviyelerinde gerçekleşmiştir. Meşrubat-meyve suyu grubunun ithalat miktarı, litre bazında 2008'in üçüncü döneminde artış göstererek 6,2 milyon litre olarak gerçekleşmiştir. LPG gazının ithalat miktarına bakıldığı zaman, 2007 yılının üçüncü çeyreğinde 2,8 milyon kilogram olan ithalat miktarı takip eden iki dönem boyunca yükselmiş ve sırasıyla 5,3 milyon kilogram ve 7,2 milyon kilogram olarak gerçekleşmiştir. 2008'in ikinci ve üçüncü çeyreklerinde ithalat miktarlarında düşüşler yaşanmış ve rakamlar

3,4 milyon kilogram ile 2,9 milyon kilograama gerilemiştir. Son olarak hayvan yemleri ithalat grubu göz önüne alınırsa, 2008 yılının ilk çeyreğinde yaşanan ithalat miktarındaki düşüş haricinde, ithal edilen hayvan yemi miktarının bütün dönemlerde artış gösterdiği göze çarpmaktadır. Ayrıca, 2007 yılının üçüncü çeyreğinde 0,8 milyon ton olan hayvan yemi ithal miktarı, 2008 yılının üçüncü çeyreğinde 6,5 milyon tonluk bit artış göstererek 7,3 milyon tona yükselmiştir.

Tablo 3.5

	Seçilmiş İthal Ürünlerinin Miktarlara Göre Dağılımı					Toplam
	2007		2008			
	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	
Sigara (Adet)	148.345.327	157.499.429	128.819.066	150.706.128	139.321.418	724.691.368
Yakıt (Lt)	60.508.927	61.586.667	60.616.156	62.044.667	57.233.565	301.989.982
Meşrubat-Meyve Suyu (Lt)	4.612.462	4.598.936	3.561.890	4.955.515	6.225.278	23.954.081
LPG Gazı (Kg)	2.803.850	5.387.734	7.255.759	3.453.507	2.945.578	21.846.428
Hayvan Yemleri (Ton)	799.887	1.171.878	1.002.602	3.931.036	7.296.320	14.201.723

Kaynak: Ticaret Dairesi

İhracat

KKTC’de 2008 yılının ilk dokuz aylık dönemindeki ihracat değerlerine bakıldığı zaman, önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 7,3 oranında azalarak 88,2 milyon YTL’den, 81,8 milyon YTL’ye, dolar cinsinden değerinin ise yüzde 2,0 oranında artarak 65,1 milyon dolardan 66,4 milyon dolara ulaştığı görülmektedir. İhracatın, YTL olarak azalırken, dolar bazında artış göstermesinde YTL’nin bu dönemde dolar karşısında değer kaybetmesi etkili olmuştur.

Dönemsel olarak incelendiğinde 2008 yılının üçüncü çeyrek döneminin 2008 yılı ikinci çeyrek dönemine göre yüzde 54,8 oranında azalarak 37,2 milyon YTL’den, 16,8 milyon YTL’ye, dolar cinsinden değeri ise yüzde 52,2 azalarak 29,3 milyon dolardan, 14,0 milyon dolara gerilediği görülmektedir.

Tablo 3.6

	Çeyrek Dönemler İtibarıyla Yıllık İhracat									
	YTL (Milyon)					ABD \$ (Milyon)				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2006	29,1	31,0	15,8	15,2	91,1	21,8	22,2	10,6	10,3	64,9
2007	41,3	28,9	18,0	22,6	110,8	29,5	21,6	14,0	18,6	83,7
2008	27,8	37,2	16,8	-	81,8	23,1	29,3	14,0	-	66,4

Kaynak: Ticaret Dairesi

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde 2007 yılının üçüncü çeyreğinden 2008 yılının üçüncü çeyreğine kadar olan süre boyunca yapılan ihracatın tutar bazında toplam değerleri göz önünde bulundurulduğu zaman, en fazla paya sahip ilk beş mal grubunun sırasıyla süt ürünleri, narinciye, hurda ve döküntüleri, rakı ve konfeksiyondan oluştuğu görülmektedir. İlk sırada yer alan süt ürünleri son döneme kadar yükselen bir trend gösterirken 2008’in üçüncü çeyreğinde düşüş yaşamıştır. 2007 ve 2008 yıllarının üçüncü çeyreklerinde ihraç edilen süt tutarı hemen hemen aynı seviyede kalmış, tutarlar ise 4,3 milyon Dolar ve 4,1 milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir. Narinciye ürünlerinin ihracı ise mevsim değişikliklerine olan hassasiyet sonucu dönemler arasında yükseliş ve düşüşler yaşamıştır. Bu bağlamda 2007’nin üçüncü çeyreğinde 0,3 milyon Dolar olan ihracat tutarı 2008 yılının ikinci çeyreğinde 11,5 milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir. Hurda ve döküntüleri, rakı ve

konfeksiyon gruplarında ise kendi içlerinde küçük oranlarda artış ve azalışlar görülmektedir. Hurda ve döküntüleri ve konfeksiyon kalemlerinin 2007 ve 2008 yıllarının üçüncü çeyreklerinde ihracat tutarı hemen hemen aynı kalırken, rakının ihracat tutarı 1,6 milyon Dolar’dan 2,4 milyon Dolar’a yükselmiştir. İlgili dönemlerde ihracatta en fazla paya sahip ilk beş mal grubunun aynı dönemler içerisindeki toplam ihracat tutarına oranının yüzde 74,70’dir.

Tablo 3.7

ABD \$ (Milyon)	İhracatımızda Tutar Bazında En Fazla Paya Sahip İlk Beş Mal Grubu					Toplam
	2007		2008			
	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	
Süt Ürünleri	4,3	6,2	6,4	7,6	4,1	28,6
Narenciye	0,3	0,6	9,1	11,5	0	21,5
Hurda ve Döküntüleri	1,7	2,9	2,5	2,2	1,5	10,8
Rakı	1,6	0,6	1,4	1,6	2,4	7,6
Konfeksiyon	1,2	0,6	1,0	0,7	1,2	4,7
Ara Toplam (AT)						73,2
Genel Toplam (GT)						99,0
GT/AT (%)						74,0

Kaynak: Ticaret Dairesi

Seçilmiş ihraç ürünlerinin miktarlara göre dağılımının gösterildiği tabloda, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin 2007 yılının üçüncü çeyreğinden 2008 yılının üçüncü çeyreğine kadar olan bir yıllık dönemdeki ihracatında yer alan beş farklı kalem olarak narenciye, sigara, hurda ve döküntüleri, patates ve süt ürünleri seçilerek dönemsel ihraç miktarları göz önünde bulundurulmuştur. Fakat kalemler arasında karşılaştırma yapmak, her birinin farklı ağırlık birimleri ve sayısal değerlerle ölçülmesinden dolayı mümkün olmamaktadır. Örneğin, narenciye ürünlerini ele almak gerekirse, bu ürünün mevsimsellikten yüksek derecede

etkilendiğinden dolayı dönemler arasında ihracat miktarının çok büyük farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Sayısal olarak incelemek gerekirse, narenciye'nin ihracat miktarının 2007 yılının üçüncü çeyreğinden 2008 yılının ikinci çeyreğine kadar sürekli artış gösterdiği görülmektedir. Fakat, sözkonusu ürünün ihraç miktarı 2008'in üçüncü çeyreğinde 0'a (sıfır) düşmüştür. Başka bir önemli ürün olan sigara, kendi içerisinde miktar bazında hem en önemli ihraç hem de en önemli ithal mallarından birisi olarak dikkat çekmektedir. Bu ürünün ihracat miktarı 2007 yılının üçüncü çeyreğinde 25,3 milyon adetten 2008 yılının üçüncü çeyreğinde 13,9 milyon adete gerilemiştir. Hurda ve döküntüleri kalemi 2007 yılının üçüncü çeyreğinde 7,3 milyon kilogramdan, 2008 yılının üçüncü çeyreğinde 3,9 milyon kilogram düşerek 3,3 kilogram olarak gerçekleşmiştir. Patates ihracat miktarı 2007 yılının üçüncü çeyreğinde 2,1 milyon kilogram olan ihracat miktarı, 1,0 milyon kilogram azalarak 2008'in üçüncü çeyreğinde 1,1 milyon kilograma gerilemiştir. Süt ürünleri kalemi'nin ihracat miktarları incelendiğinde, bu kalemin 2007 yılının üçüncü çeyreğinde 1,1 milyon litre ihracat miktarına sahip olmasına rağmen 2008 yılının son çeyreğinde 0,4 milyon litre düşerek 0,7 milyon litre olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 3.8

	Seçilmiş İhraç Ürünlerinin Miktarlara Göre Dağılımı					Toplam
	2007		2008			
	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	
Narenciye (Kg)	18.350	2.405.089	32.085.323	42.408.171	0	76.916.933
Sigara (Adet)	25.300.000	5.000.000	5.000.000	10.000.000	13.930.000	59.230.000
Hurda ve Döküntüleri (Kg)	7.281.337	7.721.300	8.817.675	8.673.960	3.321.920	35.816.192
Patates (Kg)	2.103.577	667.384	1.205.290	2.923.975	1.092.000	7.992.226
Süt Ürünleri (Lt.)	1.107.824	1.103.565	976.192	1.071.462	685.737	4.944.780

Kaynak: Ticaret Dairesi

Dış Ticaret Dengesi

Ülkemiz dış ekonomik ilişkiler bağlamında ve ithalat-ihracat kapsamında ele alındığı zaman, dış ticaret alanında ilk olarak göze çarpan rakamsal farklılıklar olmaktadır. Dış ticaret dengesindeki açık geçen yılın ilk dokuz aylık dönemine göre dolar cinsinden, yüzde 18,5 oranında artmıştır. 2008 yılının ilk dokuz ayındaki toplam ithalat 1.280,7 milyon dolar, ihracat ise 66,4 milyon Dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Söz konusu rakamlarla ilk dokuz aylık dönemdeki ticaret açığı 1.214,3 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. 2007 yılının üçüncü çeyreği ile 2008 yılı üçüncü çeyreği kıyaslandığı zaman ithalat yüzde 9,0 oranında artarken, ihracat herhangi bir değişim göstermemiştir. Bu dönemde dış ticaret açığının yüzde 9,3 oranında artması genel itibarıyla ithalatın ihracattan daha hızlı artış göstermesi olduğu düşünülmektedir.

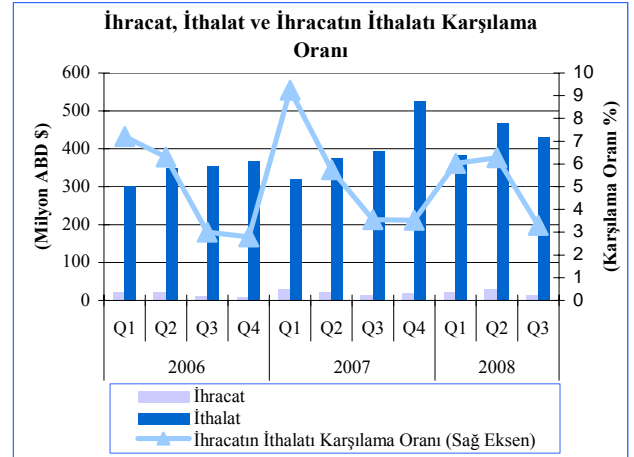
Tablo 3.9

ABD \$ (Milyon)	İthalat, İhracat ve Dış Ticaret Dengesi ile Değişim Oranları							
	2007				2008			(07-Q3) (08-Q3) (%)
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	
İthalat	319,1	376,3	394,4	526,7	383,7	467,1	429,9	9,0
İhracat	29,5	21,6	14,0	18,6	23,1	29,3	14,0	0,0
Dış Ticaret Açığı	-289,6	-354,7	-380,4	-508,1	-360,6	-437,8	-415,9	9,3

Kaynak: Ticaret Dairesi

2007 yılı üçüncü çeyreğinde yüzde 3,5 olan ihracatın ithalatı karşılama oranı, yüzde 0,3 azalarak 2008 yılı üçüncü çeyreğinde yüzde 3,3 seviyesine inmiştir.

Grafik 3.1

Kaynak: Ticaret Dairesi

KKTC ihracatı, ülkenin ekonomik alanda ambargolarla sınırlandırılmış olmasından dolayı ithalata göre çok dar bir çerçevede kalmıştır. Bu bağlamda, ihracatın büyük bir kısmı Türkiye ile gerçekleştirilmektedir. Ancak, 2005 yılında Yeşil Hat Tüzüğü'nün devreye girmesiyle Güney Kıbrıs'a yapılan ihracat ivme kazanmıştır. Yine de, tüzüğün bütünü ile uygulanmamasından dolayı Güney ile yapılan ihracat, toplam KKTC ihracatının yüzde 10'una yaklaşmaktadır. Bu oran, çok düşük bir oran olmamakla birlikte, giderek artan bir trend göstermektedir.

Güney Kıbrıs'a yapılan ihracat tutarları dönemler bazında incelendiği zaman, ihracat miktarında sürekli bir artış eğilimi görülmektedir. 2007 ve 2008 yıllarının çeyrek dönemleri karşılaştırıldığında, 2008 yılının birinci çeyreğinde 2007 yılının aynı dönemine göre ihracat tutarında yüzde 42,54 oranında, ikinci çeyreğinde yüzde 87,69 oranında, üçüncü çeyreğinde ise yüzde 106,21 oranında artış kaydedildiği görülmektedir.

Tablo 3.10

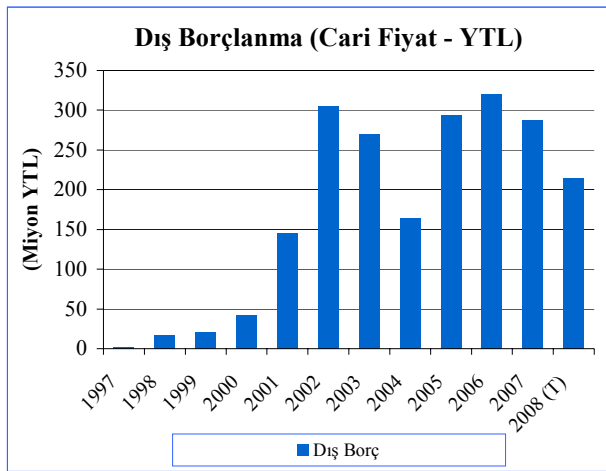
Euro (€)	Yeşil Hat Tüzüğü Kapsamında Güney Kıbrıs ile Yapılan İhracatın Karşılaştırılması			
	Q1	Q2	Q3	Toplam
2007	974.623	911.565,79	989.265,93	2.875.454,72
2008	1.390.168,97	1.710.949,02	2.040.000,48	5.141.118,47
Yüzde Değişim (%)	42,54	87,69	106,21	78,79

Kaynak: Kıbrıs Türk Ticaret Odası

Dış Borçlanma

KKTC’de bütçe finansman ihtiyacının önemli bir kısmı dış kredilerden sağlanmaktadır. 2007 yılında 287,1 milyon YTL olan bütçe finansman ihtiyacının, 271,4 milyon YTL’si dış kredilerden sağlanırken, 2008 yılında 361,4 milyon YTL olarak hedeflenen finansman ihtiyacının, kredilerle finanse edilecek kısmının yüzde 21,04 oranında azalarak 214,3 milyon YTL olarak gerçekleşmesi hedeflenmektedir.

Grafik 3.2

(T) Tahmin,

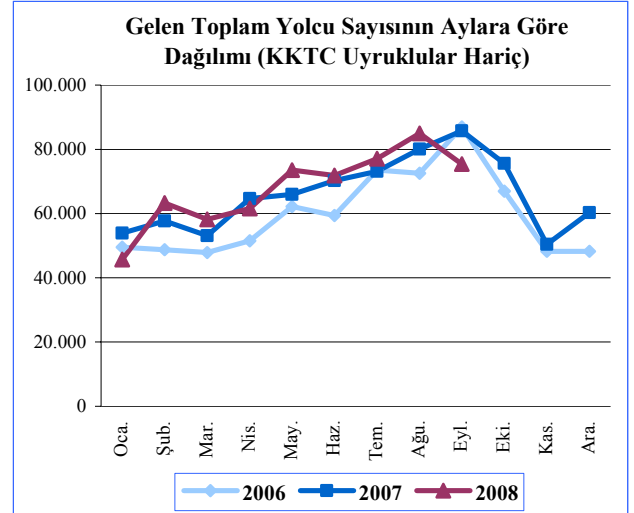
Kaynak: Ticaret Dairesi

Turizm

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nin bir ada ülkesi olması nedeniyle en büyük gelir kaynaklarından birisi turizm gelirleridir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ne gelen yabancı yolcu sayısı geçen yılın ilk dokuz aylık dönemine göre yüzde 1,14 oranında artarak 604,711 yolcudan 611,625 yolcuya ulaşmıştır. Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarından oluşan yılın üçüncü çeyreği, geçen yılın aynı aylarına göre kıyaslandığında Temmuz ve Ağustos aylarında sırasıyla yüzde 5,4 ve 6,13 artış, Eylül ayında ise yüzde 12,10 düşüş olduğu görülmektedir.

2008 yılı üçüncü çeyreği sonunda, gelen yabancı yolcu sayısı, ikinci çeyrek döneme göre yüzde 14,78 oranında artarak 206,902 yolcudan, 237,480 yolcuya ulaşmıştır.

Grafik 3.3

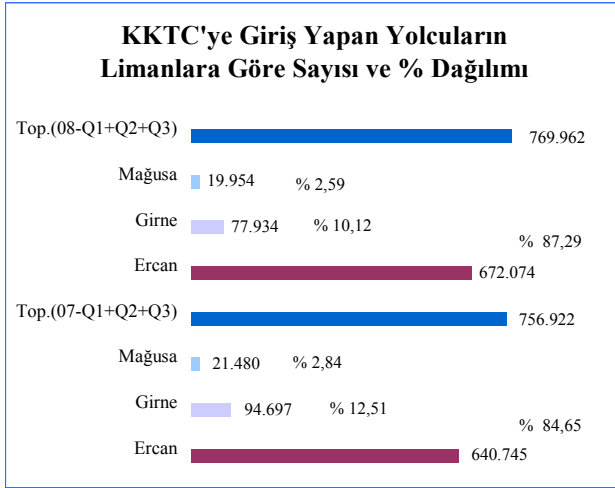

Kaynak: Turizm Planlama Dairesi

2008 yılının ilk dokuz aylık döneminde, ülkemizde mevcut tek havalimanı ve iki deniz kapısından giriş yapan kişilerin toplam sayısı, 2007 yılının aynı dönemine göre yüzde 1,72 oranında artarak 756,922 kişiden 769,962 kişiye ulaşmıştır. Ülkeye girişlerde en çok tercih edilen Ercan Havalimanı’dır.

2008 yılı baz alındığı zaman, toplam içerisinde yüzde 87,29’luk paya sahip olan Ercan Havalimanı’ndan giriş yapanların sayısı 672,074 olurken, girişlerde Girne Limanı ve Mağusa Limanı’nı tercih eden kişilerin toplamı 97,888 ve oranı ise yüzde 12,71 olarak gerçekleşmiştir.

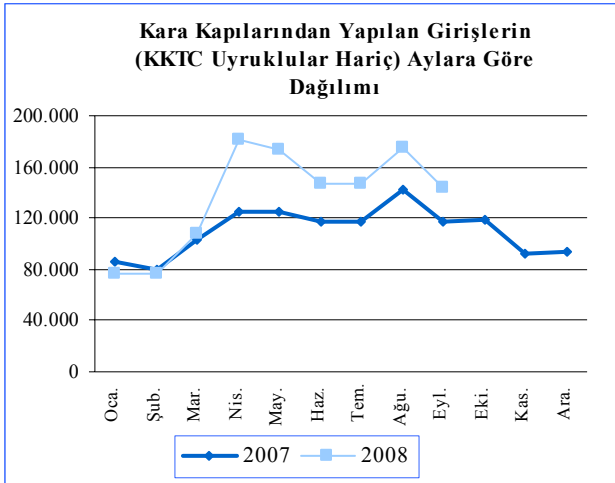
Grafik 3.4

Kaynak: Turizm Planlama Dairesi

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne kara kapılarından giriş yapan yabancıların sayısı 2008 yılı ilk dokuz ayında sırasıyla 76,794, 76,512, 107,446, 181,958, 173,748, 146,708, 146,475, 174,556 ve 143,214 olmak üzere toplam 1,227,411 yolcu olarak gerçekleşmiştir. 2007 yılı üçüncü çeyrek döneminde 377,172 olan giriş sayısı, 2008 yılı üçüncü çeyrek dönemde yüzde 23,1 oranında artarak 464,245 kişiye yükselmiştir.

Grafik 3.5

Kaynak: DPÖ

Turistik konaklama tesislerinde 2008 yılının ilk dokuz aylık döneminde gerçekleşen ortalama doluluk oranı, 2007 yılının ilk dokuz aylık dönemi ile oransal olarak karşılaştırıldığı zaman, yüzde 33,2 olan ortalama doluluk oranının çok küçük bir ilerleme göstererek yüzde 33,8'e tırmandığı görülmektedir. Aynı dönemlerde gelen yabancı yolcu sayısının 604,711'den 611,625'e yükseldiği ve yüzde 1,14'lük oransal artış olduğu göz önüne alındığı zaman, turistik konaklama tesislerindeki doluluk oranlarının geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 0,6 oranında çok küçük bir artış göstermesinin nedenlerinden biri toplam yatak sayısındaki artış olarak düşünülebilir. Bir diğer neden ise ülkeye yerleşmek üzere gelen yabancıların bir kısmının ülkemizde konut sahibi olmalarından kaynaklanabileceği öngörülmektedir.

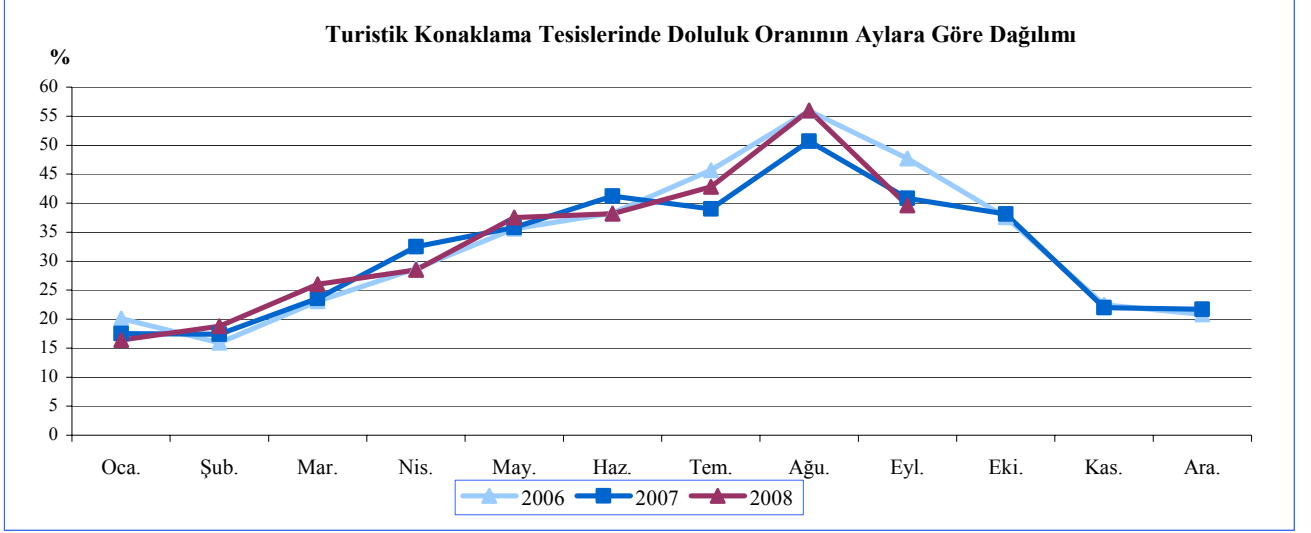
2007 ve 2008 yıllarının ilk dokuz aylık dönemlerindeki turistik konaklama tesislerinde doluluk oranlarının aylar itibarıyla dağılımı benzerlikler göstermektedir. Her iki yılın da bu dönem itibarıyla en yüksek doluluk oranı Ağustos ayında sırasıyla yüzde 50,7 ve 56,0 oranlarında gerçekleşmiştir. Her iki dönemde gelen yabancı turist sayısı ile turistik konaklama tesislerinin doluluk oranlarının paralel olduğu gözlenmektedir.

Ada ülkesi olmanın sağladığı avantajla, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti turizm açısından en verimli dönemleri yaz aylarında yaşamaktadır. Turizm açısından yılın en hareketli dönemini oluşturan ve Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarından oluşan yılın üçüncü çeyreği, geçen yılın aynı aylarına göre kıyaslandığında yüzde 43,5 olan turistik konaklama tesislerindeki ortalama doluluk oranı, 2008 yılında yüzde 46,1'e yükselmiştir.

Mevsimselliğe son derece duyarlı olan ülkemiz turizmi ve buna bağlı olarak turistik tesislerin doluluk oranı, yaz aylarında yılın diğer aylarına kıyasla artış göstermekte olduğundan bu

doluluk oranlarının yılın dördüncü ve birinci dönemlerde azalma gösterebileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Grafik 3.6

Kaynak: Turizm Planlama Dairesi

(Sayfa düzeni gereği boş bırakılmıştır)

4. BÜTÇE GELİŞMELERİ

2007-2008 Üçüncü Çeyrek Karşılaştırmaları

2008 yılı mali bütçesi üçüncü çeyrek gerçekleştirmelerine bakıldığı zaman bir önceki yılın aynı dönemine göre bütçe giderlerinin yüzde 17,30 oranında artmasına karşılık bütçe gelirlerinin sadece yüzde 2,01 oranında artış kaydetmiştir. Geçen yılın aynı döneminde 98,95 milyon YTL olan bütçe dengesi 2008 yılı üçüncü çeyreğinde 25,97 milyon YTL'ye gerilemiştir.

2008 yılı üçüncü çeyreğinde bütçe giderleri toplamı 575,99 milyon YTL, bütçe gelirleri toplamı 601,96 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir. Gerçekleşen bu rakamlarla 2008 yılı bütçe giderlerinin yüzde 22,34'ü üçüncü çeyrekte kullanılmış olurken 2008 yılı içinde beklenen toplam gelirlerin yüzde 25'i bu dönem içerisinde tahsil edilmiştir.

Tablo 4.1

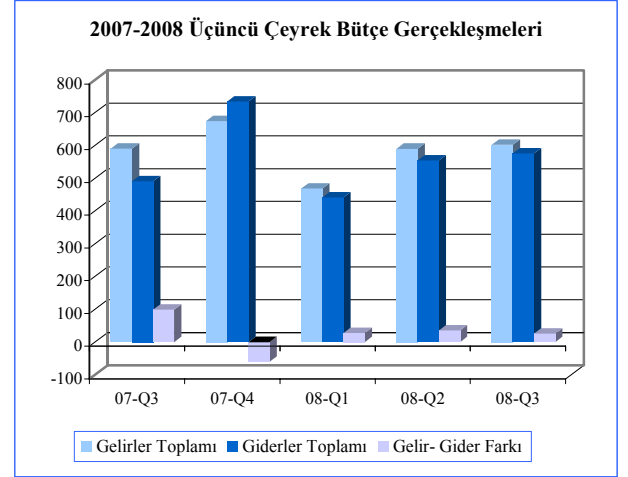
2007-2008 Üçüncü Çeyrek Karşılaştırmaları

Milyon YTL	2007		2008		Yüzde Değişim (%)
	Yıllık Gerçekleşme	Q 3	Tadil Ödenek	Q 3	
		Gerçekleşme		Gerçekleşme	
Bütçe Gelirleri	2.183,38	590,00	2.451,54	601,96	2,01
Bütçe Giderler	2.125,06	491,05	2.578,33	575,99	17,30
Bütçe Dengesi	58,32	98,95	-126,69	25,97	-73,75

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

2007 ve 2008 yılı çeyrekler itibarıyla bütçe gelir ve gider gelişimleri aşağıdaki grafikte verilmiştir. Buna göre mali yıl içinde üçüncü ve dördüncü çeyreklerde en yüksek gelir ve gider rakamlarına ulaşıldığı görülmektedir.

Grafik 4.1

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

Gelirler

2008 yılı üçüncü çeyreğinde geçen yılın aynı dönemine göre, vergi gelirleri yüzde 30,67 ve alınan bağış yardım ve krediler yüzde 17,04 artmasına rağmen, bütçe gelirleri toplamı sadece yüzde 2,01 oranında yükselmiştir. Bu durumun başlıca nedeni vergi dışı gelirler kaleminde yaşanan yüzde 43,09'luk gerilemiştir. Buna göre vergi gelirleri 2008 yılı üçüncü çeyreğinde 327 milyon YTL olarak gerçekleşirken, alınan bağış yardım ve krediler kalemi 157,98 milyon YTL seviyesine ulaşmıştır.

Tablo 4.2

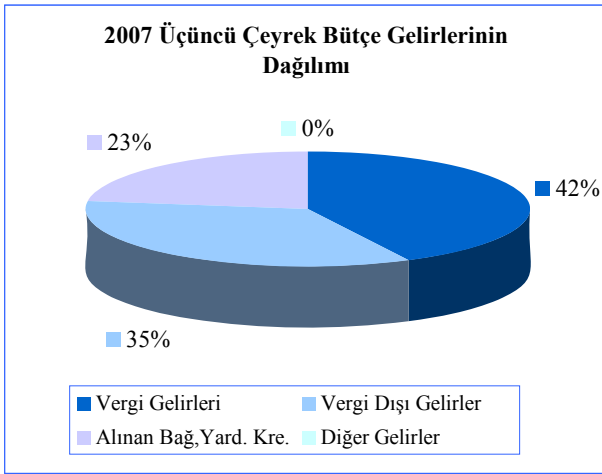
Bütçe Gelirleri

Milyon YTL	2007 Q3	2008 Q3	Yüzde Değişim (%)
Vergi Gelirleri	250,25	327,00	30,67
Vergi Dışı Gelirler	204,70	116,49	-43,09
Alınan Bağış Yardım ve Krediler	134,88	157,98	17,04
Diğer Gelirler	0,17	0,49	188,24
Toplam	590,00	601,96	2,01

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

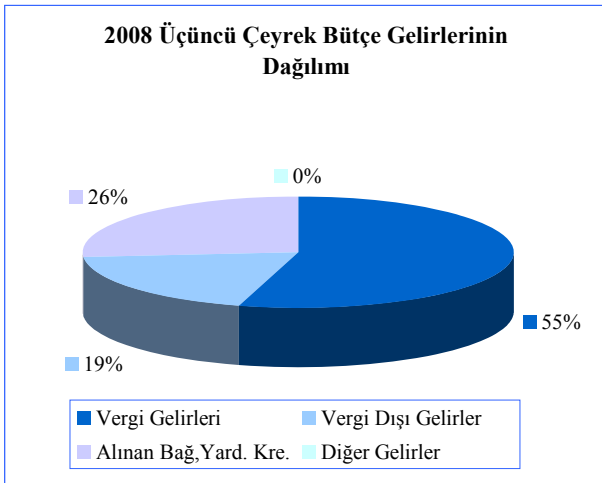
Vergi dışı gelirler kaleminin ağırlığı toplam bütçe gelirleri içerisinde 2007 yılı üçüncü çeyreğinde yüzde 35 iken 2008 yılı üçüncü çeyreğinde yüzde 19'a gerilemiştir. Vergi dışı gelirlerdeki düşüşün yarattığı açık ise vergi gelirleri kaleminin payının yüzde 42'den yüzde 55'e yükselmesiyle kapatılmıştır. 2008 yılı üçüncü çeyreği itibarıyla alınan bağış yardım krediler kaleminin toplam gelirler içindeki payı ise yüzde 26'dır

Grafik 4.2

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

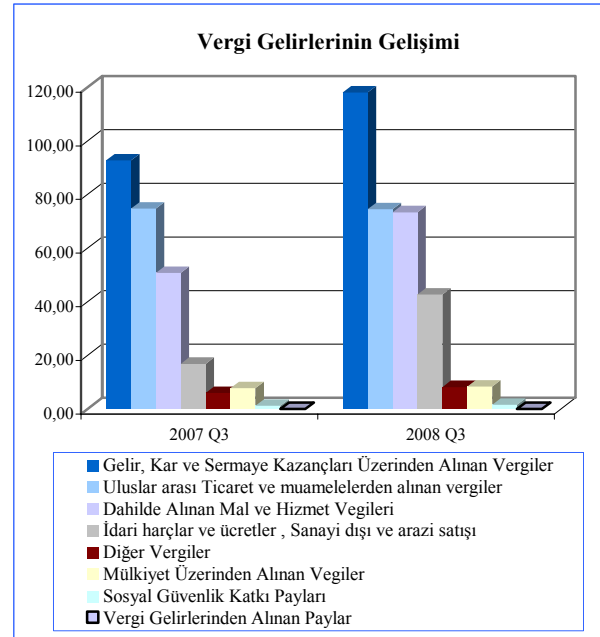
Grafik 4.3

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

Vergi gelirini oluşturan kalemlere bakıldığında gelir, kar ve sermaye kazançları üzerinden alınan vergiler kalemi, uluslararası ticaret ve muamelelerden alınan vergiler kalemi ve dahil de alınan mal ve hizmet vergileri kaleminin birlikte vergi gelirleri kaleminin yüzde 82'ye yakın kısmını teşkil ettikleri görülmektedir. Vergi gelirleri içinde en büyük paya sahip gelir, kar ve sermaye kazançları üzerinden alınan vergiler kalemi, 2008 yılı üçüncü çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 27,24 artış göstererek 118,12 milyon YTL'ye ulaşmıştır. Bunun yanında dahil de alınan mal ve hizmet vergileri de yüzde 44,55 artış göstererek vergi gelirleri kaleminde gerçekleşen yüzde 30,65'lik artışa katkıda bulunmuşlardır.

Grafik 4.4

Kaynak: DPÖ

Giderler

2008 yılı üçüncü çeyreği itibarıyla bütçe giderleri bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 17,30 artış göstermiştir. Bütçe giderleri kalemleri içinde en büyük paya sahip olan personel giderleri ve cari transfer kalemlerindeki artış sırasıyla yüzde 23,14 ve yüzde 16,33 olarak gerçekleşmiştir. Diğer giderler kaleminde bir önceki yılın aynı dönemine göre 2008 yılı üçüncü çeyreğinde yüzde 30,19 artış kaydedilmiştir. Mal, hizmet ve alım giderleri kaleminde de 2008 yılı üçüncü çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 8,73'lük artış meydana gelmiştir.

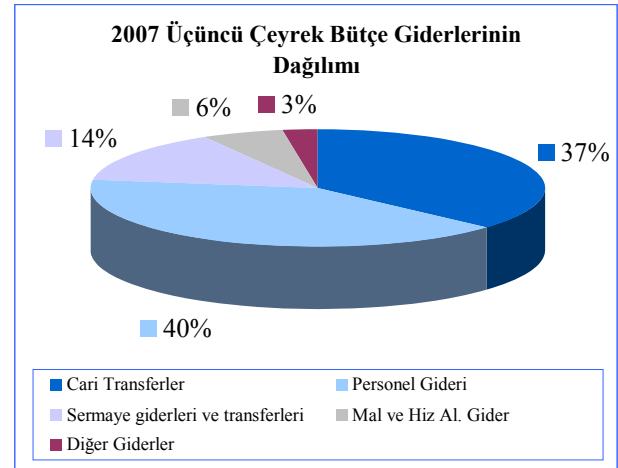
Tablo 4.3

Bütçe Giderleri			
Milyon YTL	2007 Üçüncü Çeyrek Gerçekleşme	2008 Üçüncü Çeyrek Gerçekleşme	Yüzde Değişim (%)
Personel Giderleri	180,26	221,97	23,14
Cari Transferler	198,38	230,77	16,33
Sermaye Giderleri ve Transferler	71,15	75,75	6,47
Mal Hizmet Alım Giderleri	28,97	31,50	8,73
Diğer Giderler	12,29	16,00	30,19
Toplam	491,05	575,99	17,30

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

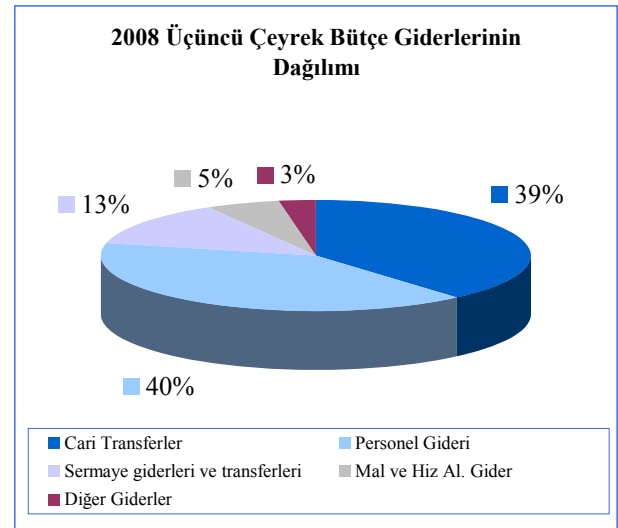
2008 yılı üçüncü çeyreği itibarıyla bütçe gider kalemlerinin dağılımlarında bir önceki yılın aynı dönemine göre büyük değişiklikler meydana gelmemiştir. Cari transferler kaleminin toplam giderler içindeki payı yüzde 37'den yüzde 39'a yükselirken personel giderlerinin payı değişim göstermeyerek yüzde 40 seviyesinde kalmıştır.

Grafik 4.5

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

Grafik 4.6

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

Finansman Dengesi

Bütçe gelirlerinden TC kredileri ve iç borçlanma kalemlerinin çıkarılması suretiyle elde edilen gelir rakamı ile bütçe giderleri arasındaki farka eşit olan finansman dengesi, 2007 yılı üçüncü çeyreğinde 47,89 milyon YTL fazla verirken 2008 yılı üçüncü çeyreğinde dış yardımlardaki düşüşle gerileme gösteren bütçe gelirleri karşısında personel giderleri ve cari transferler kalemlerindeki artışlarla yükseliş gösteren bütçe giderlerine bağlı olarak 94,01 milyon YTL açık vermiştir. Bu dönemler arasında dış yardımlarda yüzde

54,66 daralma gözlenirken finansman kaynağı olarak kullanılan TC kredilerinde yüzde 39 artış gözlenmiştir.

Tablo 4.4

Finansman Dengesi		
Milyon YTL	2007 Q3	2008 Q3
Bütçe Gelirleri	538,94	481,98
1. Yerel Gelirleri	455,12	443,98
Vergi Gelirleri	250,25	327,00
Vergi Dışı Gelirler	204,7	116,49
Sermaye Gelirleri ve Alacaklardan Tahsilat	0,17	0,49
2. Dış Yardımlar	83,82	38,00
TC Yardımları	83,82	38,00
Diğer	0,00	0,00
Bütçe Giderleri	491,05	575,99
Personel Giderleri	198,38	230,77
Cari Transferler	180,26	221,97
Sermaye Giderleri	71,15	75,75
Diğer Giderler	41,26	47,50
Finansman Dengesi	47,89	-94,01
Finansman	51,15	71,26
TC Kredileri	51,15	71,26
İç Borçlanma	0,00	0,00

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

2008 Eylül Ayı İtibarıyla Verilen Avanslar

2008 yılı ilk dokuz ayında KKTC Hazinesi'nden 2008 yılı içinde ve öncesinde verilen avanslardan, yapılan mahsupların çıkarılmasıyla elde edilen avanslar toplamı 128,11 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir. Bu rakamın 17,27 milyon YTL'lik kısmı elçilik, konsolosluk ve temsilcilikler ile turizm ofisleri ve konsolide fonlara verilen avanslar toplamıdır. 2008 Eylül sonu itibarıyla iş, personel, yatırım avansları ile akreditiflerin toplam avans bakiyesi ise 14,07 milyon YTL'dir. Toplam avansların yüzde 75,53'ünü oluşturan bütçe dışı avanslar toplamı ise 96,77 milyon YTL'dir. Bu rakamın 14,83 milyon YTL'sini belediyelere verilen avanslar oluştururken 81,94 milyon YTL'lik kısmı ise diğer kurumlara verilen avanslardır. Belediyelere verilen avanslar toplamının yüzde

46,20'si Lefkoşa Belediyesine, yüzde 11,10'u Güzelyurt Belediyesi'ne, yüzde 8,30'luk kısmı ise Lefke Belediyesi'ne verilmiştir. Toplam avansların yüzde 63,96'sını teşkil eden diğer kurumlara verilen avanslar toplamı içerisinde 2007 yılından devir olan 56,90 milyon YTL'lik tutar Ada Havacılık ve Taşımacılık AŞ.'ye, yine 2007 yılından devir olan 6,44 milyon YTL ve 3,71 milyon YTL tutarlar sırasıyla Cypfruvex limon ve narenciye ödemeleri ve Elektrik Kurumu Faiz Farkı Fonu'na, 2006 yılından devir olan 3,58 milyon YTL'lik avans ise arpa buğday destek hesabına verilmiştir.

Tablo 4.5

Avans Kalemleri	2008 Yılında Yapılan Mahsuplar (Milyon YTL)	Avans Bakiyesi (Milyon YTL)
Elçilik Konsolosluk Temsilcilikler	7,22	10,29
Turizm Ofisleri ve Konsolide Fon	2,06	6,98
İş	15,22	5,53
Personel	9,38	2,18
Yatırım	14,66	5,21
Akreditifler	0,26	1,15
Bütçe Dışı Avanslar		
Belediyeler	3,9	14,83
Diğer Kurumlar	14,49	81,94
Genel Toplam	67,19	128,11

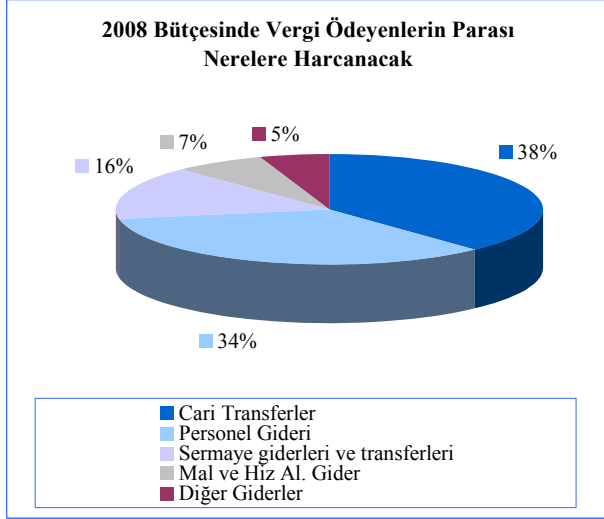
Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

2008 Mali Yılı Bütçesi

2008 yılı içerisinde saptanan hizmet ve faaliyetlerin yürütülmesinde kullanılmak üzere bütçe giderleri için yıl başında 2.355,9 milyon YTL ödenek tahsis etmiştir. Ancak 2008 yılı ilk çeyreği içinde bu rakam yüzde 9,44 oranında artırılarak 2.578,3 milyon YTL'ye tadil edilmiştir. Bu ödeneklerin ana kalemler itibarıyla dağılımı incelendiğinde yüzde 38,2'sinin cari transferlere, yüzde 34,1'inin ise personel harcamalarına ayrıldığı görülmektedir. 2007 yılında cari transfer harcamaları gider

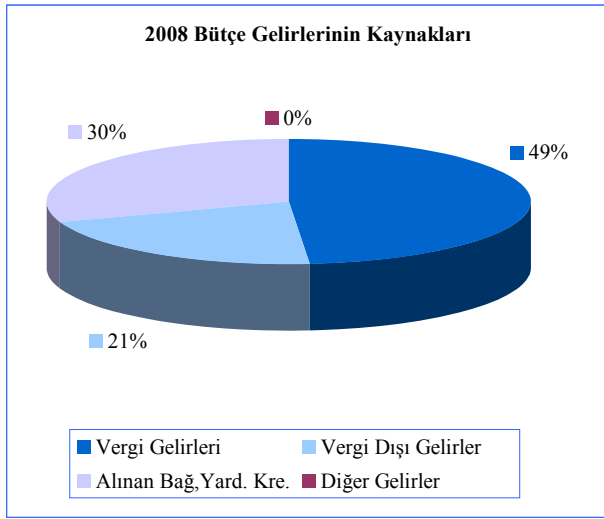
bütçesinin yüzde 38,9'luk, personel harcamaları ise yüzde 38,3'lük kısmını teşkil etmişti.

Grafik 4.7

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

Grafik 4.8

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

Tablo 4.6

Genel Bütçe Dengesi Yıllık Karşılaştırma (Milyon YTL)			
Milyon YTL	2007	2008*	Yüzde Değişim
Gelirler	2.183,38	2.451,54	12,38
Vergi Gelirleri	954,15	1.190,57	
Vergi Dışı Gelirler	630,11	520,31	
Alınan Bağış Yardım ve Krediler	554,92	738,42	
Diğer Gelirler	44,20	2,24	
Giderler	2.125,06	2.578,23	21,33
Cari Transferler	825,79	983,57	
Personel Giderleri	813,86	880,12	
Sermaye Gider ve Transferleri	221,71	401,04	
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	145,60	177,64	
Diğer Giderler	118,10	135,86	

* 2008 yılı tadil ödenektir

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

(Sayfa düzeni gereği boş bırakılmıştır)

5. PARASAL VE FİNANSAL GELİŞMELER

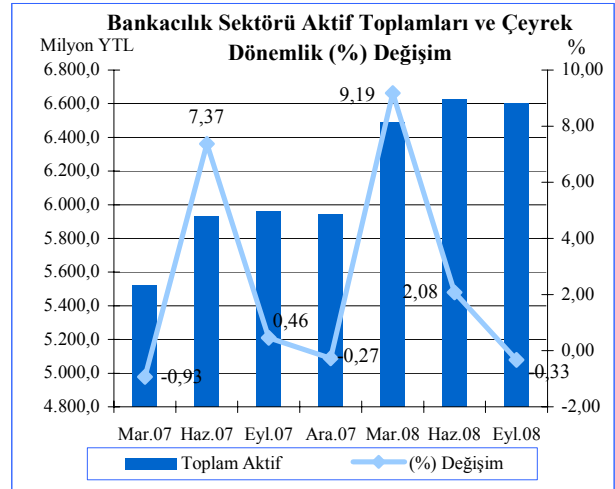
Bankacılık Sektörü Konsolide Bilançosu

Bankacılık sektörü aktif toplamı 2008 yılının dokuz aylık döneminde 659,0 milyon YTL artarak 5.944,2 milyon YTL'den 6.603,2 milyon YTL'ye ulaşmıştır. Bu artış oransal olarak yüzde 11,09'a denk gelmektedir. Bu dönemde likit aktiflerde yüzde 11,00 azalış, brüt kredilerde yüzde 11,54 ve menkul değerler cüzdanında yüzde 64,31 oranında artış meydana gelmiştir. Bir yıllık dönem incelendiğinde ise (Eylül 2007 - Eylül 2008), bankacılık sektörü toplam aktiflerinin yüzde 10,79 oranında arttığı görülmektedir. Bu dönemde likit aktifler hariç bütün varlık kalemlerinde yükselme olmuştur. Likit aktiflerdeki bu gerileme likit varlıkların krediye dönüşmesinden kaynaklanmaktadır.

Bankacılık sektörü toplam aktiflerinde 2008'in ilk çeyreğinde yüzde 9,19, ikinci çeyrekte yüzde 2,08'lik artışa karşın üçüncü çeyrekte yüzde 0,33 oranında daralma meydana gelmiştir.

Bankacılık sektörü kaynakları incelendiği zaman, Aralık 2007-Eylül 2008 döneminde, mevduatta yüzde 7,73, özkaynaklarda yüzde 10,85 oranında artış olduğu gözlenmektedir. Eylül 2007-Eylül 2008 döneminde ise mevduatta yüzde 8,76, özkaynaklarda yüzde 12,40 oranında artış olduğu görülmektedir.

Grafik 5.1

Kaynak: KKTCCMB

Tablo 5.1

Milyon YTL	Bankacılık Sektörü Konsolide Bilançosu								
	2007				2008			Yüzde Değişim (%)	
	Mart	Haziran	Eylül	Aralık	Mart	Haziran	Eylül	12/07-09/08	09/07-09/08
Likit Aktifler	2.180,8	2.187,3	2.036,4	2.192,6	2.263,2	2.126,5	1.951,5	-11,00	-4,17
MDC	208,8	312,3	314,9	256,4	299,8	372,4	421,3	64,31	33,79
Krediler (Brüt)	2.325,3	2.420,3	2.460,7	2.734,8	3.014,7	3.035,1	3.050,5	11,54	23,97
Diğer Aktifler	810,7	1.013,2	1.148,3	760,4	912,5	1.091,1	1.179,9	55,17	2,75
Toplam Aktif-Pasif	5.525,6	5.933,1	5.960,3	5.944,2	6.490,2	6.625,1	6.603,2	11,09	10,79
Mevduat	4.783,0	4.935,3	4.890,9	4.937,4	5.433,7	5.429,0	5.319,2	7,73	8,76
Diğer Pasifler	368,0	457,7	509,6	439,2	477,0	587,0	654,8	49,09	28,49
Özkaynaklar	374,6	540,1	559,8	567,6	579,5	609,1	629,2	10,85	12,40

Kaynak: KKTCCMB

2008 yılının üçüncü çeyreğinde bankacılık sektörünün toplam aktifleri içerisindeki en büyük payı yüzde 46,20 oranı ile krediler kalemi almaktadır. Bunu 29,55 oranı ile likit aktifler ve yüzde 6,38 oranı ile menkul değerler cüzdanı takip etmektedir.

Bankacılık sektörünün bir yıllık (Eylül 2007-Eylül 2008) varlıkları yapısal dağılım yönünden incelendiğinde likit aktiflerde daralma, MDC ve brüt kredilerde genişleme olduğu görülmektedir. Bu dönemde brüt kredilerin aktif toplamı içerisinde payı 4,92 puan artarak yüzde 46,20'ye, menkul değerler cüzdanı 1,10 puan artarak yüzde 6,38'e yükselmiştir. Buna karşın likit aktifler aynı dönemde 4,62 puan gerileyerek yüzde 29,55 seviyesine inmiştir.

Diğer taraftan sektörün pasif yapısı incelendiğinde mevduat sektörün ana fon kaynağı olmaya devam ettiği görülmektedir. 2008 yılının üçüncü çeyreğinde, 2007 yılsonuna göre mevduatların toplam kaynak içindeki payı yüzde 83,06'dan yüzde 80,55'e yükselmiş, özkaynakların payı ise seviyesini korumuştur.

Genel itibarıyla, bir yıllık dönemde (Eylül 2007-Eylül 2008) mevduatlarda daralmaya karşın, özkaynaklarda genişleme yaşanmıştır.

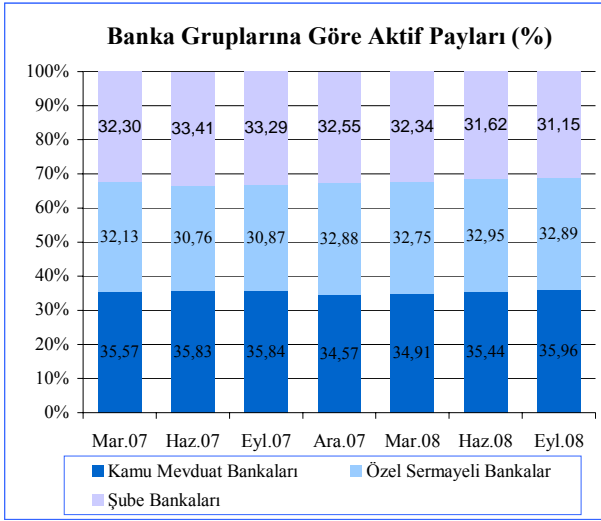
Tablo 5.2

Aktif	Bankacılık Sektörü Aktif / Pasif Yapısal Dağılımı (%)						
	2007				2008		
	Mart	Haziran	Eylül	Aralık	Mart	Haziran	Eylül
Likit Aktifler	39,47	36,87	34,17	36,89	34,87	32,10	29,55
MDC	3,78	5,26	5,28	4,31	4,62	5,62	6,38
Krediler (Brüt)	42,08	40,79	41,28	46,01	46,45	45,81	46,20
Diğer Aktifler	14,67	17,08	19,27	12,79	14,06	16,47	17,87
Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Pasif							
Mevduat	86,56	83,18	82,06	83,06	83,72	81,95	80,55
Diğer Pasifler	6,66	7,71	8,55	7,39	7,35	8,86	9,92
Özkaynaklar	6,78	9,10	9,39	9,55	8,93	9,19	9,53
Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Kaynak:KKTCMB

Sektörün aktif yapısı banka grup paylarına göre incelendiği zaman, Eylül 2007-Eylül 2008 döneminde değişikliklerin olduğu görülmektedir. Buna göre özel sermayeli bankaların payı yüzde 30,87'den yüzde 32,89'a, kamu bankalarının payı yüzde 35,84'den yüzde 35,96'ya yükselirken, şube bankalarının payı yüzde 33,29'dan yüzde 31,15'e gerilemiştir.

Grafik 5.2

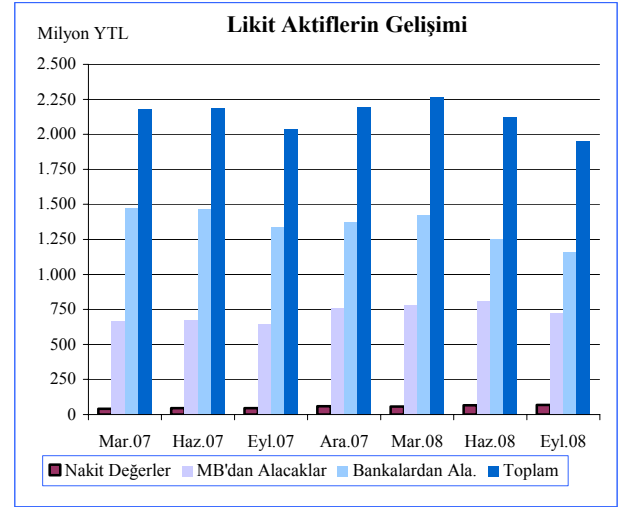
Kaynak: KKTCCMB

Likit Varlıklar

Nakit değerler, bankalardan alacaklar ve Merkez Bankası'ndan alacaklar kalemlerinden oluşan bankacılık sektörü likit aktifleri toplamı, 2008 yılının üçüncü çeyreğinde 175 milyon YTL azalarak 2.126,5 milyon YTL'den 1.951,5 milyon YTL'ye gerilemiştir.

Likit aktifler bir yıllık dönemde (Eylül 2007-Eylül 2008) bankalardan alacaklar kaleminde meydana gelen 180,9 milyon YTL'lik daralmadan dolayı 2.036,4 milyon YTL'den 1.951,5 milyon YTL'ye gerilemiştir. Bu dönemde nakit ödeme ihtiyaçları için hazır bulundurulmuş nakit değerler kaleminin ise 46,7 milyon YTL'den 67,7 milyon YTL'ye, Merkez Bankası'ndan alacakların 648,2 YTL'den 723,1 milyon YTL'ye ulaşmıştır.

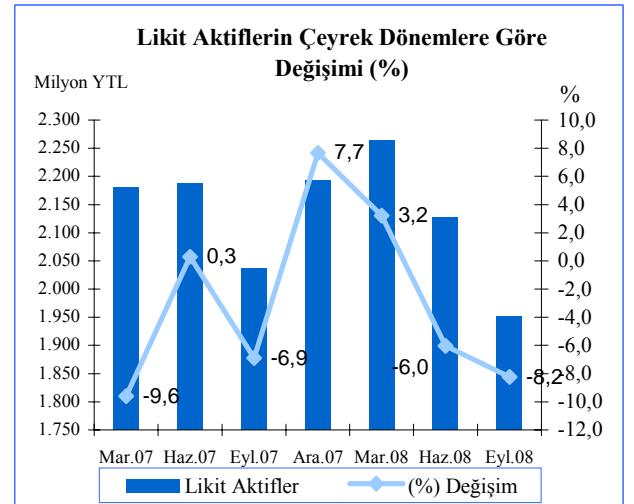
Grafik 5.3

Kaynak: KKTCCMB

Likit aktifler 2007 yılında çeyrek dönemler bazında incelendiği zaman, birinci ve üçüncü çeyrekte sırasıyla yüzde 9,6 ve 6,9 oranında azaldığı, ikinci çeyrek ile son çeyrekte sırasıyla yüzde 0,3 ve 7,7 oranında arttığı görülmektedir. 2008 yılının ilk çeyreğinde yüzde 3,2 oranında genişlemesine karşın, ikinci ve üçüncü çeyrekte daralma olduğu gözlenmektedir. Bu daralmalar sırasıyla yüzde 6,0 ve 8,2'dir.

Grafik 5.4

Kaynak: KKTCCMB

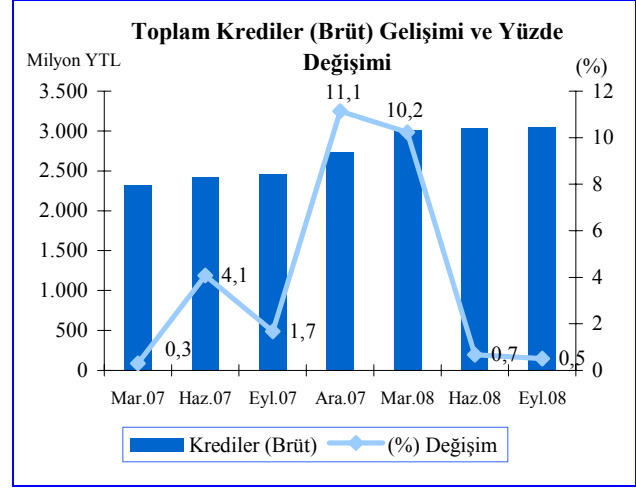
Brüt Krediler

Kredilerin sektörlere göre dağılımında şahsi ve mesleki borçlar, Eylül 2008’de Haziran 2008’e göre 64,4 milyon YTL artarak 1.404,1 milyon YTL ile birinci sırada yer almaktadır. Bunu 875,7 milyon YTL ile kamu kurum ve kuruluşları, 630,5 milyon YTL ile ticaret sektörü izlemektedir.

Bir yıllık dönemde (Eylül 2007 - Eylül 2008) şahsi ve mesleki borçların kredi portföyü içerisindeki payı yüzde 40,92’den yüzde 45,51’e yükselmiştir. İkinci en büyük paya sahip kamu kredilerinin miktarı, 145,3 milyon YTL artarak 875,7 milyon YTL’ye yükselmiş, toplamdaki payı ise yüzde 29,68’den yüzde 28,38’e gerilemiştir. Üçüncü en büyük kalemi oluşturan ticaret sektörü kredileri 79,3 milyon YTL artarak 630,5 milyon YTL’ye, payı ise yüzde 22,40’dan yüzde 20,44’e gerilemiştir. Bina ve inşaat sektöründeki kredi hacmi 10,8 milyon YTL azalarak 113,1 milyon YTL’ye inmiştir.

Bankacılık sektörü kredilerinin çeyrek dönem yüzde değişimleri incelendiğinde, en büyük artışın yüzde 11,1 oranı ile 2007 yılının son çeyreğinde olduğu görülmektedir. 2008’in ilk çeyreğinde yüzde değişim oranı 10,2, ikinci çeyrekte yüzde 0,7 ve Eylül 2008’de ise bu oran sadece yüzde 0,5’dir.

Grafik 5.5

Kaynak: KKTCMB

Tablo 5.3

Milyon YTL	Kredilerin (Brüt) Sektörel Dağılımı						
	2007				2008		
	Mart	Haziran	Eylül	Aralık	Mart	Haziran	Eylül
Kamu Kurum ve Kuruluşları	761,7	774,8	730,4	889,5	944,3	917,1	875,7
Tarım	11,3	13,4	13,0	12,4	13,7	14,3	11,9
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	0,1	0,2	0,2	0,3	0,0	0,0	0,0
Sanayi	4,5	2,9	1,8	7,2	8,2	8,9	8,2
Nakliye ve Ulaşım	7,8	6,7	5,5	13,8	31,3	14,4	15,1
Ticaret	498,5	554,2	551,2	552,5	716,5	608,5	630,5
İhracat	1,6	1,1	1,2	1,2	2,3	1,6	5,1
Turizm	17,2	17,5	17,4	19,5	20,7	19,5	15,6
Bina ve İnşaat	99,2	109,2	123,9	118,2	131,9	137,0	113,1
Küçük Esnaf ve Zanaatkar	50,5	10,4	9,3	9,0	7,6	6,9	6,0
Şahsi ve Mesleki Borçlar / Diğer	872,9	929,9	1.006,8	1.111,2	1.138,2	1.339,7	1.404,1
Toplam Krediler (Brüt)	2.325,3	2.420,3	2.460,7	2.734,8	3.014,7	3.067,9	3.085,3

Not: Kredilerin (Brüt) sektörel dağılımına iskonto senetleri dahil edilmiştir.

Kaynak: KKTCMB

Mevduatlar

Bankacılık sektörü toplam mevduatı 2008'in üçüncü çeyreği sonunda 2007 yılının sonuna göre 381,8 milyon YTL artarak 5.319,2 milyon YTL'ye ulaşmıştır. Sektörün mevduat toplamı bir yıllık dönemde ise 428,3 milyon YTL artarak 4.890,9 milyon YTL'den 5.319,2 milyon YTL'ye yükselmiştir.

Aralık 2007 sonunda olduğu gibi Eylül 2008 sonunda da mevduatın türlerine göre dağılımında en büyük payın 4.160,7 milyon YTL'lik meblağ ve yüzde 78,22'lik payla tasarruf mevduatında yoğunlaştığı gözlenmektedir. Bunu sırasıyla yüzde 9,46'lık payla resmi mevduat ve yüzde 6,32'lik payla ticari mevduat izlemektedir.

Tablo 5.4

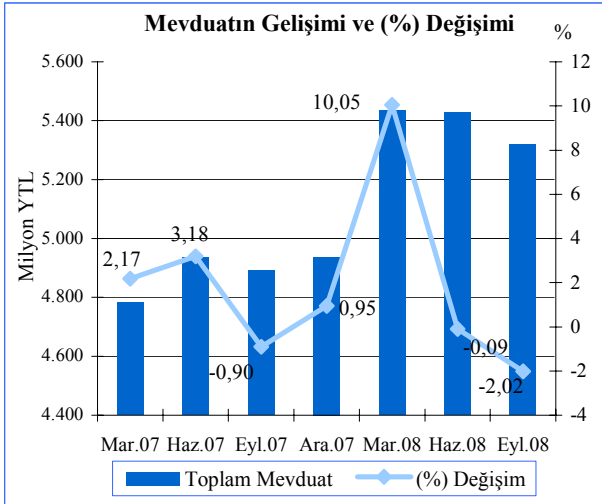
Milyon YTL	Mevduatın Türlerine Göre Gelişimi						
	2007				2008		
	Mart	Haziran	Eylül	Aralık	Mart	Haziran	Eylül
Resmi	482,8	556,1	491,4	456,2	485,6	506,6	503,0
Ticari	334,4	352,0	299,0	357,1	373,5	350,0	336,4
Tasarruf	3.706,1	3.761,7	3.808,9	3.808,5	4.153,7	4.236,5	4.160,7
Diğer	218,1	215,0	217,4	230,6	268,5	253,4	257,4
Bankalararası	41,6	50,5	74,2	85,0	152,4	82,5	61,7
Toplam Mevduat	4.783,0	4.935,3	4.890,9	4.937,4	5.433,7	5.429,0	5.319,2

Kaynak: KKTCMB

Bankacılık sektör mevduatının gelişimi çeyrek dönemlere göre incelendiğinde, 2007 yılı ilk çeyreği sonunda yüzde 2,17, ikinci çeyrekte yüzde 3,18, dördüncü çeyrekte 0,95 oranındaki yükselmeye karşın üçüncü çeyrekte 0,90'lık düşüş yaşandığı görülmektedir.

2008 yılının birinci çeyreğinde bir önceki yılın sonuna göre yüzde 10,05 oranında artışa karşın, ikinci çeyrekte yüzde 0,09, üçüncü çeyrekte yüzde 2,02 oranında bir azalma olduğu gözlenmektedir.

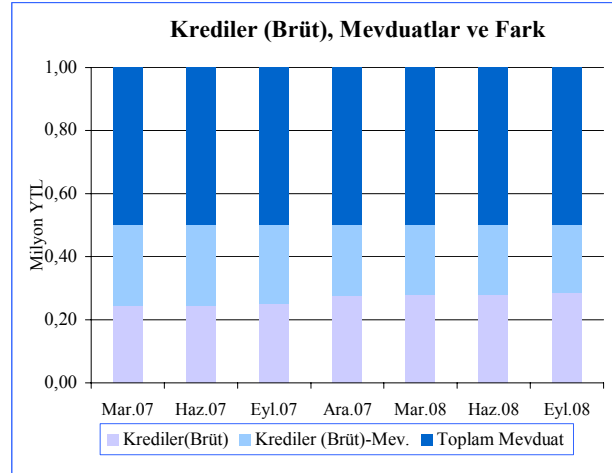
Grafik 5.6

Kaynak: KKTCMB

Toplam mevduat ve brüt krediler arasındaki fark miktarsal yönden karşılaştırıldığı zaman, ikinci çeyrekte 2.393,9 milyon YTL olan fark, üçüncü çeyrek sonunda 125,2 milyon YTL azalarak 2.268,7 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir. Toplam mevduat ve brüt krediler arasındaki fark bir önceki yılsonuna göre incelendiğinde, 66,1 milyon YTL'lik artış olduğu görülmektedir.

Grafik 5.7

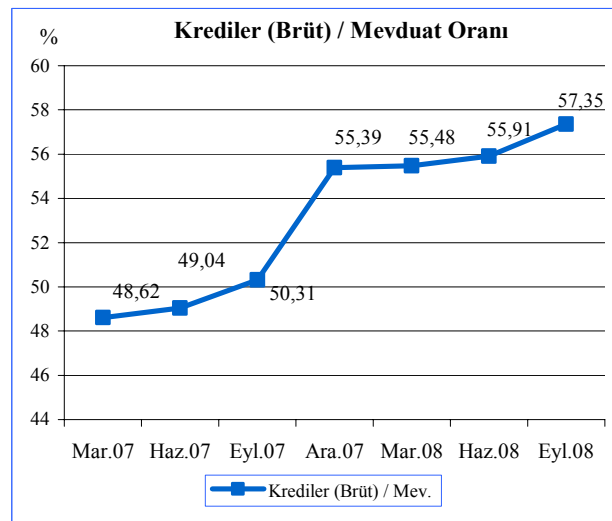

Kaynak: KKTCMB

Sektörün derinliği ile aracılık fonksiyonunun göstergelerinden biri olan kredi/mevduat oranı, 2008 yılının ilk çeyreğinde yüzde 55,48, ikinci çeyrekte yüzde 55,91 ve üçüncü çeyrek sonunda yüzde 57,35 olarak gerçekleşmiştir. Bir önceki yılın aynı dönemlerinde bu oranlar sırasıyla yüzde 48,62, 49,04 ve 50,31'dir.

Bir yıllık dönemde (Eylül 2007 - Eylül 2008) kredi/mevduat oranı yüzde 7,04 puan genişlemiştir.

Grafik 5.8

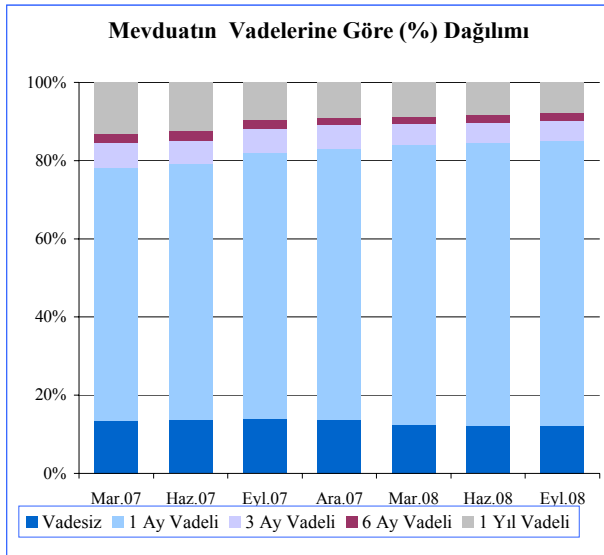

Kaynak: KKTCMB

Sektör mevduatının vadelerine göre dağılımı incelendiğinde, mevduat hacmi önceki dönemlerde olduğu gibi bir ay vadeli mevduatta yoğunlaştığı görülmektedir. 2007 yılının çeyrek dönemlerinde, bir ay vadeli mevduat, birinci çeyrekte yüzde 64,77, ikinci çeyrekte yüzde 65,47, üçüncü çeyrekte yüzde 68,33 ve son çeyrekte yüzde 69,33 olmuştur.

Bir ay vadeli mevduatın sektör toplamı içindeki payı 2008 yılının ilk çeyreğinde yüzde 71,37, ikinci çeyrekte yüzde 72,23 ve üçüncü çeyrekte 0,88 puan artarak yüzde 73,11 olmuştur. Bir ay vadeli mevduatları sırasıyla vadesiz, bir yıl vadeli, üç ay vadeli ve altı ay vadeli mevduat izlemektedir.

Grafik 5.9

Kaynak: KKTCMB

Sektör özkaynakları Eylül 2008 döneminde Aralık 2007'ye göre ödenmiş sermaye ile ihtiyatlardaki artışa bağlı olarak yüzde 10,85 oranında artarak 629,2 milyon YTL'ye yükselmiştir. Bu dönemde sektörün ödenmiş sermayesi yüzde 4,69, ihtiyatlar ise yüzde 57,23 oranında genişlemiştir.

Sektörün özkaynak toplamı bir yıllık dönemde (Eylül 2007-Eylül 2008) 69,4 milyon YTL oransal olarak yüzde 12,40 oranında artarak 629,2 milyon YTL'ye ulaşmıştır. Aynı dönemde sektörün ödenmiş sermaye toplamında 40,7 milyon YTL ve ihtiyatlarda 50,3 milyon YTL artış meydana gelirken, kar/zarar kaleminde 21,6 milyon YTL gerileme olmuştur.

Tablo 5.5

Milyon YTL	Özkaynakların Gelişimi						
	2007				2008		
	Mar.	Haz.	Eyl.	Ara.	Mar.	Haz.	Eyl.
Ödenmiş Sermaye	204,1	340,6	354,8	377,8	386,1	392,2	395,5
İhtiyatlar	114,4	119,2	111,8	103,1	129,4	146,3	162,1
Kar / Zarar	56,1	80,3	93,2	86,7	64,0	70,6	71,6
Toplam	374,6	540,1	559,8	567,6	579,5	609,1	629,2

Kaynak: KKTCMB

Para Arzı

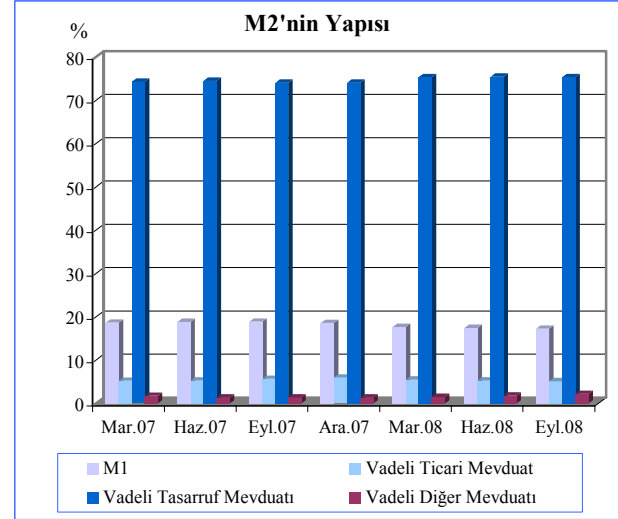
En dar tanımlı para arzı M1, 2008 yılı üçüncü çeyreğinde 2007 sonuna göre yüzde 1,54 oranında artarak 859,5 milyon YTL'den 872,7 milyon YTL'ye ulaşmıştır. 2007 yılı ile 2008 yılının üçüncü çeyreği dönemindeki artış yüzde 1,36'dır.

M2 tanımlı para arzı, Aralık 2007-Eylül 2008 döneminde 431,0 milyon YTL artarak 5.051,4 milyon YTL olmuştur. Oransal olarak bu değişim yüzde 9,33'e tekabül etmektedir. Bir yıllık dönemde ise (Eylül 2007-Eylül 2008) M2 para arzı 496,4 milyon YTL artış göstermiştir.

M2 para arzına resmi mevduat ve KKTC Merkez Bankası nezdindeki diğer mevduatın ilave edilmesiyle bulunan en geniş tanımlı para arzı M3, 2008'in üçüncü çeyreğinde 2007 sonuna göre 445,9 milyon YTL artarak 5.584,7 milyon YTL olmuştur. Eylül 2008 sonunda bir önceki yılın aynı dönemine göre M3'te meydana gelen büyüme yüzde 8,97'dir.

M2 para arzının yapısı incelendiğinde, en büyük payın Eylül 2008 sonunda da yüzde 75,38 oranla vadeli tasarruf mevduatında yoğunlaştığı gözlenmektedir. Bunu sırasıyla yüzde 17,28'lik payla M1, yüzde 5,13'lük payla vadeli ticari mevduat ve yüzde 2,21 oranla vadeli diğer mevduat izlemektedir.

Grafik 5.10

Kaynak: KKTMB

Tablo 5.6

Yıllar	Para Arzı Verileri (Milyon YTL)						
	Devre	M1	Yüzde Değişim (%)	M2	Yüzde Değişim (%)	M3	Yüzde Değişim (%)
2002		298,1	-	1.729,1	-	1.970,1	-
2003		424,1	42,3	2.317,5	34,0	2.608,2	32,4
2004		618,4	45,8	3.017,7	30,2	3.382,7	29,7
2005		695,9	12,5	3.382,8	12,1	3.848,9	13,8
2006		828,6	19,1	4.367,4	29,1	4.907,8	27,5
2007	I	838,3	1,2	4.489,2	2,7	5.012,2	2,1
	II	857,2	2,3	4.551,0	1,4	5.168,3	3,1
	III	861,0	0,4	4.555,0	0,1	5.125,1	-0,8
	IV	859,5	-0,2	4.620,4	1,4	5.138,8	0,3
2008	I	889,4	3,5	5.032,4	8,9	5.597,9	8,9
	II	892,1	0,3	5.111,8	1,58	5.660,4	1,12
	III	872,7	-2,2	5.051,4	-1,2	5.584,7	-1,3

Kaynak: KKTMB

6. FİNANSAL İSTİKRAR ANALİZİ

2008 yılı üçüncü çeyreğinde Merkez Bankaları ve ilgili hükümetler finansal istikrarın yeniden sağlanması açısından bir dizi önlemler almaya devam etmiştir.

Finansal Krize Karşı Alınan Önlemler

Daha önceki bültenlerimizde belirtildiği üzere, global ekonomide yaşanan dalgalanma sürecinde özelde finansal kuruluşların yaşadığı temel sorun olan likidite ihtiyacını karşılayabilmek için FED, Avrupa, İngiltere, Kanada ve İsviçre Merkez Bankaları ortak eylem paketleri açıklamışlardı. Adı geçen ülke merkez bankaları bir adım ileriye giderek finansal istikrarı sağlamak adına ilgili ölçümleri de koordineli hareket etmeyi hedeflemişlerdir. FED'in ilk olarak uygulamaya koyduğu 'Vadeli İhale Kolaylığı Programı' III. çeyrekte de devam etmiştir.

II. çeyrekte Merkez Bankalarının ortak eylem paketinde FED'in Avrupa ve İsviçre Merkez Bankası ile aralarında bir döviz swap hattının kurulması hedeflenmiştir. Eylül 2008 de ise, İngiltere Merkez Bankası ile FED arasında swap işleminin kurulmasına karar verilmiştir. Kurulacak döviz swap hatlarının amacı ise politika faiz oranlarının libor oranları üzerinde daha etkin olmasını sağlamaktır.

FED'in açıkladığı ve uygulamaya koyduğu önlemlerden dolayı durgunluk III. çeyrekte belirginleşmiştir. ABD hükümeti Merkez Bankası'nın uyguladığı politikaların yanında ekonomik canlılığın artırılması adına genişletici maliye politikası tedbirleri almaya devam etmektedir. Alınan bu önlemlerin temel amacı, kısa dönemde harcamaya eğilimli kesimin tüketimini artırarak yatırımı canlandırmak olduğundan, içeriğinde tüketicilere ilave satın alma gücü sağlayacak ve yatırımcılara yeni yatırımlar yapmaya teşvik edecek vergi düzenlemeleri bulunmaktadır.

Buna ek olarak likiditeyi artırıcı ve borç verme kanallarının genişletildiği bir dönem olan III. çeyrek, kamulaştırma ve olası iflasları önleme açısından farklı yöntemlerle 2008'e damgasını vurmuştur.

III. çeyrekte yaşanan gelişmelere ilişkin tablo aşağıda sunulmuştur.

Tablo 6.1

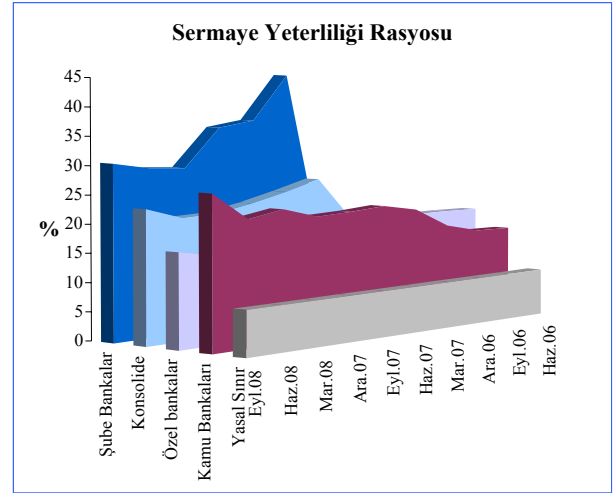
Tarih	Üçüncü Çeyrekte Yaşanan Gelişmeler
13.07.2008	Amerikan Hazinesi Fannie Mae ve Freddie Mac için kurtarma planı açıkladı
15.07.2008	ABD Sermaye Piyasası Kurulu, kısa pozisyon alanlara karşı yatırımcıyı koruma amaçlı acil eylem planı hazırladı.
30.07.2008	FED, 84 Günlük Vadeli İhale İmkanları paketini (Term Auction Facility'i) halihazırda olan 28 günlük borçlanmaya ek olarak piyasaya sürmüştür. ECB ve SNB ise 84 günlük USD likiditesi sağlayacaklarını açıkladılar.
15.09.2008	Lehman Brothers'ın iflas dosyasının hazırlanması ve Bank of Amerika'nın Merrill Lynch'in alınması
16.09.2008	US Hükümet AIG'e 85 milyar Amerikan Doları (Yüzde 80'lik temettünün dağıtmaması karşılığında) acil borç vermesi
18.09.2008	Merkez Bankaların USD deki baskıyı önlemek kısa dönemli piyasalarda istikrarı amaçladığından Koordineli Merkez Bankaları ölçümüne başlandı. BoE ise FED ile karşılıklı swap işlemi başlattı.
29.09.2008	Bradford&Bingley'in İngiltere hükümeti tarafından kamulaştırıldı. Belçika, Dutch ve Lüksemburg hükümetleri 11,2 milyar Euro'yu Fortis'e yatıracağı açıklandı.
30.09.2008	Belçika, Fransa ve Lüksemburg hükümetleri ve mevcut hissedarlardan Dexia'ya sermaye girdisi yapıldı.

Kaynak: BOE, Finansal İstikrar Raporu, Ekim 2008

Sermaye Yeterliliği

Özkaynakların risk ağırlıklı aktiflere oranlanmasıyla elde edilen sermaye yeterliliği standart rasyosunun (SYSR) konsolide bazda gelişimi incelendiğinde, Haziran-Eylül 2008 arasında düzenli artış gözlenmekte olup asgari yasal oran olan yüzde 8,00'in üzerinde seyrettiği gözlenmektedir. 2008 yılının ikinci çeyrek döneminde konsolide SYSR'si Temmuz 2008'de yüzde 22,99, Ağustos 2008'de yüzde 23,42 ve Eylül 2008 sonuna göre yüzde 23,31 olarak gerçekleşmiştir. Bu dönem içerisinde özkaynaklar yüzde 10,82 oranında artarken, risk ağırlıklı varlıklar yüzde 0,84 oranında artmış ve Haziran 2008 sonu itibarıyla yüzde 21,21 olan SYSR, Eylül 2008'de yüzde 23,31 olarak gerçekleşmiştir. Eylül 2007 yılında bu oran, yüzde 23,88 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 6.1

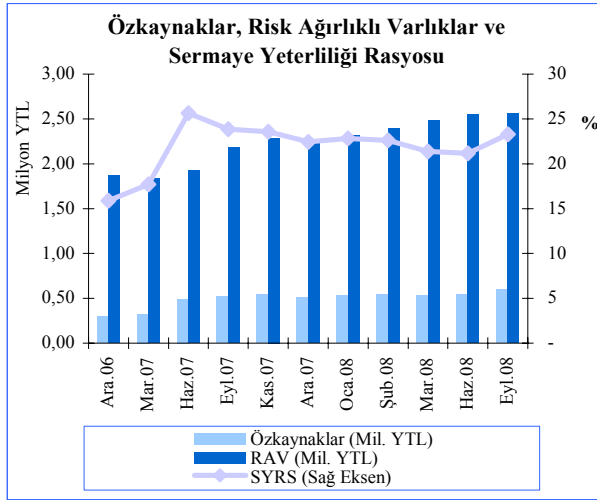

Kaynak: KKTCCMB

Banka grupları bazında bakıldığında zaman bankacılık sektörü konsolide SYSR'deki artışa, şube ve kamu bankalarının önemli katkısının devam ettiği gözlenmektedir. Aralık 2007 (22,44) - Eylül 2008 (23,31) aralığında ise 0,87 puanlık artış gözlenmektedir. Haziran - Eylül 2008 SYSR'nin risk ağırlıklı varlıkların artış hızının düşük seyretmektedir. Buna ek olarak, kamu bankalarındaki risk ağırlıklı varlıkların yüzde 1,30 olarak düşmüş olup bu oran özel ve şube bazında sırasıyla, 2,11 ve 0,81'dir.

Özel bankalar grubunun SYSR'su Eylül 2007-Eylül 2008 döneminde yüzde 17,93 ve Eylül 2008'de ise yüzde -1,42 puan azalarak yüzde 16,51'e düşerken bu oran kamu, şube ve toplam bankacılık sektör için sırasıyla, 21,27-26,76, 36,09-30,59 ve 23,88-23,31 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 6.2

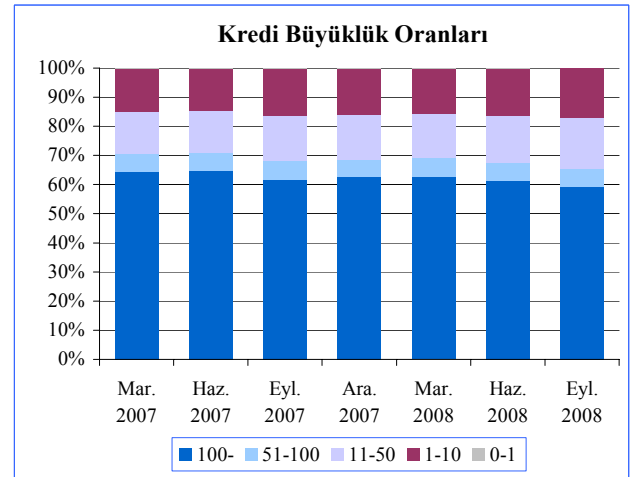

Kaynak: KKTCCMB

Krediler

Kredi büyüklüklerine bakıldığında 100 bin liradan büyük kredilerin toplam krediler içerisindeki payı diğer dilimlere göre ilk sırada olduğu görülmektedir. Buna göre kredi büyüklükleri Eylül 2007 de yüzde 67,06 ve eylül 2008 de ise yüzde 65,13 olarak gerçekleşmiştir. Kredi büyüklüklerinde ikinci büyük dilimi 11-50 bin arasındaki dilim oluşturmaktadır. Bu dilimin Eylül 2007 sonunda yüzde 17,14 olan toplamdaki payı Eylül 2008 sonunda yüzde 18,85'e yükselmiştir. 51-100 binlik dilim ise Eylül 2007'de yüzde 6,85 olarak gerçekleşirken, Eylül 2008'de yüzde 6,98 olarak gerçekleşmiştir. 1-10 binlik dilimde ise Eylül 2007, Eylül 2008 sırasıyla yüzde 8,60 ve yüzde 8,74'tür. En küçük kredi kullanım büyüklüğü olan 0-1 milyarlık dilim ise ortalama Eylül 2008'de yüzde 0,29 civarında seyretmeye devam etmektedir. Bu oran Haziran 2008'de yüzde 0,30 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 6.3

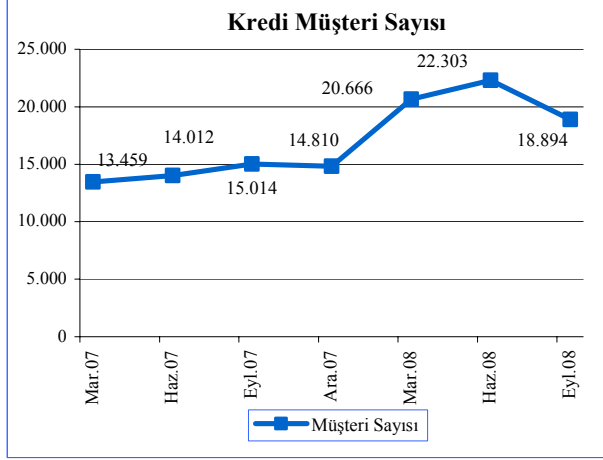

Kaynak: KKTCCMB

Kredi müşteri sayılarına bakıldığında Mart 2007'den itibaren artan eğilimin Eylül 2008 sonu itibarıyla terse döndüğü gözlenmektedir. Buna göre Eylül 2007 itibarıyla 15,014 olan kredi müşteri sayısı Eylül 2008 sonuna göre 18.894, olmuştur.

Bir önceki çeyrek verilerine göre 3.409 kişi kredi hesaplarını kapatmıştır.

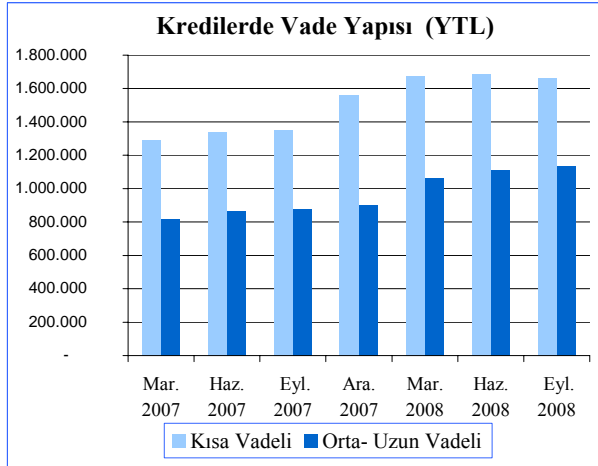
Grafik 6.4

Kaynak: KKTOMB

Kredilerdeki vade dağılımına bakıldığı zaman, Eylül 2008 sonu itibarıyla kısa vadeli kredilerin toplam krediler içerisindeki payının genelde yüzde 59,37 olarak gözlenmektedir. Buna karşın orta ve uzun vadeli kredilerin toplam kredilere oranı ise yüzde 40,63'tür. Kısa vadeli kredilerin üç aylık dönem içerisinde yüzde 1,59 olarak azaldığı gözlenmektedir. Bu oran orta ve uzun vadeli kredilerde yüzde 2,65 artış gösterdiği izlenmektedir. Ancak Eylül 2008'in bir yıllık dönem değişikliğine bakıldığına ise kısa vadeli kredilerdeki artış hızı yüzde 22,83 iken orta ve uzun vadeli kredilerin artış hızı yüzde 29,36 olarak gerçekleşmiştir.

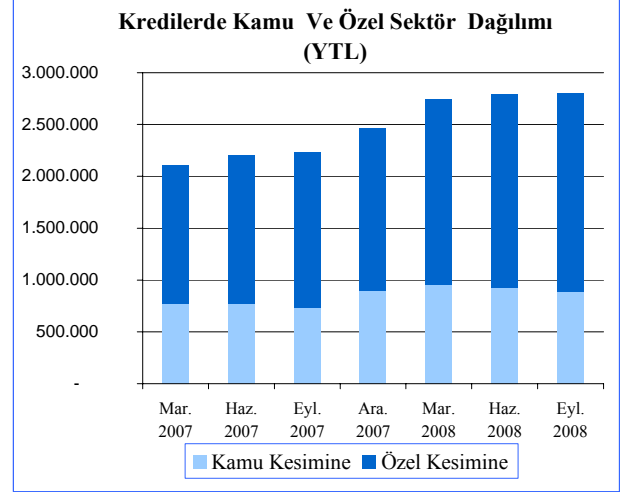
Grafik 6.5

Kaynak: KKTOMB

Kredilerde kamu ve özel sektör ayırımına bakıldığında ise çeyrek dönem değişimleri kamuda yüzde 4,96 azalmış olup, özel sektörde ise yüzde 2,60 olarak arttığı gözlenmektedir.

Grafik 6.6

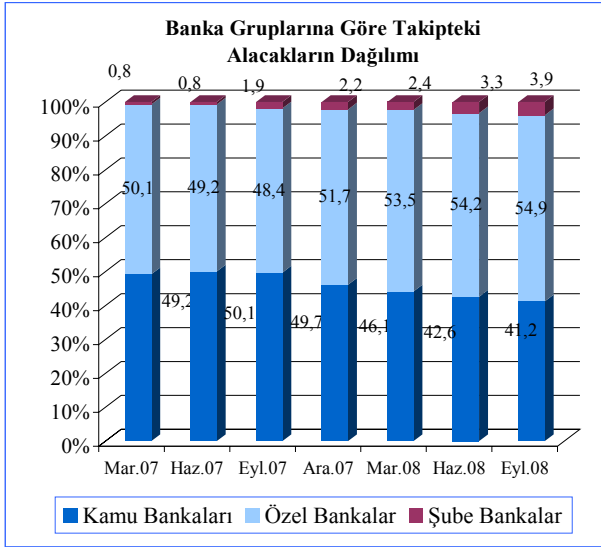
Kaynak: KKTOMB

Yurtiçi ve yurtdışı krediler ayırımına bakıldığında ise yurtdışı kredilerde Eylül 2008 itibarıyla az da olsa artış görülmektedir. Buna göre yurtiçi krediler, kredilerdeki artışın esas nedenini oluşturmaktadır. Eylül 2008'de yurtiçi kredilerde yüzde 0,23 artarak 2.765,2 milyon YTL olarak gerçekleşirken, bu oran yurtdışı kredilerde yüzde 10,25 düşerek 34,5 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir.

Tahsili Gecikmiş Alacaklar

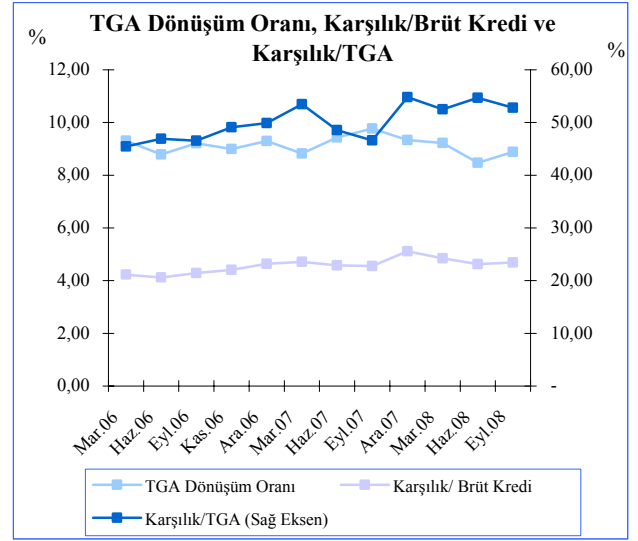
Tahsili gecikmiş alacakların banka grupları itibarıyla incelendiğinde, 2007 yılı sonunda sektörün bütününe ait TGA'lar içinde özel bankalar yüzde 51,7 oranı ile en büyük paya sahiptir. Özel bankaları sırasıyla yüzde 46,1, oranı ile kamu bankaları ve yüzde 2,2 oranla şube bankaları takip etmektedir. Haziran 2008 sonunda bu oranlar sırasıyla yüzde 54,2, yüzde 42,6 ve yüzde 3,3'dür. Eylül 2008 itibarıyla bankaların TGA'lar içindeki payı ise özel bankalar için 54,90, kamu bankaları için 41,20 ve şube bankaları içinse 3,90'dır.

Grafik 6.7

Kaynak: KKTCMB

Grafik 6.8

Kaynak: KKTCMB

Ayrılan Karşılıklar

Diğer taraftan tahsili gecikmiş alacaklar (TGA) için ayrılan karşılık miktarı Eylül 2007 - Eylül 2008 döneminde yüzde 33,99 oranında artarak 112,12 milyon YTL'den 150,23 milyon YTL'ye yükselmiştir. Aralık 2007 ve Mart, Haziran, çeyrek dönem sonlarına göre ayrılan karşılıklar sırasıyla 139,80 milyon YTL, 145,99, ve 147,43 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir.

Eylül 2007 - Eylül 2008 döneminde tahsili gecikmiş alacaklar tutarı artarken TGA dönüşüm oranının da düştüğü gözlenmiştir. Eylül 2007 sonuna göre yüzde 9,77 olan bu oranın Eylül 2008 sonu itibarıyla yüzde 9,37'ye düştüğü gözlenmektedir.

Haziran 2008 sonunda yüzde 54,67 olan ayrılan karşılıkların tahsili gecikmiş alacaklar içerisindeki payı, Eylül 2008'de 1,86 puan azalarak yüzde 52,81 olarak gerçekleşmiştir. Eylül 2007'de ise bu oran yüzde 46,63 idi.

Finansal Sağlamlık Göstergeleri

Finansal sağlamlık göstergelerinin gelişimi incelendiği zaman sektörün SYSR'nin yasal oranın üzerinde seyretmeye devam ettiği görülmektedir. Haziran 2008 sonuna göre yüzde 21,21 olan SYSR Haziran 2008 sonunda 2,10 puan artarak yüzde 23,31 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran Eylül 2007'de 23,88 olarak gerçekleşmiştir. Diğer taraftan özellikle 2007 yılının ikinci yarısından itibaren ivme kazanan ekonomideki olumsuzlukların, bankacılık sektörü aktif kalitesine yansıdığı görülmektedir. Aynı dönem itibarıyla kredi/mevduat oranı ve kredilerin aktif toplamı içerisindeki payında artış, kredilerin büyüme hızında azalış meydana gelmiştir. Eylül 2008'de mevduatlardaki büyüme hızı Haziran 2008'e göre yüzde 2,02 oranında azalma olduğu görülmektedir. İlgili oran Haziran 2008'de yüzde -0,09 olarak gerçekleşmiştir.

Finansal kaldıraç oranı ise yüzde 83,52 ile 2007 sonuna göre 2,04 ve Haziran 2008'e göre ise 0,8 puan azalmıştır.

Tablo 6.2

Finansal Sağlamlık Göstergeleri (%)						
Açıklama	2007				2008	
	Haz.	Eyl.	Ara.	Mar.	Haz.	Eyl.
Likit Aktifler/ Top. Aktifler	36,87	34,17	36,88	34,87	32,10	29,55
SYSR	25,64	23,88	22,43	21,37	21,21	23,31
Aktif Karlılığı	1,35	1,56	1,46	0,93	1,07	1,08
Özkaynak Karlılığı	14,87	16,66	15,28	10,83	11,60	11,38
Net Faiz Gelir./ Top. Aktifler	2,35	3,69	0,02	1,27	2,33	3,51
TGA / Brüt Krediler	9,44	9,77	9,30	9,20	8,88	9,32
Brüt Krediler / Mevduat	49,04	50,31	55,39	51,40	55,91	57,35
Brüt Krediler / Top. Aktifler	40,79	41,28	46,01	43,03	45,81	46,20
Kredilerdeki Büyüme Hızı	4,09	1,67	11,14	10,23	0,67	0,51
Mevduatlardaki Büyüme Hızı	3,18	-0,90	0,95	10,05	-0,09	-2,02
Finansal Kaldıraç (FK)	84,37	83,44	85,56	85,91	84,32	83,52

Not: FK oranının hesaplanmasında yabancı kaynaklar, mevduat ve kullanılan krediler kaleminden oluşmaktadır.

Kaynak: KKTCMB

Bankacılık Dışı Finans Sektörü

Bu bültenden başlamak üzere sigorta şirketlerine ilaveten uluslararası bankacılık birimi, 39/2001 sayılı Bankalar Yasası altında faaliyet göstermeyen diğer kooperatifler ile döviz bürolarına ait verilere yer verilecektir.

Sigorta Şirketleri

39/1993 sayılı Sigorta Hizmetleri (Düzenleme ve Denetim) Yasası altında kurulan ve faaliyet gösteren sigortacılık sektörünün düzenleme ve gözetiminden sorumlu merci KKTC Maliye Bakanlığı'na bağlı Para, Kambiyo ve İnkişaf Sandığı İşleri Dairesi'dir.

2007 sonu itibarıyla ülkemizde sigortacılık alanında 31 adet sigorta şirketi faaliyet göstermekte olup 2006 sonu itibarıyla şirket

sayısında bir değişiklik meydana gelmemiştir. Bu şirketlerin 3'ü hayat, 28'i hayat dışı (Elementer) sigorta şirketi olup 8'i şube ve 20'si ise yerel şirketlerden oluşmaktadır

Sigorta sektörünün 2006 sonu itibarı ile aktif büyüklüğü 93,99 milyon YTL olup 2007 sonu itibarıyla yüzde 21,07 artarak 113,79 milyon YTL'ye ulaşmış bulunmaktadır.

Kıyaslamalı bilanço kalemlerine daha ayrıntılı bakıldığında, aktif kalemlerinden olan Likit Aktifler yüzde 12,49, Alacaklar kaleminde ise yüzde 21,46'lık artış görülmektedir. Diğer Aktifler yüzde 30,26 olarak artmıştır. Pasif kaleminde ise borçların yüzde 17,11, karşılıkların yüzde 19,34 ve özkaynakların ise yüzde 25,82 olarak arttığı gözlenmektedir.

Tablo 6.3

Sigorta Şirketleri Konsolide Bilançosu			
Milyon YTL	2006	2007	Yüzde Değişim (%)
Likit Aktifler	35,34	39,75	12,49
Alacaklar	26,84	32,60	21,46
Diğer Aktifler	31,82	41,44	30,26
Toplam Aktifler	93,99	113,79	21,07
Borçlar	13,61	15,94	17,11
Karşılıklar	50,25	59,97	19,34
Diğer Pasifler	0,01	-0,01	-172,88
Özkaynaklar	30,12	37,90	25,82
Toplam Pasifler	93,99	113,79	21,07

Kaynak: KKTC Sigortalar ve Reasürans Şirketler Birliği

Kooperatifler

Eylül 2008 sonu itibarıyla KKTC'deki farklı kuruluş statüsüne sahip toplam kooperatif şirketi adedi 200 civarındadır. Aşağıda tanzim edilen Eylül 2008 tarihli bilanço, aktif büyüklüğü açısından sektörün yaklaşık yüzde 90'ını aşan ve Aktif büyüklükleri 1 milyon YTL üzeri olan 30 kooperatif şirketinin verilerinden derlenmiştir.

Haziran 2008 sonu itibarıyla aktif toplamı 304,35 milyon YTL olan kooperatiflerin, Eylül 2008 tarihi itibarıyla 312,6 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir. Toplam aktiflerin yüzde 38,26'ü likit aktiflerden, yüzde 54,63'ü ise kredilerden oluşmaktadır. Diğer taraftan pasiflerin yüzde 81,68'zi mevduat, yüzde 11,49'u ise özkaynaklardan oluşmaktadır.

Tablo 6.4

Kooperatifler Konsolide Bilançosu			
Milyon YTL	Haziran 2008	Eylül 2008	Yüzde Değişim (%)
Likit Aktifler	124,61	119,60	-4,02
Krediler	166,28	177,04	6,47
Diğer Aktifler	13,46	15,96	18,57
Toplam Aktifler	304,35	312,60	2,71
Mevduat	248,71	255,32	2,66
Diğer Pasifler	19,38	21,37	10,27
Özkaynaklar	36,26	35,91	0,97
Toplam Pasifler	304,35	312,60	2,71

Not: 30 adet Kooperatifi kapsamaktadır.

Kaynak: Kooperatif Şirketler Mukayyitliği

Döviz Büroları

2007 yılı sonu itibarıyla KKTC'de faaliyetine devam eden 31 adet döviz bürosu bulunmaktadır.

Aşağıdaki karşılaştırmalı konsolide bilanço 20 döviz bürosu verilerinden oluşmakta olup 2006 yılı aktif büyüklüğüne göre pazar payı yüzde 89,46'yı kapsamaktadır.

Karşılaştırmalı konsolide bilanço incelendiği zaman likit aktiflerde yüzde 33,60 artış, alacak miktarının sabit ve stoklar kaleminin ise bir önceki yıla göre yüzde 5,08 artışla 2,48 milyon YTL olarak gerçekleştiği görülmektedir. Özkaynaklarda ise 2006 yılsonuna göre yüzde 16,11 oranında artış gözlenmektedir.

Tablo 6.5

Döviz Büroları Konsolide Bilançosu			
Milyon YTL	2006	2007	Yüzde Değişim (%)
Likit Aktifler	2,47	3,30	33,60
Alacaklar	0,07	0,00	-
Stoklar	2,36	2,48	5,08
Duran Varlıklar	0,10	0,10	-
Toplam Aktifler	5,00	5,88	17,60
Yabancı Kaynaklar	1,10	1,34	21,82
Kısa	0,85	0,17	-80,00
Uzun	0,25	0,34	36,00
Özkaynaklar	3,90	4,54	16,41
Toplam Pasifler	5,00	5,88	17,60

Not: 20 adet döviz bürosunu kapsamaktadır.

Kaynak: KKTC Maliye Bakanlığı Para Kam. ve İnkışaf San. İş.Dairesi

Finansal Sağlamlık Endeksi

KKTC'de faaliyet gösteren bankaların oluşturduğu yapının finansal sağlamlığını, konsolide riskini ve kırılabilirliklerini bileşik bir göstergeye indirgeyerek izlenebilmesi amacı ve seçilmiş rasyoların kullanılması ile Finansal Sağlamlık Endeksi oluşturulmuştur. Bu endeks, bankacılık sektöründeki risk ve kırılabilirlikleri en iyi yansıtacak rasyoların kullanılması sonucunda ayrı ayrı oluşturulan aktif kalitesi, likidite, karlılık, ve sermaye yeterliliği alt endekslerinin ortalamalarının alınmasıyla elde edilmiştir.

KKTC bankacılık sektörünün sağlamlığını risklerini ve kırılabilirliklerini ortaya koyabilmek üzere KKTC Merkez Bankası tarafından oluşturulan bu endeks sonuçları sektörün gidişatına bir yol gösterici olarak algılanmalıdır. Bu gösterge sektör ve KKTC ekonomisi ile ilgili yapılan analiz ve yorumlarda ışık tutması amacıyla yayınlanmıştır. Tek başına oluşturulan bu endekse bakılarak sektörle ilgili olumlu yada olumsuz yargı ve sonuçlara ulaşılması mümkün olmayacaktır.

Finansal Sağlık Endeksi'nin elde edilmesi için oluşturulan alt endekslere ulaşılırken rasyolar önceden belirlenen ağırlıklara göre kullanılmaktadır. Bu alt endeksler ve kullanılan

rasyoların ağırlıkları aşağıdaki kutuda verilmektedir.

Kutu-1

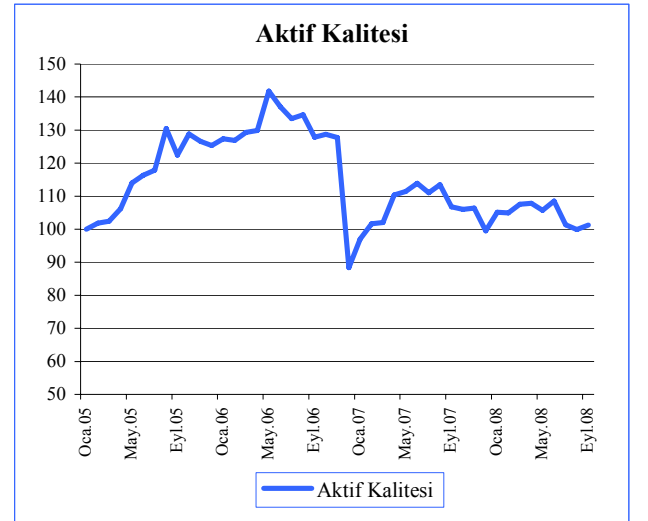
Finansal Sağlık Endeksi Değişkenleri			
	Finansal Sağlık Göstergeleri	Endekse Etkinin Yönü	Ağırlık
Aktif Kalitesi	Brüt Takipteki Alacaklar / Brüt Kredi	Negatif	0,33
	Net Takipteki Alacaklar / Özkaynaklar	Negatif	0,33
	Duran Aktifler ¹ / Toplam Aktifler	Negatif	0,33
Likidite	Likit Aktif ² / Toplam Aktif	Pozitif	1,00
Karlılık	Net Kar / Toplam Aktif	Pozitif	0,50
	Net Kar / Özkaynaklar	Pozitif	0,50
Sermaye Yeterliliği	Serbest Sermaye ³ / Toplam Aktif	Pozitif	0,50
	SYSR	Pozitif	0,50

¹ Duran Aktifler; iştirak, bağlı ortaklık, elden çıkarılacak kıymetler, sabit kıymetler ve net takipteki alacaklar toplamından oluşmaktadır.
² Likit Aktifler; nakit değerler, Merkez Bankası, Piyasalar, bankalar ve ters repo işlemlerinden alacaklar toplamından oluşmaktadır.
³ Serbest sermaye, özkaynak tutarından duran aktiflerin çıkarılmasıyla hesaplanmaktadır.

Finansal sağlık endeksi oluşturulurken yukarıda verilen beş alt endeks kullanılmaktadır. Finansal Sağlık Endeksini oluşturan alt endeksler aşağıda sırası ile incelenmiştir.

Aktif Kalitesi Endeksi: 2006 yılı Mayıs ayında 141,60 ile tepe noktasına ulaşan aktif kalitesi alt endeksi ulaştığı bu noktadan sonra düşüş trendine girerek endeksin oluşturulmaya başlandığında atanan seviye olan 100 seviyelerine kadar gerilemiştir. Bankacılık sektörü takipteki alacaklarının artmaya devam etmesi, aktif kalitesindeki düşüş trendini körükleyici etkide bulunurken ikinci çeyrek sonunda 108 seviyelerinde olan endeks Eylül ayı sonu itibarıyla 101,23 seviyesine gerilemiştir.

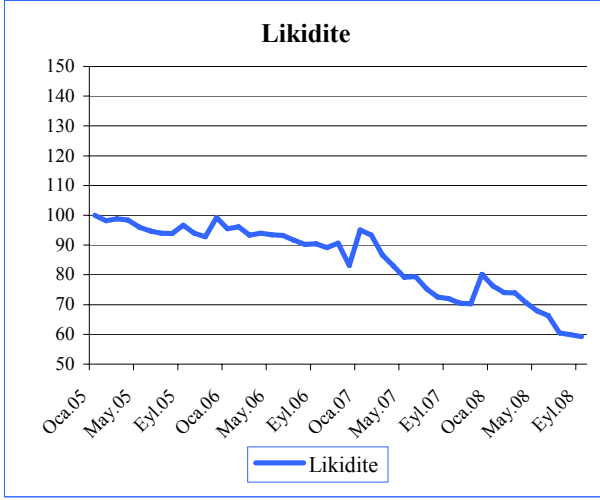
Grafik 6.9

Kaynak: KKTCMB

Likidite Endeksi: Endeksin hesaplanmaya başladığı 2005 yılı başından itibaren bankacılık sektörünün konsolide toplam aktiflerinin sürekli olarak artış göstermesine karşın likit aktiflerin, toplam aktifler içindeki payının sürekli azalmasına bağlı olarak likidite endeksi sürekli gerileme göstermiştir. Eylül ayı itibarıyla 60 seviyesinin altına gerileyen endeks 59,27 seviyesinde gerçekleşmiştir.

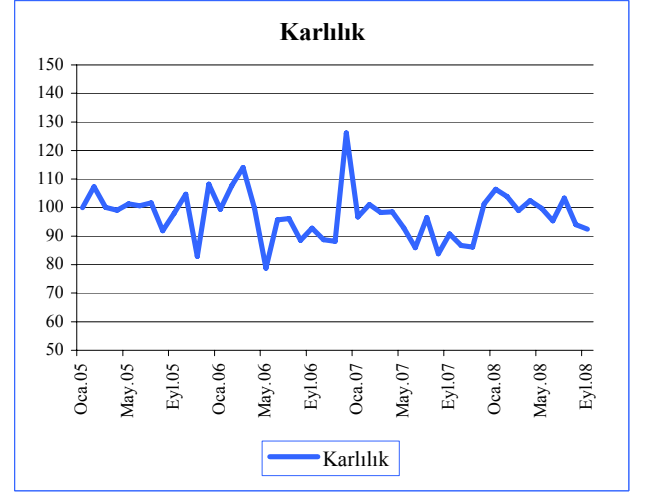
Grafik 6.10

Kaynak: KKTCMB

Karlılık Endeksi: Alt endeksler arasında en yüksek oynaklığa sahip karlılık alt endeksi 2008 yılı üçüncü çeyreği içinde önceki çeyreklere göre gerileme göstermiş ve Eylül ayı itibarıyla 92,47 seviyesinde gerçekleşmiştir.

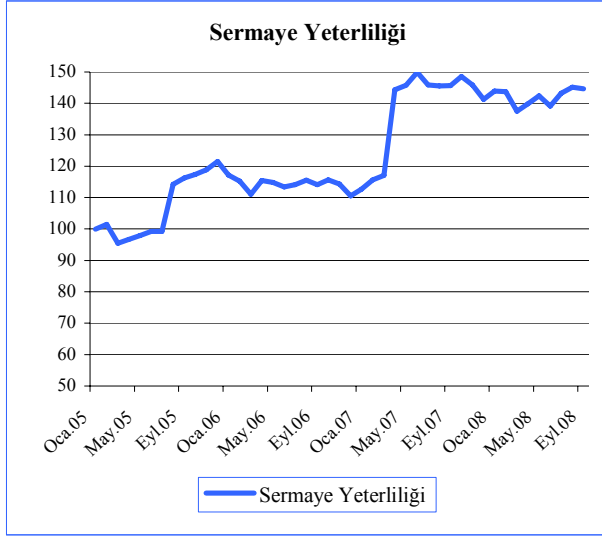
Grafik 6.11

Kaynak: KKTCMB

Sermaye Yeterliliği Endeksi: 2007 yılı Mart ayında uygulamaya giren bankaların sermaye yeterliliğinin ölçülmesine ve değerlendirilmesine ilişkin usul ve esaslar hakkında tebliğde yapılan değişikliklerle bankacılık sektörünün sermaye yeterliliği standart rasyosunda yaşanan ani yükselişe bağlı olarak Nisan 2007’de 140 seviyelerine ulaşan endeks bu seviyesini korumaya devam etmektedir. 2008 yılı Eylül ayı itibarıyla Sermaye Yeterliliği alt endeksi 144,63 seviyesinde gerçekleşmiştir.

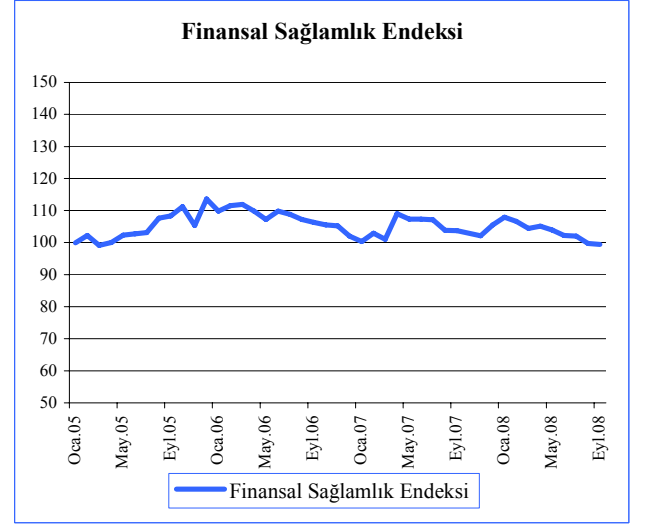
Grafik 6.12

Kaynak: KKTCMB

Finansal Sağlamlık Endeksi: 2008 yılı üçüncü çeyreğinde alt endeksler arasında Aktif Kalitesi, Likidite ve Karlılık endekslerinde yaşanan gerilemeye bağlı olarak bileşik gösterge olan Finansal Sağlamlık Endeksinde de gerileme yaşanmış ve Eylül 2008 itibarıyla hesaplanmaya başladığı 2005 yılı Ocak ayından itibaren ilk kez 100 seviyesinin altına gerileyerek 99,40 seviyesine inmiştir.

Grafik 6.13

Kaynak: KKTCMB

7. SERBEST REKABETİN YAPI TAŞI

Rekabetin Korunması Yasası

Serbest Piyasa işleyişinin, tanımsal olarak kaynakları en etkin alanlara yönlendirdiği ve bu nedenle de en etkin sonuçları yaratarak verim kayıplarını önlediği kabul edilmektedir. Piyasaların tam rekabet ortamında faaliyet gösterebilmesine imkan tanıyan kurumsal üst yapıların başında Rekabetin Korunması (veya anti tekel- anti kartel) yasaları gelmektedir. Yasalar her ülkede farklı yapı ve şekillerde tasarlanmış olsalar da sonuç olarak tümünün ortak noktası, piyasalarda rekabet ortamını bozucu faaliyetlerin engellenmesine yönelik uygulamaların düzenlenmesidir. Bunun başarılabilmesi için kurumların hesap ve kayıtlarının şeffaf ve standart, koşulların ise eşit olması gerekmektedir. Piyasada rekabetin korunması, hukuki zemin oluşturan yasalar ve ilgili tüzükler yanında bağımsız çalışan bir kurum ile mümkündür. Piyasada girişim özgürlüğünü teminat altına alan, mal ve hizmet piyasalarındaki rekabeti engelleyici, bozucu veya kısıtlayıcı antlaşma, karar ve uygulamaları veya piyasaya hakim olan teşebbüslerin bu hakimiyetlerini kötüye kullanmalarını önleyen bir Rekabet Komisyonu'nun varlığı rekabetin kurumsal yapısını teşkil etmektedir.

Serbest piyasa ekonomisi; ekonominin merkezi bir karar biriminin yönlendirmesi yerine, piyasa dinamikleri yoluyla yani arz ve talep mekanizması yolu ile yönlendirildiği bir düzeni ifade etmektedir. Bu düzen içerisinde fiyat ve üretim miktarının belirlenmesi yanında, kalite ve diğer şartlara ilişkin bilginin elde edilmesi gibi temel ekonomik fonksiyonlarda piyasa içerisinde belirlenmektedir.

Ticari faaliyet yapanlar arasındaki rekabet, firmaları kendi kendilerini verimli yönetmeye, değişimlere uyarlanmaya, tüketici için kaliteli ve düşük bedelle daha fazla ürün ve hizmet sunmaya yönelten ve istihdamın artmasına yol açan önemli bir süreçtir. Firmaların bağımsız karar verebilmeleri ile ülkenin kısıtlı kaynakları verimli bir şekilde kullanılmaya başlar ve

böylece tüketicinin ve genel olarak ülkenin refah düzeyi yükselir. Aynı zamanda yeni buluşların yapılmasına ve teknolojik gelişmelerin ortaya çıkmasına yol açarak ülke ekonomisinin bir bütün halinde kalkınmasına da katkıda bulunur. Rekabet düzeni ile pazara giriş engelleri ortadan kalkacağı için, küçük işletmelerin korunmasına yardımcı olunur.

KKTC'de rekabeti koruyan herhangi bir yasanın bulunmaması piyasaların etkin kaynak dağıtım işleyişini tam olarak yapmasına engel teşkil etmektedir. Gerek piyasalarda fiyat oluşumu, gerekse firmaların elde ettikleri hakim durumu kötüye kullanmaları engellenememekte ve piyasalarda zaman zaman monopol ve karteller oluşabilmektedir. Bu nedenle piyasa işleyişinin etkin hale getirilmesi hem üretici hem tüketiciler açısından etkin sonuçlar yaratacaktır. Dünya'daki rekabetin korunması ile ilgili hukuki düzenlemelerin genellikle şu alanlar üzerine yoğunlaştığı ve bunlarla mücadele ettiği görülmektedir:

a) Rekabeti Kısıtlayıcı Anlaşmalar

Bu tanım piyasalarda faaliyet gösteren firmaların fiyat belirleme, pazar paylaşımı veya yeni firmaların girişine engel oluşturma gibi rekabeti bozucu bireysel veya anlaşmalı davranışları tanımlamaktadır. Firmalar arasındaki bu içerikteki anlaşmalar alım ve satım fiyatları yanında ticaret koşullarının belirlenmesini, piyasa paylaşımını, üretimin, teknolojik gelişimin ve buna bağlı yatırımların kısıtlanmasını da içeriyorsa, kısacası serbest piyasa işleyişinin gereği olan arz ve talep arasındaki etkileşimi engelliyorsa, **kısıtlayıcı anlaşma** olarak nitelendirilir.

b) Hakim Durumun Kötüye Kullanılması

Herhangi bir piyasada hakim durumda olan belirli bir malın veya hizmetin üreticisi veya sağlayıcısı olan firmanın, tüketiciye malın değerinin üzerinde fiyatlar sunarak veya son derece düşük fiyatlarla kendinden güçsüz rakiplerinin ve piyasaya yeni girenlerin dışlanmasına yol açıyorsa bu durum piyasadaki **hakim durumun kötüye kullanılması** anlamına gelmektedir. Genel olarak rekabet

yasası uygulamalarında özellikle de AB içerisinde uygulanan rekabet kurallarında herhangi bir firma veya kuruluşun piyasada elinde bulundurduğu hakim durumu diğer firmalara veya tüketicilere yönelik olarak kötüye kullanımı yasaklanmaktadır.

c) Şirket Birleşmeleri

Piyasalardaki yaygın uygulamalardan olan şirket birleşmeleri zaman zaman birleşmenin yapıldığı piyasada rekabeti bozucu yapıların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir bu nedenle bu tür birleşmelerin de rekabeti bozabileceğinden dolayı, yasa ile kontrol edilmesi ve denetlenmesi gerekmektedir. Şirketler, birleşme, devralma veya ortaklık kurma yolu ile biraraya geldikleri zaman ortaya çıkan güçlü yapının piyasa üzerinde olumlu etkileri yanında olumsuz etkilere de yol açabilir. Bu nedenle araştırma, yeni ürün geliştirme ve bazen de üretim ve dağıtım maliyetlerinin azaltılmasına neden olan yatay ve dikey birleşmeler gerçekleşmeden önce denetlenmesi öngörülmektedir.

d) Devlet Yardımları

Devlet yardımları piyasalardaki rekabet uygulamalarına zarar verebilmesi en muhtemel uygulamalar arasında değerlendirilmektedir. Çoğu zaman genel kamu yararına hizmet edecek şekilde uygulamalar içeriyor olsa da ekonomik sonuçları itibarıyla rekabeti bozucu olabilmektedir. Ancak belirli koşullarda ve sektörlerde devlet yardımlarına muafiyetler getirilebilir ki bu yönde uygulamalara Avrupa Birliği'nin ilgili mevzuatında rastlanabilir. Örneğin, Araştırma-Geliştirme, bölgesel kalkınma ve KOBİ'ye yönelik uygulanan devlet yardımlarına AB içerisinde izin verilirken, tarımsal alandaki sübvansiyonlara da birçok ülkede imkan tanınmaktadır.

e) Tekelci Yapıdaki Sektörlerin Liberalizasyonu Serbest piyasa şartlarının sağlanabilmesinin bir diğer koşulu da piyasalara serbest girişin güvence altına alınmasıdır. Oysa zaman zaman devlet eliyle, zaman zaman da devletin verdiği izin veya lisanslarla da belirli alanlarda tekellere veya tekel benzeri uygulamalara rastlanabilmektedir. Kuzey Kıbrıs'ta da idari makamların iznine tabi olmak koşuluyla, özel veya devlet kuruluşlarına, halkın ekonomik menfaatleri doğrultusunda, örneğin posta, sağlık, eğitim hizmetleri, elektrik dağıtımı veya toplu taşımacılık gibi kamusal hizmetlerin sunumuna yönelik olarak tekel imtiyazları tanınmaktadır. Hatta bu alanlarda üretim yapan veya hizmet veren işletmelere hibe veya devlet yardımı şeklinde imtiyazlar da sağlanabilmektedir. Bu tür işletmelerin çoğunlukla kamu işletmeleri olması nedeniyle bu işletmeler bünyesinde oluşan mali zararlar da devlet bütçesinden aktarılan transferlerle kapatılmaya çalışıldığından bu uygulama da hem rekabeti bozucu etki yaratmakta hem de kamu kaynaklarının kötü yönde kullanılması riskini gündeme getirmektedir.

Devlet tekelinde bulunan telekomünikasyon, elektrik gibi sektörlerin de ekonomideki sektörel gelişimi için yeniden yapılandırılarak rekabete açılması yanında bu sektörlerdeki faaliyetleri denetleyip düzenleyecek "denetleme ve düzenleme üst kurullarının" oluşturulması piyasaların ihtiyaç duyduğu alanlardır. Ayrıca devletin veya bağlı kurumlarının altında faaliyet gösteren bir takım iktisadi kurumların verimsiz ve kar etmeyen faaliyetleri sonucu oluşan zarar ve kayıpların devlet bütçesinden aktarılan kaynaklarla finanse edilmesi hem bu sektörlerdeki rekabeti bozucu etki yaratmakta, hem de kamu kaynaklarının verimsiz alanlarda heba olmasını gündeme getirmektedir. Bütçeden ayrılan paylar dışında devlet kefaleti ile bir takım kurumların piyasalardan borçlanmaya gitmesi de hem konsolide bütçe üzerindeki yükü artırmakta hem de kaynakları piyasa eli ile yönlendirmek yerine kamu tercihleri ile yönlendirilmektedir.

Aşağıda verilen kurumların birçoğu ya buldukları sektörde tekel konumunda bulunmakta, ya da devlet yardımları veya borçlanmaları yoluyla faaliyete devam edebilmektedirler.

- Kıbrıs Türk Elektrik Kurumu (Kıb-Tek)
- Telekomünikasyon Dairesi
- Bayrak Radyo Televizyon Kurumu (BRTK)
- Kıbrıs Türk Havayolları
- CYPFRUVEX
- Süt Endüstrisi Kurumu (SÜTEK)
- Devlet Üretim Çiftlikleri (DÜÇ)
- Kıbrıs Türk Denizcilik Şirketi
- Kıbrıs Türk Tütün Endüstrisi Şirketi.
- Kıbrıs Türk Petrolleri
- Lefke Avrupa Üniversitesi
- Doğu Akdeniz Üniversitesi

KKTC sınırları içerisinde mal ve hizmet piyasalarındaki rekabeti engelleyici, bozucu veya kısıtlayıcı, anlaşma, karar ve uygulamalar ile piyasaya hakim olan teşebbüslerin bu hakimiyetlerini kötüye kullanmalarını önleyici herhangi bir yasa mevcut değildir. Cumhuriyet Meclisi'nde bekleyen bir yasa tasarısı bulunmaktadır. Söz konusu yasa taslağı tahtında gerekli düzenleme ve denetlemeleri yaparak rekabetin korunmasını sağlamak amacıyla bir Rekabet Kurumu kurulması da öngörülmektedir. Bu yasanın bir an önce yasalaşarak piyasadaki önemli bir eksikliği gidermesi büyük önem arz ederken yasanın yürütülebilmesi için gereken bağlı tüzüklerinde ülkenin ekonomik koşullarını da dikkate alarak hazırlanması gerekmektedir. Rekabetin Korunması Yasası'nın uygulamaya girerek etkin kaynak dağılımına imkan tanıması yanında, piyasaların rekabet gücünü artıracak yönde uygulama ve politikalara da ihtiyaç olacaktır. Özellikle ekonomik büyümeyi olumlu etkileyebilecek ve piyasalarda kaynak

ucuzlaması yaratabilecek vergi, fon, gümrük vergisi ve diğer üretim girdi maliyetlerinin ayarlanması ile hem Güney Kıbrıs ile hem de diğer bölge ülkeleri ile rekabette avantajlar sağlayabilecek açılımlarla desteklenmelidir.

Avrupa Birliği içerisinde yer alan Rekabet Hukuğu çerçevesinde kısıtlama getirilen bir alan da Devlet Yardımlarıdır. Doğrudan maddi kaynak aktarımı yanında sağlanan muafiyetler ve diğer ayrıcalıkların da devlet yardımı olarak değerlendirildiği uygulamalar belirli alanlarda serbest bırakılmaktadır. Bu alanlar:

- Araştırma-Geliştirme (AR-GE) faaliyetleri
- KOBİ'lerle ilgili alanlar
- Bölgesel kalkınma ile ilgili yardımlar
- Bazı tarımsal destekler.

(Sayfa düzeni gereği boş bırakılmıştır)

Ekonomik Kararlar

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası				
Konu	Tebliğ, Genelge ve Resmi Gazete'de Yayımlanan Yönetim Kurulu Kararları		Resmi Gazete	
	Tarih	Numara	Tarih	Numara
KKTC Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun, 41/2001 Sayılı KKTC Merkez Bankası Yasası'nın 11(1). maddesi uyarınca; KKTC Merkez Bankası nezdindeki özel ve tüzel kişiler ile bankaların faize tabi Yeni Türk Lirası ve yabancı para mevduat hesaplarına, uygulanan faiz oranı değişiklik kararı.	30.07.2008	666	15.08.2008	153
KKTC Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun, 41/2001 Sayılı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yasası'nın 23 (3). maddesi uyarınca, yasal karşılık oranı değişiklik kararı.	30.07.2008	666	15.08.2008	153
K Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası, 39/2001 Sayılı Bankalar Yasası'nın 15. maddesi'nin 3. fıkrasının kendisine verdiği yetkiyi kullanarak işbu tebliğ "Bankalarda İç Denetim, Risk Yönetimi, İç Kontrol ve Yönetim Sistemleri Tebliği" yayımlanması kararı.	31.07.2008	667	12.08.2008	151

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti – Meclis

Konu	Yasalar		Resmi Gazete	
	Tarih	Numara	Tarih	Numara
Kıbrıs Türk Yatırım Geliştirme Ajansı (YAGA) Yasası	21.07.2008	37	31.07.2008	143
Uluslararası Bankacılık Birimleri Yasası	21.07.2008	41	05.08.2008	146

Yasa Tasarıları

Banka ve Sigorta İşlemleri Değişikliği Yasa Tasarısı

Rekabetin Korunması Yasa Tasarısı

İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi (Damping veya Sübvansiyon)Yasa Tasarısı

İstatistik Tabloları

Tablo No		Sayfa
1	KKTC Merkez Bankası Seçilmiş Bilanço Kalemleri	54
2	KKTC Merkez Bankası Likit Varlıkları	55
3	KKTC Merkez Bankası'nca Bankacılık Sektörüne Kullandırılan Krediler	56
4	KKTC Merkez Bankası Nezdindeki Mevduat	57
5	KKTC Merkez Bankası Döviz Kurları	58
6	Çapraz Kurlar - Yabancı Para/USD	59
7	KKTC Merkez Bankası'nca Türk Lirası ve Döviz Mevduatına Uygulanan Faiz Oranları	60
8	KKTC Merkez Bankası'nca Türk Lirası ve Döviz Mevduat Yasal Karşılıklara Uygulanan Faiz Oranları	61
9	Karşılıksız Çekler	62
10	Bankacılık Sektörü Aktif/Pasif Özetleri	63
11	Brüt Krediler Toplam - Sektörlere Göre	64
12	Brüt Krediler TP - Sektörlere Göre	65
13	Brüt Krediler YP - Sektörlere Göre	66
14	Mevduat (Toplam) - Vade Gruplarına Göre	67
15	Mevduat (TP) - Vade Gruplarına Göre	67
16	Mevduat (YP) - Vade Gruplarına Göre	68
17	Mevduat (Toplam) - Türlerine Göre	68
18	Mevduat (TP) - Türlerine Göre	69
19	Mevduat (YP) - Türlerine Göre	70
20	Bankalar Yasası Altında Faaliyet Gösteren Lisanslı Bankalar	71
21	Temel Ekonomik Ve Sosyal Göstergeler	72
22	Gayri Safi Hasılda Sektörel Gelişmeler (Cari Fiyatlarla YTL)	73
23	Ekonominin Genel Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)	74
24	Sektörel Katma Değerlerin Reel Büyüme Hızları (%)	74
25	Kaynaklar - Harcamalar Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)	75
26	Yatırım Tasarruf Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)	75
27	Sabit Sermaye Yatırımlarının Sektörel Dağılımı (Cari Fiyatlarla YTL)	76
28	Kamu Kesimi Genel Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)	76
29	Özel Kesim Genel Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)	77
30	Devlet Bütçe Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)	77
31	Devlet Bütçe Dengesi (GSMH Yüzdesi)	78
32	Ödemeler Dengesi (Milyon ABD \$)	78
33	Tüketici Fiyatları Endeksi Değişim Oranları (%)	79
34	KKTC ve TC Enflasyon Oranları (Tüfe Bazlı)	80
35	Tüketici Fiyatları Endeksi-Ana Harcama Gruplarının Önceki Döneme Göre Değişime Etkileri	80
36	Dış Ticaret Verileri	81
37	Asgari Ücret Gelişmeleri	82
38	Akaryakıt Satışı (Ton)	83
39	Çalışan Nüfusun Sektörel Dağılımı	83
40	Hanehalkı İşgücü Anketine Göre İstihdam	84

<i>Tablo: 1</i>	KKTC Merkez Bankası Seçilmiş Bilanço Kalemleri (YTL)								
Tarih	Likit Varlıklar	Krediler	Diğer Aktifler	Aktif Toplamı	Özkaynaklar	Mevduatlar	Yasal Karşılıklar	Diğer Pasifler	Pasif Toplamı
31 Ara. 2001	185.065.928	232.667.775	1.769.247	419.502.950	39.373.475	197.424.310	172.383.372	10.321.793	419.502.950
31 Ara. 2002	395.663.615	276.298.803	25.877.737	697.840.155	51.188.831	356.523.365	256.371.320	33.756.639	697.840.155
31 Ara. 2003	515.536.424	242.654.656	26.626.771	784.817.851	63.344.617	407.330.232	310.803.388	3.339.614	784.817.851
31 Ara. 2004	673.968.044	199.521.631	28.026.127	901.515.802	84.590.618	477.329.785	326.342.094	13.253.305	901.515.802
31 Ara. 2005	803.882.854	212.667.432	47.708.851	1.064.259.137	117.714.899	571.917.179	367.845.086	6.781.973	1.064.259.137
31 Mar. 2006	793.454.188	174.996.667	44.781.831	1.013.232.686	81.880.517	525.142.553	402.492.965	3.716.651	1.013.232.686
30 Haz. 2006	956.660.299	180.107.081	12.056.344	1.148.823.724	82.946.661	588.430.519	470.256.029	7.190.515	1.148.823.724
30 Eyl. 2006	964.836.348	166.357.937	3.991.155	1.135.185.440	100.072.607	592.509.836	435.647.284	6.955.713	1.135.185.440
31 Ara. 2006	968.876.694	173.500.874	57.087.426	1.199.464.994	109.682.971	632.201.357	450.940.773	6.639.893	1.199.464.994
31 Mar. 2007	1.106.737.492	160.135.614	23.963.138	1.290.836.244	92.698.878	705.101.758	480.006.229	13.029.379	1.290.836.244
30 Haz. 2007	1.170.592.826	156.940.215	2.262.694	1.329.795.735	93.887.867	730.069.183	471.809.227	34.029.458	1.329.795.735
30 Eyl. 2007	1.188.408.616	150.818.990	1.595.634	1.340.823.240	95.197.181	711.854.757	467.935.778	65.835.524	1.340.823.240
31 Ara. 2007	1.194.497.005	153.648.989	57.056.280	1.405.202.274	129.850.517	817.805.707	450.369.687	7.176.363	1.405.202.274
31 Mar. 2008	1.282.246.607	140.256.645	43.241.145	1.465.744.397	106.084.237	841.868.237	487.187.496	30.604.427	1.465.744.397
30 Haz. 2008	1.300.676.488	137.520.358	30.218.942	1.468.415.788	107.750.995	813.305.075	494.535.750	52.823.968	1.468.415.788
30 Eyl. 2008	1.282.530.142	105.289.335	62.810.899	1.450.630.376	108.762.390	766.779.304	497.875.397	77.213.285	1.450.630.376

Kaynak: KKTCMB

<i>Tablo: 2</i>		KKTC Merkez Bankası Likit Varlıkları (YTL)					
Tarih	Nakit Değerler	Altın Deposu	Bankalar Nezdindeki Mevduat (TP)	Bankalar Nezdindeki Mevduat (YP)	Yurtdışı Bankalar	MDC	Toplam
31 Ara 2001	23.746.985	340.042	12.768.966	110.108.778	24.854.204	13.246.953	185.065.928
31 Ara 2002	39.671.026	478.323	39.529.929	173.007.286	43.152.174	99.824.877	395.663.615
31 Ara 2003	31.302.697	491.163	30.110.122	132.796.160	18.376.985	302.459.297	515.536.424
31 Ara 2004	44.112.868	503.981	48.272.612	161.234.001	83.253.301	336.591.281	673.968.044
31 Ara 2005	43.860.979	582.261	58.081.780	295.487.013	36.191.676	369.679.145	803.882.854
31 Mar 2006	53.451.483	582.261	29.947.540	291.797.128	34.919.277	382.756.499	793.454.188
30 Haz 2006	68.226.839	582.261	139.658.488	334.539.404	47.790.853	365.862.454	956.660.299
30 Eyl 2006	44.333.524	582.261	71.393.289	430.081.568	36.949.386	381.496.356	964.836.384
31 Ara 2006	59.646.815	753.894	77.824.092	393.344.892	65.816.671	373.733.570	971.119.934
31 Mar 2007	54.158.180	753.894	279.668.388	306.569.873	106.288.557	359.298.600	1.106.737.492
30 Haz 2007	46.147.303	753.894	261.543.596	381.857.949	104.666.099	375.623.985	1.170.592.826
30 Eyl 2007	38.971.424	753.894	171.321.354	456.498.011	68.191.858	452.672.075	1.188.408.616
31 Ara 2007	62.272.561	818.402	147.415.535	407.177.942	74.294.292	502.518.273	1.194.497.005
31 Mar.2008	49.692.127	818.402	163.908.586	409.460.240	124.147.560	534.219.692	1.282.246.607
30 Haz.2008	38.950.938	818.402	86.979.379	458.719.297	99.839.166	615.369.306	1.300.676.488
30 Eyl.2008	30.999.943	818.402	70.075.080	495.082.605	57.719.559	627.834.553	1.282.530.142

Kaynak: KKTCMB

<i>Tablo: 3</i>		KKTC Merkez Bankası'nca Bankacılık Sektörüne Kullandırılan Krediler (YTL)							
Tarih	Tarım	Ticari	Sanayi	İhracat	Küçük Esnaf	Turizm	Eğitim	Eximbank İhracat	Toplam
31 Ara 2001	13.628.544	2.004.743	1.595.696	46.978	1.214.042	1.381.984	165.550		20.037.537
31 Ara 2002	15.857.304	975.213	30.000	22.000	1.342.967		752.923		18.980.407
31 Ara 2003	10.187.132		405.987		569.973		160.521		11.323.613
31 Ara 2004			173.587	335.525	97.259		467.051		1.073.422
31 Ara 2005			3.114.127		39.450		467.100		3.620.677
31 Mar 2006			2.362.431	408.505	10.843		474.326		3.256.105
30 Haz 2006			2.731.082	494.861			574.589		3.800.532
30 Eyl 2006			4.049.130						4.049.130
31 Ara 2006			3.357.939				3.534.795		6.892.734
31 Mar 2007			3.160.195				3.538.728		6.698.923
30 Haz 2007			2.501.258				3.261.500		5.762.758
30 Eyl 2007			2.279.516				3.013.985		5.293.501
31 Ara 2007			1.890.548				2.972.378		4.862.926
31 Mar 2008			1.574.710				3.191.250		4.765.960
30 Haz.2008			851.160				3.023.750		3.874.910
30 Eyl 2008			595.692				3.127.083		3.722.775

Not: Rakamlara faiz gelir reeskontları dahil edilmiştir.

Kaynak: KKTCMB

Tarih	KKTC Merkez Bankası Nezdindeki Mevduat (YTL)								Toplam
	Kamu Mevduatı		Bankalar				Diğer		
			A-Serbest		B-Zorunlu Karşılıklar				
	TP	YP	TP	YP	TP	YP	TP	YP	
31 Ara 2001	4.621	14.635.867	54.500.812	100.270.050	53.296.223	119.087.149	7.285.999	11.993.607	361.074.328
31 Ara 2002	3.990.180	37.323.979	88.645.475	202.316.489	97.756.450	158.614.870	13.729.642	10.517.600	612.894.685
31 Ara 2003	5.610.409	57.352.145	157.848.309	175.930.837	127.904.483	182.898.905	1.411.702	9.176.830	718.133.620
31 Ara 2004	7.387.126	72.349.516	159.054.556	224.815.180	134.672.580	191.669.514	12.991.937	731.470	803.671.879
31 Ara 2005	11.437.380	97.627.177	221.320.267	221.856.901	171.662.483	196.182.603	18.990.773	684.681	939.762.265
31 Mar 2006	13.671.340	97.765.269	178.703.974	233.489.635	201.724.897	200.768.068	795.800	716.535	927.635.518
30 Haz 2006	13.139.141	72.725.112	210.423.520	290.703.374	221.865.929	248.390.100	522.668	916.704	1.058.686.548
30 Eyl 2006	11.038.313	46.630.391	224.357.136	309.210.751	204.848.869	230.798.415	529.918	743.327	1.028.157.120
31 Ara 2006	6.306.130	58.836.345	271.132.222	289.649.744	208.696.624	242.244.131	5.582.742	694.175	1.083.142.113
31 Mar 2007	1.522.118	34.748.497	422.115.712	245.738.035	229.129.876	250.876.353	176.244	801.152	1.185.107.987
30 Haz 2007	1.862.563	49.149.221	386.279.170	291.860.784	229.263.974	242.545.253	207.507	709.938	1.201.878.410
30 Eyl 2007	5.561.657	54.904.190	330.854.293	314.542.087	235.271.599	232.664.179	5.287.611	704.919	1.179.790.535
31 Ara 2007	14.203.717	32.569.574	425.903.591	343.996.121	239.975.463	210.394.224	542.262	590.442	1.268.175.394
31 Mar 2008	12.533.727	44.457.446	440.235.263	343.550.475	253.796.881	233.390.615	555.477	535.849	1.329.055.733
30 Haz 2008	32.788.967	19.870.247	404.298.288	355.258.061	272.622.653	221.913.097	567.890	521.622	1.307.840.825
30 Eyl.2008	6.279.591	35.178.630	407.638.950	316.664.994	277.364.050	220.511.347	529.277	487.862	1.264.654.701

Kaynak: KKTCMB

Tablo: 5		KKTC Merkez Bankası							
		Döviz Kurları							
		TL – YTL / Yabancı Para							
Yıl	Ay	USD		GBP		EURO		KL	
		Alış	Satış	Alış	Satış	Alış	Satış	Alış	Satış
1998		312.407	314.230	522.267	525.520	362.765	369.310	613.500	625.770
1999		539.558	542.703	871.628	877.062	537.217	544.711	909.000	927.180
2000		671.093	675.004	992.884	999.073	612.994	621.544	1.001.500	1.021.530
2001		1.439.567	1.446.510	2.081.497	2.092.377	1.268.115	1.274.231	2.105.000	2.210.250
2002		1.634.501	1.642.384	2.618.888	2.632.577	1.703.477	1.711.693	2.800.000	2.940.000
2003		1.395.835	1.402.567	2.476.610	2.489.556	1.745.072	1.753.489	2.880.000	3.024.000
2004		1.342.100	1.348.600	2.576.500	2.590.000	1.826.800	1.835.600	3.046.800	3.199.140
2005		1,3418	1,3483	2,3121	2,3242	1,5875	1,5952	2,6934	2,8281
2006		1,4056	1,4124	2,7569	2,7713	1,8515	1,8604	3,1067	3,262
2007		1,4221	1,4290	2,7941	2,8087	1,8432	1,8521	2,8256	2,9669
2008	1	1,1722	1,1779	2,3330	2,3452	1,7339	1,7423		
	2	1,1767	1,1824	2,3316	2,3438	1,7772	1,7858		
	3	1,2765	1,2827	2,5483	2,5616	2,0156	2,0253		
	4	1,2775	1,2837	2,5269	2,5401	1,9894	1,9990		
	5	1,2067	1,2125	2,3800	2,3924	1,8706	1,8796		
	6	1,2237	1,2296	2,4292	2,4419	1,9271	1,9364		
	7	1,1853	1,1910	2,3462	2,3585	1,8481	1,8570		
	8	1,1746	1,1803	2,1482	2,1594	1,7314	1,7398		
	9	1,2316	1,2375	2,2631	2,2749	1,7978	1,8065		

Not: (1) 2005 yılından itibaren döviz kurları Yeni Türk Lirası (YTL) cinsinden verilmiştir.

(2) Kurlar aysonu itibarıyla verilmiştir.

Kaynak: KKTCMB

Tablo: 6	Çapraz Kurlar			
	Yabancı Para/USD			
Yıl	Ay	GBP	EURO	KL
1998		1,6724	1,1753	1,9914
1999		1,6161	1,0037	1,7084
2000		1,4801	0,9208	1,5134
2001		1,4465	0,8809	1,528
2002		1,6029	1,0422	1,7901
2003		1,775	1,2502	2,156
2004		1,9205	1,3611	2,3722
2005		1,7238	1,1831	2,0975
2006		1,9621	1,3172	2,3095
2007		1,9979	1,4683	2,5351
2008	1	1,9910	1,4792	
	2	1,9822	1,5103	
	3	1,9970	1,5789	
	4	1,9787	1,5572	
	5	1,9731	1,5502	
	6	1,9859	1,5748	
	7	1,9803	1,5592	
	8	1,8295	1,4740	
	9	1,8383	1,4598	

Not: Aysonu çapraz kurlarıdır.

Kaynak: KKTCMB

Yürürlük Tarihi	KKTC Merkez Bankası'nca Türk Lirası ve Döviz Mevduatına Uygulanan Faiz Oranları							
	Para Cinsi				Yönetim Kurulu Kararı		Resmi Gazete	
	TL / YTL	USD	AVRO	GBP	Tarihi	Sayı	Tarihi	Sayı
09.05.2003	37,00				30.04.2003	491	09.05.2003	47
09.06.2003	35,00				05.06.2003	493	09.06.2003	63
09.07.2003		0,50			02.07.2003	498	09.07.2003	79
04.08.2003	33,00				17.07.2003	499	04.08.2003	94
15.08.2003	30,00				07.08.2003	503	15.08.2003	99
01.10.2003	28,00				22.09.2003	504	01.10.2003	124
30.10.2003	25,00				23.10.2003	507	30.10.2003	142
24.02.2004	23,00				09.02.2004	519	24.02.2004	20
26.03.2004	21,00				18.03.2004	521	26.03.2004	39
01.09.2004		1,00	1,25	3,25	25.08.2004	531	01.09.2004	127
17.09.2004	19,00				13.09.2004	532	17.09.2004	133
27.12.2004	17,00				23.12.2004	537	27.12.2004	197
18.01.2005	16,00				11.01.2005	540	18.01.2005	11
10.03.2005	14,50				10.03.2005	547	18.03.2005	38
01.04.2005		1,50	1,25	3,25	29.03.2005	549	31.03.2005	47
03.06.2005	14,00	1,75			02.06.2005	553	16.06.2005	94
17.10.2005	13,50				14.10.2005	566	24.10.2005	183
01.11.2005		2,25			27.10.2005	567	08.11.2005	193
14.12.2005	13,25				13.12.2005	573	20.12.2005	220
01.02.2006		2,25	1,50	2,25	31.01.2006	577	10.02.2006	27
01.06.2006	13,00	3,75	1,75	3,25	26.05.2006	584	01.06.2006	98
12.06.2006	14,50				09.06.2006	586	15.06.2006	104
03.07.2006	16,75				29.06.2006	587	14.07.2006	119
31.07.2006	17,00				28.07.2006	590	31.07.2006	128
20.09.2007	16,75				20.09.2007	613	08.10.2007	182
26.10.2007	16,25	3,50	2,25	4,25	26.10.2007	618	06.11.2007	197
22.11.2007	15,75	3,50	2,25	4,25	22.11.2007	621	04.12.2007	214
14.12.2007	15,25	3,50	2,25	4,25	14.12.2007	626	19.12.2007	224
18.01.2008	15,00	3,00	2,25	4,25	18.01.2008	631	24.01.2008	17
05.02.2008	15,00	3,00	2,25	4,25	05.02.2008	635	19.02.2008	32
29.02.2008	14,75	2,10	2,25	4,00	29.02.2008	640	13.03.2008	50
25.03.2008	14,75	1,50	2,25	4,00	25.03.2008	646	03.04.2008	59
22.05.2008	15,25	1,25	2,25	3,75	22.05.2008	652	16.06.2008	113
26.06.2008	15,75	1,25	2,25	3,75	26.06.2008	662	02.07.2008	124
30.07.2008	16,25	1,25	2,25	3,75	30.07.2008	666	15.08.2008	153

Not: Vadesiz Türk Lirası ve vadesiz döviz mevduatına uygulanan faiz oranları 3 ay, 6 ay ve 1 yıl vadeli mevduat için de geçerlidir.

Kaynak: KKTOMB

<i>Tablo: 8</i>		KKTC Merkez Bankası'nca Türk Lirası ve Döviz Mevduat Yasal Karşılıklara Uygulanan Faiz Oranları							
Yürürlük Tarihi	Para Cinsi					Yönetim Kurulu Karar Tarihi	Sayı No	Resmi Gazete Tarihi	Sayı No
	TP	\$	€	£	KL				
13.02.1987	10,00							13.02.1987	17
		6,00	3,00	7,00		30.10.1987	122		
	12,00					29.02.1988	135		
07.06.1991	12,00					22.05.1991	223	07.06.1991	60
		6,00	6,00	9,00	5,00	22.05.1991	224		
02.12.1992		5,00	6,00	8,00	4,00	13.11.1992	273	02.12.1992	116
18.06.1993		3,00	5,00	5,00	1,50	10.06.1993	296	18.06.1993	60
01.03.1999		3,00	3,00	5,00	0,00	12.01.1999	426	01.03.1999	18
16.05.2000	12,00					28.04.2000	447	16.05.2000	57
16.05.2000		3,00	3,00	5,00		28.04.2000	448	16.05.2000	57
28.11.2001		1,00	1,00	2,50		05.10.2001	460	28.11.2001	124
07.05.2002		0,50	0,50	1,50		30.04.2002	474	07.05.2002	50
12.12.2002	12,00	0,35	0,50	1,25		29.11.2002	483	12.12.2002	121
09.07.2003		0,25				02.07.2003	498	09.07.2003	79
01.09.2004		0,50	0,50	1,75		25.08.2004	531	01.09.2004	127
01.04.2005	10,00	0,75	0,50	1,75		29.03.2005	549	31.03.2005	47
01.11.2005	10,00	1,25	0,75	2,00		27.10.2005	567	08.11.2005	197
01.02.2006	10,00	2,00	1,00	2,00		31.01.2006	577	10.02.2006	27
03.07.2006	12,00	2,00	1,00	2,00		29.06.2006	587	14.07.2006	119
26.10.2007	11,75	2,00	1,00	2,00		26.10.2007	620	06.11.2007	197
22.11.2007	11,25	2,00	1,00	2,00		22.11.2007	622	04.12.2007	214
14.12.2007	10,75	2,00	1,00	2,00		14.12.2007	627	19.12.2007	224
18.01.2008	10,50	1,50	1,00	2,00		18.01.2008	632	24.01.2008	17
05.02.2008	10,50	1,00	1,00	2,00		05.02.2008	636	19.02.2008	32
29.02.2008	10,25	1,00	1,00	2,00		29.02.2008	638	13.03.2008	50
25.03.2008	10,25	0,50	1,00	2,00		25.03.2008	647	03.04.2008	59
22.05.2008	10,75	0,50	1,00	2,00		22.05.2008	653	16.06.2008	113
22.05.2008	10,75	0,50	1,00	2,00		22.05.2008	653	16.06.2008	113
30.07.2008	11,00	0,50	1,00	2,00		30.07.2008	665	15.08.2008	153

Kaynak: KKTCMB

<i>Tablo: 9</i>	Karşılıksız Çekler	
	Resmi Gazete Tarih ve Numarası	Çek Kullanmaktan Men Edilenler (Şahıs Adedi)
	04.01.2008 / 03	15
	04.01.2008 / 03	16
	14.01.2008 / 09	31
	14.01.2008 / 09	7
	22.01.2008 / 16	14
	23.01.2008 / 16	14
	08.02.2008 / 26	14
	19.02.2008 / 32	19
	22.02.2008 / 35	16
	29.02.2008 / 39	21
	04.03.2008 / 41	15
	07.03.2008 / 45	24
	19.03.2008 / 53	35
	28.03.2008 / 57	23
	01.04.2008 / 58	21
	09.04.2008 / 63	22
	18.04.2008 / 70	38
	28.04.2008 / 75	18
	12.05.2008 / 82	35
	21.05.2008 / 90	9
	22.05.2008 / 91	19
	16.06.2008 / 113	64
	20.06.2008 / 116	16
	14.07.2008 / 130	79
	25.07.2008 / 139	37
	07.08.2008 / 148	33
	15.08.2008 / 153	29
	25.08.2008 / 157	13
	27.08.2008 / 158	20
	03.09.2008 / 161	24
	10.09.2008 / 164	23
	15.09.2008 / 166	23
	19.09.2008 / 169	21
	Toplam:	808

Kaynak: KKTCMB

Tablo:10											
Bankacılık Sektörü Aktif / Pasif Özetleri (YTL)											
Tarih	Likit Aktifler	Menkul Değerler Cüzdanı	Mevduat Munzam Karşılıkları	Brüt Krediler	Ayrılan Karşılıklar	Diğer	Aktif Toplam	Mevduat	Diğer	Özkaynak	Pasif Toplam
31 Ara. 01	584.953.836	21.422.520	180.622.896	571.524.972	-30.703.858	405.393.783	1.733.214.149	1.185.980.061	461.964.612	85.269.476	1.733.214.149
31 Ara. 02	983.014.818	148.007.158	256.416.147	597.894.838	-48.664.815	316.494.004	2.253.162.150	1.899.965.909	190.418.723	162.777.518	2.253.162.150
31 Ara. 03	1.404.494.465	260.206.181	292.759.313	781.960.794	-54.804.550	214.844.725	2.899.460.928	2.492.801.806	258.778.859	147.880.263	2.899.460.928
31 Ara. 04	1.692.031.544	283.110.138	326.824.382	1.172.537.569	-61.600.181	227.068.800	3.639.972.252	3.228.713.962	215.605.314	195.652.976	3.639.972.252
31 Ara. 05	1.865.643.770	168.885.517	369.830.312	1.569.924.603	-70.567.157	314.273.530	4.217.990.575	3.632.739.927	313.265.612	271.985.036	4.217.990.575
31 Mar. 06	1.889.430.976	179.114.693	403.605.906	1.708.784.907	-72.378.428	388.858.173	4.497.416.227	3.810.605.021	417.307.832	269.503.374	4.497.416.227
30 Haz. 06	2.176.589.149	219.036.817	467.763.048	1.992.481.936	-82.122.464	417.206.051	5.190.954.537	4.455.947.936	418.724.028	316.282.574	5.190.954.537
30 Eyl. 06	2.171.941.973	229.082.162	435.994.635	2.015.049.136	-86.427.659	548.125.993	5.313.766.240	4.528.317.056	455.290.556	330.158.628	5.313.766.240
31 Ara. 06	2.410.564.328	181.675.595	450.480.523	2.321.298.754	-107.673.500	319.399.211	5.575.744.912	4.681.269.785	555.596.373	338.878.754	5.575.744.912
31 Mar. 07	2.180.837.877	208.809.104	478.245.360	2.325.318.647	-109.569.743	441.998.453	5.525.639.698	4.782.999.294	368.130.994	374.509.411	5.525.639.698
30 Haz. 07	2.187.209.608	312.299.655	469.222.026	2.420.288.469	-110.935.160	655.051.239	5.933.135.836	4.935.267.345	457.734.263	540.134.228	5.933.135.836
30 Eyl. 07	2.036.516.327	314.900.396	466.674.205	2.460.748.073	-112.123.588	793.587.509	5.960.302.923	4.890.932.922	509.484.744	559.885.257	5.960.302.923
31 Ara. 07	2.192.535.106	256.423.383	449.634.020	2.734.718.246	-139.797.604	450.648.165	5.944.161.316	4.937.348.215	439.204.779	567.608.322	5.944.161.316
31 Mar. 08	2.263.288.416	299.767.279	491.182.670	3.014.714.936	-145.999.539	567.234.736	6.490.188.498	5.433.715.512	476.698.735	579.774.251	6.490.188.498
30 Haz. 08	2.126.555.640	372.382.274	497.260.756	3.035.096.102	-147.426.105	741.265.990	6.625.134.657	5.429.014.312	586.991.904	609.128.441	6.625.134.657
30 Eyl.08	1.951.527.676	421.296.127	497.636.616	3.050.463.075	-150.231.964	832.484.765	6.603.176.295	5.319.235.454	654.762.547	629.178.294	6.603.176.295

Kaynak: KKTCCMB

Brüt Krediler Toplam - Sektörlere Göre (YTL)													
Tarih	Kamu Kurum ve Kuruluşları	Tarım	Madencilik Ve Taş Ocakçılığı	Sanayi	Nakliye ve Ulaşım	Ticaret	İhracat	Turizm	Bina ve İnşaat	Küçük Esnaf ve Zanaatkar	Şahsi ve Mesleki Borçlar ve Diğer	İskonto Senetleri	Toplam
31 Ara. 2001	300.251.356	9.715.984	612.325	4.658.128	2.708.016	127.924.226	669.772	10.458.382	13.424.231	13.785.408	82.340.337	4.976.807	571.524.972
31 Ara. 2002	287.261.386	6.451.867	491.718	6.425.493	1.606.019	106.859.118	1.689.120	6.394.108	28.079.824	16.687.762	133.277.650	2.670.773	597.894.838
31 Ara. 2003	398.683.042	5.714.941	68.819	6.823.140	1.402.365	105.760.432	4.138.594	7.745.439	25.357.955	21.133.793	199.975.386	5.156.888	781.960.794
31 Ara. 2004	480.546.727	7.549.728	57.514	6.834.038	1.755.784	258.732.225	2.047.910	6.145.152	34.524.407	58.161.710	316.182.374	0	1.172.537.569
31 Ara. 2005	550.228.706	8.020.850	144.912	5.304.986	14.386.490	428.365.021	1.157.496	2.924.765	64.886.022	44.647.075	449.858.281	0	1.569.924.604
31 Mar. 2006	550.230.926	9.777.519	127.011	6.532.187	42.106.462	417.553.788	914.348	3.327.679	59.096.373	48.915.776	570.202.838	0	1.708.784.907
30 Haz. 2006	577.578.936	13.679.956	1.079.446	5.380.306	12.310.822	514.616.904	1.597.349	5.375.185	85.413.736	36.401.940	739.047.356	0	1.992.481.936
30 Eyl. 2006	578.266.125	12.656.577	188.443	6.193.499	10.349.405	486.055.487	1.228.440	16.642.680	87.773.690	64.625.509	751.069.281	0	2.015.049.136
31 Ara. 2006	774.505.522	12.237.015	97.269	4.578.970	8.999.513	475.237.461	3.918.302	15.925.745	107.001.070	52.203.900	866.593.986	0	2.321.298.754
31 Mar. 2007	761.710.329	11.313.895	133.082	4.534.875	7.795.296	498.489.684	1.539.834	17.215.578	99.164.939	50.519.975	872.901.160	0	2.325.318.647
30 Haz. 2007	774.777.713	13.444.753	198.925	2.854.070	6.661.351	554.101.869	1.189.640	17.513.167	109.257.022	10.381.970	929.907.989	0	2.420.288.469
30 Eyl. 2007	730.484.840	13.019.292	171.931	1.840.768	5.473.632	551.216.092	1.175.820	17.375.237	123.886.927	9.312.387	1.006.791.147	0	2.460.748.073
31 Ara. 2007	889.522.412	12.361.509	214.999	7.245.280	13.738.420	552.482.376	1.195.948	19.450.948	118.170.144	8.962.862	1.111.373.348	0	2.734.718.246
31 Mar. 2008	944.286.658	13.734.181	45.138	8.169.239	31.331.586	716.482.622	2.294.825	20.732.030	131.958.518	7.614.869	1.138.065.270	0	3.014.714.936
30 Haz. 2008	917.113.768	14.282.443	21.317	8.925.608	14.385.057	608.547.997.29	1.611.366	19.463.618	136.905.749	6.957.565	1.339.768.847	0	3.067.983.337
30 Eyl. 2008	875.733.961	11.879.254	54.386	8.207.353	15.131.457	630.504.985	5.055.621	15.581.659	113.051.235	6.028.632	1.404.123.685	0	3.085.352.229

Kaynak: KKTCCMB

<i>Tablo:12</i>		Brüt Krediler TP - Sektörlere Göre (YTL)										
Tarih	Kamu Kurum ve Kuruluşları	Tarım	Madencilik Ve Taş Ocakçılığı	Sanayi	Nakliye ve Ulaşım	Ticaret	İhracat	Turizm	Bina ve İnşaat	Küçük Esnaf ve Zanaatkar	Şahsi ve Mesleki Borçlar ve Diğer	Toplam
31 Ara. 2004	343.450.686	6.327.094	38.072	1.999.022	583.777	72.307.979	234.818	803.820	1.358.295	34.439.705	105.908.803	567.452.071
31 Ara. 2005	423.326.271	3.074.238	122.106	3.205.380	2.094.948	157.100.722	276.334	408.113	22.300.823	31.029.819	225.101.303	868.040.057
31 Mar. 2006	424.061.833	2.524.192	111.495	3.003.449	13.159.845	174.012.513	134.114	448.434	12.460.464	32.172.712	269.532.789	931.621.839
30 Haz. 2006	438.990.407	2.596.799	121.181	3.075.611	1.819.072	198.478.915	53.761	803.553	24.272.465	12.493.870	348.395.878	1.031.101.512
30 Eyl. 2006	445.833.214	2.123.222	131.087	3.121.601	1.398.880	191.916.063	110.952	5.680.945	22.993.768	37.515.270	360.493.803	1.071.318.805
31 Ara. 2006	660.414.170	2.622.498	4.313	2.197.543	1.273.143	192.672.977	117.235	6.397.473	23.957.973	12.474.257	456.374.596	1.358.506.177
31 Mar. 2007	651.168.217	2.518.020	6.270	2.263.200	1.445.421	202.388.338	118.795	6.389.426	18.659.621	11.186.696	474.207.450	1.370.351.454
30 Haz. 2007	674.700.388	2.381.269	33.074	1.339.132	1.329.431	228.359.463	124.168	6.354.658	20.601.247	10.059.423	490.190.286	1.435.472.539
30 Eyl. 2007	620.065.633	2.174.401	29.661	849.820	1.011.489	233.019.329	123.185	6.432.527	34.097.257	9.021.237	552.733.261	1.459.557.801
31 Ara. 2007	778.081.987	3.456.242	55.882	2.137.329	1.571.101	223.673.018	123.904	8.790.664	38.187.945	8.567.375	629.627.101	1.694.272.548
31 Mar. 2008	824.668.948	4.164.561	4.532	2.390.845	1.028.597	299.783.113	749.106	8.779.603	41.386.428	7.498.246	603.359.972	1.793.813.951
30 Haz. 2008	812.258.026	4.617.849	1.178	3.861.758	994.508	229.696.573	126.925	8.396.970	46.330.867	6.534.698	760.185.337	1.873.004.689
30 Eyl.2008	769.736.041	3.898.822	3.356	3.275.327	1.299.069	248.827.217	17.543	7.163.198	45.377.540	5.661.577	836.247.835	1.921.507.525

Kaynak: KKTOMB

Brüt Krediler YP - Sektörlere Göre (YTL)												
Tablo:13	Kamu Kurum ve Kuruluşları	Tarım	Madencilik Ve Taş Ocakçılığı	Sanayi	Nakliye ve Ulaşım	Ticaret	İhracat	Turizm	Bina ve İnşaat	Küçük Esnaf ve Zanaatkar	Şahsi ve Mesleki Borçlar ve Diğer	Toplam
31 Ara. 2004	137.096.041	1.222.634	19.442	4.835.016	1.172.007	186.424.246	1.813.092	5.341.332	33.166.112	23.722.005	210.273.571	605.085.498
31 Ara. 2005	126.902.435	4.946.612	22.806	2.099.606	12.291.543	271.264.299	881.163	2.516.652	42.585.199	13.617.255	224.756.977	701.884.547
31 Mar. 2006	126.169.093	7.253.327	15.516	3.528.738	28.946.617	243.541.276	780.234	2.879.245	46.635.909	16.743.065	300.670.050	777.163.068
30 Haz. 2006	138.588.528	11.083.156	958.265	2.304.695	10.491.750	316.137.989	1.543.588	4.571.632	61.141.271	23.908.070	390.651.478	961.380.424
30 Eyl. 2006	132.432.911	10.533.356	57.356	3.071.899	8.950.525	294.139.423	1.117.487	10.961.735	64.779.922	27.110.239	390.575.478	943.730.331
31 Ara. 2006	114.091.352	9.614.517	92.956	2.381.427	7.726.370	282.564.484	3.801.068	9.528.272	83.043.097	39.729.643	410.219.391	962.792.577
31 Mar. 2007	110.542.112	8.795.875	126.812	2.271.675	6.349.874	296.101.347	1.421.039	10.826.152	80.505.318	39.333.279	398.693.710	954.967.193
30 Haz. 2007	100.077.326	11.063.484	165.851	1.514.938	5.331.919	325.742.407	1.065.472	11.158.508	88.655.774	322.547	439.717.703	984.815.930
30 Eyl. 2007	110.419.207	10.844.890	142.270	990.947	4.462.144	318.196.763	1.052.635	10.942.710	89.789.670	291.150	454.057.887	1.001.190.272
31 Ara. 2007	111.440.425	8.905.266	159.117	5.107.951	12.167.319	328.809.358	1.072.044	10.660.284	79.982.199	395.487	481.746.247	1.040.445.697
31 Mar. 2008	119.617.710	9.569.619	40.606	5.778.394	30.302.989	416.699.510	1.545.719	11.952.427	90.572.090	116.623	534.705.298	1.220.900.985
30 Haz. 2008	104.855.742	9.664.594	20.139	5.063.850	13.390.550	378.851.425	1.484.441	11.066.649	90.574.882	422.867	579.583.510	1.194.978.647
30 Eyl.2008	105.997.920	7.980.433	51.030	4.932.025	13.832.388	381.677.768	5.038.078	8.418.462	67.673.696	367.055	567.875.851	1.163.844.704

Kaynak: KKTCMB

<i>Tablo:14</i>	Mevduat (Toplam) - Vade Gruplarına Göre (YTL)					
Tarih	Vadesiz	1 Ay Vadeli	3 Ay Vadeli	6 Ay Vadeli	1 Yıl Vadeli	Toplam
31 Ara. 2003	375.915.046	1.465.248.515	152.420.008	68.742.602	430.475.635	2.492.801.806
31 Ara. 2004	567.456.924	1.933.733.766	176.988.470	73.079.644	477.455.158	3.228.713.962
31 Ara. 2005	604.566.127	2.174.385.127	274.759.303	105.684.548	473.344.822	3.632.739.927
31 Mar. 2006	555.731.058	2.328.468.462	304.250.292	118.813.656	503.341.554	3.810.605.021
30 Haz. 2006	632.339.790	2.749.061.326	351.519.772	120.317.134	602.709.914	4.455.947.936
30 Eyl. 2006	658.104.923	2.875.283.890	264.050.175	120.808.462	610.069.606	4.528.317.056
31 Ara. 2006	667.387.839	2.987.000.181	269.800.397	119.748.932	637.332.436	4.681.269.785
31 Mar. 2007	646.569.016	3.098.177.485	299.880.755	107.835.843	630.536.195	4.782.999.294
30 Haz. 2007	679.624.887	3.231.282.543	296.479.007	113.218.209	614.662.698	4.935.267.345
30 Eyl. 2007	673.727.598	3.342.121.699	297.147.184	108.433.543	469.502.898	4.890.932.922
31 Ara. 2007	686.675.875	3.423.145.924	292.800.408	91.008.542	443.717.466	4.937.348.215
31 Mar. 2008	683.640.936	3.877.928.119	297.350.324	97.939.817	476.856.316	5.433.715.512
30 Haz. 2008	664.895.014	3.921.366.278	282.997.535	114.376.637	445.378.848	5.429.014.312
30.Eyl.2008	641.477.521	3.888.850.347	273.817.977	101.357.541	413.732.068	5.319.235.454

Kaynak: KKTCMB

<i>Tablo:15</i>	Mevduat (TP) - Vade Gruplarına Göre (YTL)					
Tarih	Vadesiz	1 Ay Vadeli	3 Ay Vadeli	6 Ay Vadeli	1 Yıl Vadeli	Toplam
31 Ara. 2003	145.021.708	801.941.040	54.198.390	12.300.816	119.248.275	1.132.710.229
31 Ara. 2004	208.389.730	961.214.971	53.318.049	8.838.326	156.429.080	1.388.190.156
31 Ara. 2005	270.680.779	1.192.205.659	153.452.548	43.058.915	162.123.299	1.821.521.201
31 Mar. 2006	229.055.869	1.350.785.179	174.084.663	53.020.449	182.989.408	1.989.935.568
30 Haz. 2006	255.650.801	1.548.483.915	188.047.131	36.268.667	205.384.243	2.233.834.757
30 Eyl. 2006	245.879.494	1.598.684.379	116.318.532	25.967.465	212.431.768	2.199.281.637
31 Ara. 2006	280.974.568	1.649.756.442	110.748.728	21.829.830	238.399.904	2.301.709.471
31 Mar. 2007	251.626.710	1.780.034.453	128.531.618	18.884.379	207.446.841	2.386.524.001
30 Haz. 2007	294.331.846	1.903.729.678	119.086.038	21.391.539	197.139.969	2.535.679.071
30 Eyl. 2007	272.830.803	2.044.430.435	117.034.449	22.979.058	85.080.451	2.542.355.195
31 Ara. 2007	332.637.592	2.119.471.958	119.491.290	16.602.866	79.081.538	2.667.285.244
31 Mar. 2008	314.060.595	2.359.622.705	119.246.358	12.600.564	58.311.506	2.863.841.728
30 Haz. 2008	312.154.454	2.513.835.113	106.171.388	13.437.511	58.253.421	3.003.851.887
30.Eyl.2008	299.417.122	2.479.148.948	104.656.196	17.616.191	61.200.236	2.962.038.693

Kaynak: KKTCMB

Tablo:16	Mevduat (YP) - Vade Gruplarına Göre (YTL)					
Tarih	Vadesiz	1 Ay Vadeli	3 Ay Vadeli	6 Ay Vadeli	1 Yıl Vadeli	Toplam
31 Ara. 2003	230.893.338	663.307.475	98.221.618	56.441.786	311.227.360	1.360.091.577
31 Ara. 2004	359.067.194	972.518.795	123.670.421	64.241.318	321.026.078	1.840.523.806
31 Ara. 2005	333.885.348	982.179.468	121.306.755	62.625.633	311.221.523	1.811.218.726
31 Mar. 2006	326.675.189	977.683.283	130.165.629	65.793.206	320.352.145	1.820.669.453
30 Haz. 2006	376.688.989	1.200.577.410	163.472.641	84.048.467	397.325.671	2.222.113.178
30 Eyl. 2006	412.225.429	1.276.599.512	147.731.643	94.840.997	397.637.838	2.329.035.419
31 Ara. 2006	386.413.271	1.337.243.739	159.051.669	97.919.103	398.932.533	2.379.560.313
31 Mar. 2007	394.942.306	1.318.143.032	171.349.137	88.951.464	423.089.354	2.396.475.293
30 Haz. 2007	385.293.041	1.327.552.866	177.392.969	91.826.670	417.522.729	2.399.588.275
30 Eyl. 2007	400.896.795	1.297.691.264	180.112.735	85.454.485	384.422.447	2.348.577.727
31 Ara. 2007	354.038.282	1.303.673.966	173.309.118	74.405.676	364.635.929	2.270.062.971
31 Mar. 2008	369.580.342	1.518.305.414	178.103.966	85.339.252	418.544.810	2.569.873.784
30 Haz. 2008	352.740.560	1.407.531.165	176.826.146	100.939.127	387.125.427	2.425.162.425
30 Eyl. 2008	342.060.398	1.409.701.399	169.161.781	83.741.350	352.531.833	2.357.196.761

Kaynak: KKTCMB

Tablo:17	Mevduat (Toplam) - Türlerine Göre (YTL)					
Tarih	Resmi	Ticari	Tasarruf	Diğer	Bankalar	Toplam
31 Ara. 2003	224.892.441	132.220.767	1.947.460.095	141.440.038	46.788.465	2.492.801.806
31 Ara. 2004	284.842.244	191.411.321	2.507.826.204	199.455.087	45.179.106	3.228.713.962
31 Ara. 2005	330.818.452	251.024.548	2.733.935.840	252.414.890	64.546.197	3.632.739.927
31 Mar. 2006	346.419.234	256.089.020	2.946.782.133	213.278.332	48.036.301	3.810.605.021
30 Haz. 2006	408.677.093	306.570.636	3.434.522.235	243.940.817	62.237.156	4.455.947.936
30 Eyl. 2006	508.697.346	857.672.630	2.918.210.167	203.728.488	40.008.425	4.528.317.056
31 Ara. 2006	480.631.897	352.324.127	3.580.359.050	218.023.963	49.930.748	4.681.269.785
31 Mar. 2007	482.798.076	334.455.049	3.706.065.934	218.126.019	41.554.216	4.782.999.294
30 Haz. 2007	556.187.739	352.030.579	3.761.674.376	214.974.353	50.400.299	4.935.267.345
30 Eyl. 2007	491.358.408	299.017.883	3.808.933.621	217.372.577	74.250.432	4.890.932.922
31 Ara. 2007	456.189.536	357.054.423	3.808.509.959	230.559.678	85.034.619	4.937.348.215
31 Mar. 2008	485.582.410	373.513.823	4.153.682.878	268.494.261	152.442.140	5.433.715.512
30 Haz. 2008	506.600.250	350.011.683	4.236.504.637	253.357.936	82.539.806	5.429.014.312
30 Eyl. 2008	503.028.653	336.360.997	4.160.721.561	257.367.439	61.756.804	5.319.235.454

Kaynak: KKTCMB

Tablo:18

Mevduat (TP) - Türlerine Göre (YTL)

Tarih	Resmi	Ticari	Tasarruf	Diğer	Bankalar	Toplam
31 Ara. 2004	245.541.809	68.961.169	934.854.062	130.139.612	8.693.504	1.388.190.156
31 Ara. 2005	266.897.177	126.799.293	1.193.382.452	209.972.304	24.469.975	1.821.521.201
31 Mar. 2006	282.477.976	130.235.486	1.385.697.297	170.447.408	21.077.401	1.989.935.568
30 Haz. 2006	327.645.832	144.833.398	1.544.082.503	186.737.494	30.535.530	2.233.834.757
30 Eyl. 2006	339.262.236	294.463.754	1.398.775.389	153.908.964	12.871.294	2.199.281.637
31 Ara. 2006	356.374.053	148.083.059	1.624.732.416	161.919.643	10.600.300	2.301.709.471
31 Mar. 2007	377.927.916	131.019.910	1.712.087.785	154.297.817	11.190.574	2.386.524.001
30 Haz. 2007	455.658.060	141.570.076	1.767.520.783	150.760.470	20.169.681	2.535.679.071
30 Eyl. 2007	391.233.269	138.979.761	1.830.586.502	149.480.362	32.075.302	2.542.355.195
31 Ara. 2007	366.764.730	154.522.579	1.933.649.219	171.701.331	40.647.385	2.667.285.243
31 Mar. 2008	385.595.735	169.951.573	2.073.773.287	181.505.793	53.015.340	2.863.841.728
30 Haz. 2008	400.718.684	163.795.104	2.207.812.620	190.618.453	40.907.023	3.003.851.885
30 Eyl. 2008	407.899.328	152.688.702	2.186.231.111	190.520.583	24.698.969	2.962.038.693

Kaynak: KKTTCMB

<i>Tablo:19</i>	Mevduat (YP) - Türlerine Göre (YTL)					
Tarih	Resmi	Ticari	Tasarruf	Diğer	Bankalar	Toplam
31 Ara. 2004	39.300.435	122.450.152	1.572.972.142	69.315.475	36.485.602	1.840.523.806
31 Ara. 2005	63.921.275	124.225.255	1.540.553.388	42.442.585	40.076.222	1.811.218.726
31 Mar. 2006	63.941.258	125.853.534	1.561.084.836	42.830.924	26.958.900	1.820.669.453
30 Haz. 2006	81.031.261	161.737.238	1.890.439.732	57.203.322	31.701.626	2.222.113.178
30 Eyl. 2006	169.435.110	563.208.876	1.519.434.777	49.819.525	27.137.131	2.329.035.419
31 Ara. 2006	124.257.844	204.241.068	1.955.626.634	56.104.320	39.330.448	2.379.560.313
31 Mar. 2007	104.870.160	203.435.139	1.993.978.149	63.828.202	30.363.642	2.396.475.293
30 Haz. 2007	100.529.678	210.460.503	1.994.153.593	64.213.882	30.230.618	2.399.588.275
30 Eyl. 2007	100.125.139	160.038.122	1.978.347.119	67.892.215	42.175.131	2.348.577.727
31 Ara. 2007	89.424.806	202.531.844	1.874.860.741	58.858.346	44.387.234	2.270.062.971
31 Mar. 2008	99.986.675	203.562.249	2.079.909.591	86.988.468	99.426.801	2.569.873.784
30 Haz. 2008	105.881.566	186.216.579	2.028.692.017	62.739.483	41.632.782	2.425.162.427
30 Eyl. 2008	95.129.325	183.672.295	1.974.490.450	66.846.855	37.057.836	2.357.196.761

Kaynak: KKTCMB

Tablo:20	Bankalar Yasası Altında Faaliyet Gösteren Lisanslı Bankalar
1	KIBRIS VAKIFLAR BANKASI LTD.
2	AKFİNANS BANK LTD.
3	CREDİTWEST BANK LTD.
4	ARTAM BANK LTD.
5	ASBANK LTD.
6	CONTİNENTAL BANK LTD.
7	DENİZ BANK LTD.
8	KIBRIS İKTİSAT BANKASI LTD.
9	KIBRIS TÜRK KOOPERATİF MERKEZ BANKASI LTD.
10	LİMASOL TÜRK KOOPERATİF BANKASI LTD.
11	ŞEKERBANK (KIBRIS) LTD.
12	TÜRK BANKASI LTD.
13	UNİVERSAL BANK LTD.
14	VİYA BANK LTD.
15	YAKINDOĞU BANK LTD.
16	YEŞİLADA BANK LTD.
17	KIBRIS FAİSAL İSLAM BANKASI LTD.
18	HSBC BANK A.Ş.
19	T.GARANTİ BANKASI A.Ş.
20	T.HALK BANKASI A.Ş.
21	T.İŞ BANKASI A.Ş.
22	T.C. ZİRAAT BANKASI A.Ş.
23	ING BANK A.Ş.
24	TÜRK EKONOMİ BANKASI A.Ş.

Kaynak: KKTCMB

Tablo:21	Temel Ekonomik ve Sosyal Göstergeler											
	1985	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ^T
GSMH (Cari Fiyatlarla YTL)	126.874,2	1.547.793,0	35.178.971,7	651.380.055,0	1.070.424.473,0	1.418.703.263,6	1.907.070.964,0	2.520.806.747,4	3.143.699.611,6	4.101.387.190,5	4.671.255.885,9	5.157.412.657,8
GSMH (1977 Fiyatlarıyla YTL)	5.080,4	6.977,4	7.457,8	9.037,9	8.545,9	9.133,1	10.177,1	11.739,6	13.327,0	15.090,7	15.310,8	15.024,4
GSMH (Milyon \$)	240,2	591,0	755,7	1.039,9	908,8	941,4	1.283,7	1.765,2	2.327,8	2.845,2	3.598,8	3.657,7
Reel Büyüme Hızı (%)	7,5	5,7	2,6	-0,6	-5,4	6,9	11,4	15,4	13,5	13,2	1,5	-1,9
Fert Başına GSMH (Cari Fiyatlarla TL) 4	791.544,0	9.026.664,0	193.969.948,0	3.118.351.900,0	5.068.513.682,0	6.645.260.285,0	8.837.624.376,0	11.559.833.937,0	14.271,0	17.063,0	19.165,0	18.275,0
Fert Başına GSMH (\$)	1.498,0	3.447,0	4.167,0	4.978,0	4.303,0	4.409,0	5.949,0	8.095,0	10.567,0	11.837,0	14.765,0	15.984,0
Enflasyon Oranı (%)	43,0	69,4	72,2	53,2	76,8	24,5	12,6	11,6	2,7	19,2	9,4	n.a
Bütçe Açığı (Milyon \$)1	23,7	31,9	83,7	136,7	146,1	225,1	176,9	104,2	185,3	287,3	221,2	n.a
Banka Mevduatları (Milyon \$) 2	88,2	277,6	499,8	802,7	805,4	1.153,5	1.785,9	2.355,8	2.707,4	3.330,4	4.239,2	n.a
Döviz Rezervi (Milyon \$)	61,3	183,7	417,8	631,9	722,6	941,6	1.222,6	1.544,6	1.597,6	2.030,9	2.072,1	n.a
İhracat (Milyon \$)	46,3	65,5	67,3	50,4	34,6	45,4	50,8	62,0	68,1	68,1	83,7	85,2
İthalat (Milyon \$)	143,0	381,5	366,1	424,9	272,0	309,6	477,8	853,1	1.255,5	1.376,2	1.539,2	1.534,4
Dış Ticaret Dengesi (Milyon \$)	-96,7	-316,0	-298,8	-374,5	-237,4	-264,2	-427,0	-791,1	-1.187,4	-1.308,1	-1.455,5	-1.449,2
İhracat / İthalat (%)	32,4	17,2	18,4	11,9	12,7	14,7	10,6	7,3	5,4	4,9	5,4	5,6
Gelen Turist Sayısı	125.075,0	300.810,0	385.759,0	432.953,0	365.097,0	425.556,0	469.867,0	599.012,0	652.779,0	715.749,0	791.036	n.a
Türkiye	103.791,0	243.269,0	298.026,0	347.712,0	277.739,0	316.193,0	340.083,0	434.744,0	488.023,0	572.633,0	634.580	n.a
Diğer	21.284,0	57.541,0	87.733,0	85.241,0	87.358,0	109.363,0	129.784,0	164.268,0	164.756,0	143.116,0	156.456	n.a
Net Turizm Geliri (Milyon \$)	47,3	224,8	218,9	198,3	93,7	114,1	178,8	288,3	328,8	303,2	381,0	n.a
İstihdam 3	61.499,0	71.525,0	76.454,0	89.327,0	90.366,0	93.114,0	98.860,0	86.914,0	85.583,0	91.815,0	89.787	n.a
İşsiz Sayısı 3	1.405,0	849,0	752,0	1.166,0	1.500,0	1.535,0	1.375,0	9.678,0	7.665,0	9.552,0	9.361	n.a
İşsizlik Oranı (%) 3	2,2	1,2	1,0	1,3	1,6	1,6	1,4	10,0	8,2	9,4	9,4	n.a
Nüfus	160.287,0	171.469,0	181.363,0	208.886,0	211.191,0	213.491,0	215.790,0	218.066,0	220.289,0	257.513,0	268.011,0	n.a
Yıllık Nüfus Artışı (%)	1,5	1,3	1,2	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,0	16,9	4,1	n.a
Nüfus Yoğunluğu	49,4	52,9	55,9	64,4	65,1	65,9	66,6	67,3	68,0	79,4	82,7	n.a
Sağlık Giderleri / GSMH (%)	2,2	2,3	2,7	3,0	2,3	2,8	3,3	3,0	2,0	3,4	3,9	n.a
Sağlık Giderleri / Bütçe (%)	6,1	6,8	6,9	5,9	5,6	5,0	6,1	6,0	6,0	7,2	8,6	n.a
Yıllık Ort. 1 ABD\$=TL (YTL) 5	528,3	2.619,0	46.554,5	626.397,7	1.177.869,6	1.507.052,0	1.485.591,9	1.428.057,9	1,3505	1,4415	1,2980	1,41

1) Dış yardımlar dahil değildir.

2) Türk lirası mevduatları ile döviz mevduatları (Tevdiatları) içermektedir.

3) Yaratılan katma değere göre hesaplanan istihdam ve kayıtlı ortalama işsiz sayıları ifade edilmektedir. İlk kez yapılan Ekim 2004 Hanehalkı İşgücü Anketine göre istihdam 74,511, işsiz sayısı 7,709, işsizlik oranı ise % 9,4 olarak tespit edilmiştir.

4) 2005 yılında itibaren YTL olarak belirtilmiştir.

5) 2005 yılından itibaren döviz kurları YTL olarak belirtilmiştir.

(T) Gerçekleşme tahmin

(n.a.) Not available (Bilgi mevcut değildir.)

Kaynak: DPÖ

<i>Tablo:22</i>	Gayri Safi Hasılda Sektörel Gelişmeler (Cari Fiyatlarla YTL)										
Sektörler	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008^f
1. Tarım	142.136,1	3.530.103,8	44.740.397,7	78.627.217,0	125.668.938,8	176.365.031,8	222.993.161,4	214.199.034,4	249.446.249,5	288.151.830,1	271.514.383,2
2. Sanayi	191.005,8	4.520.394,6	68.385.932,1	121.736.377,0	157.576.560,4	191.426.017,9	231.046.611,0	281.023.837,1	377.504.439,0	430.808.660,4	509.444.862,0
3. İnşaat	86.378,3	1.291.235,6	28.934.272,9	38.923.294,0	62.012.967,1	93.301.912,1	106.808.649,0	164.910.647,6	314.785.285,7	364.429.418,0	399.647.476,0
4. Ticaret-Turizm	363.800,9	6.454.946,9	104.703.253,7	165.151.924,5	215.553.627,8	300.879.734,5	391.227.279,3	541.407.692,0	617.508.618,1	630.286.930,1	632.636.453,2
5. Ulaştırma-Haberleşme	146.729,9	3.006.231,4	84.621.650,4	133.453.268,5	185.264.817,9	221.109.706,3	257.580.209,2	328.773.502,2	437.242.766,0	533.409.559,0	619.492.750,9
6. Mali Müesseseler	78.225,1	3.879.119,3	41.620.313,4	92.762.971,3	89.952.347,0	115.256.266,8	187.245.581,7	195.523.141,4	259.316.015,9	309.354.672,4	389.601.599,6
7. Konut Sahipliği	22.891,3	634.713,2	15.787.564,6	28.508.816,3	41.431.859,9	50.851.059,5	61.591.937,3	70.261.205,2	117.722.525,7	144.191.222,9	160.063.654,5
8. Serbest Meslek ve Hizmetler	83.903,4	1.884.287,4	52.134.500,2	133.995.824,5	138.860.124,0	152.767.569,2	225.376.845,3	307.873.501,9	441.919.623,1	493.519.363,3	542.175.798,7
9. Kamu Hizmetleri	259.767,2	7.155.640,7	155.998.145,8	199.156.534,7	277.867.134,2	404.604.239,3	510.392.550,4	628.119.921,8	808.000.153,1	1.003.489.892,8	1.154.441.427,2
10. İthalat Vergileri	163.736,2	2.360.943,6	53.038.365,4	76.836.146,0	113.513.407,6	170.842.157,1	262.481.261,1	338.288.483,0	364.654.029,4	406.650.516,8	414.928.780,4
11. GSYİH	1.538.574,2	34.717.616,5	649.964.396,2	1.069.152.373,8	1.407.701.784,7	1.877.403.694,5	2.456.744.085,7	3.070.380.966,6	3.988.099.705,5	4.604.292.065,9	5.093.947.185,8
12. Net Dış Alem Faktör Gelirleri	9.218,8	461.355,2	1.415.658,8	1.272.099,2	11.001.478,9	29.667.269,5	64.062.661,7	73.318.645,0	113.287.485,0	66.963.820,0	63.465.472,0
GSMH	1.547.793,0	35.178.971,7	651.380.055,0	1.070.424.473,0	1.418.703.263,6	1.907.070.964,0	2.520.806.747,4	3.143.699.611,6	4.101.387.190,5	4.671.255.885,9	5.157.412.657,8
Fert Başına GSMH (\$)	3.447	4.167	4.978	4.303	4.409	5.949	8.095	10.567	11.837,0	14.765	15.984
Nüfus	171.469	181.363	208.886	211.191	213.491	215.790	218.066	220.289	257.513	268.011	*

Fert başına GSMH'daki ani düşüş 1996 Genel Nüfus Sayımı sonucuna göre değişen nüfus bazından kaynaklanmıştır.

(T) Gerçekleşme tahmin

Kaynak: DPÖ

Tablo:23	Ekonominin Genel Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)										
	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ^H
1. Toplam Kaynaklar	1.590.612,2	35.751.592,2	671.925.898,6	1.090.566.043,0	1.398.132.003,8	1.878.250.481,9	2.540.942.363,1	3.516.842.761,6	4.394.876.590,5	4.996.275.085,9	5.090.543.457,0
2. Toplam Yatırımlar	260.301,0	4.826.688,7	112.472.551,5	157.286.379,1	224.436.826,2	329.272.466,6	509.834.737,3	686.011.306,8	1.018.044.241,0	1.089.189.810,9	1.162.683.916,1
3. Toplam Tüketim	1.330.311,2	30.924.903,5	559.453.347,1	933.279.663,9	1.173.695.177,6	1.548.978.015,3	2.031.107.625,8	2.830.831.454,8	3.376.832.349,5	3.907.085.275,0	3.927.859.540,9
4. Kamu Harcanabilir Geliri	405.931,0	4.966.148,4	131.222.483,7	130.312.005,8	108.227.350,2	324.355.696,0	428.522.480,2	561.687.554,2	755.998.286,5	904.709.892,4	1.052.730.316,0
5. Özel Harcanabilir Gelir	1.141.862,0	30.212.823,3	520.157.571,3	940.112.467,2	1.310.475.913,4	1.582.715.268,0	2.092.284.267,2	2.582.012.057,4	3.345.388.904,0	3.766.545.993,5	3.802.319.141,0
Özel Tasarruf Oranı (%)	14,2	24,4	26,9	25,6	35,1	32,4	31,5	19,4	28,6	29,0	29,2
6. Toplam Yurtiçi Tasarruflar	217.481,8	4.254.068,2	91.926.707,9	137.144.809,1	245.008.086,0	358.092.948,7	489.699.121,6	312.868.156,8	724.554.841,0	764.170.610,9	927.189.916,1

(H) Hedef

Kaynak: DPÖ

Tablo:24	Sektörel Katma Değerlerin Reel Büyüme Hızları (%)															
	Sektörler	1985	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
1. Tarım	16,8	-9,8	2,4	8,9	-31,0	5,9	29,2	-13,2	16,1	18,9	7,3	8,5	2,8	-3,2	0,4	-15,8
2. Sanayi	17,4	3,8	5,1	-1,9	3,6	1,2	2,4	4,0	-6,5	5,0	7,7	10,6	6,4	20,0	-0,9	-5,5
3. İnşaat	-2,4	1,0	-21,5	3,1	23,7	7,3	2,0	18,7	-20,4	15,9	30,8	5,3	18,9	68,1	4,2	-0,7
4. Ticaret-Turizm	6,5	10,5	10,7	-10,6	5,9	10,1	7,4	-5,4	-15,5	13,9	12,5	25,5	20,8	9,5	-2,7	-5,3
5. Ulaştırma-Haberleşme	-2,2	5,0	6,6	5,5	9,4	4,0	7,0	6,7	-0,5	3,7	4,2	8,8	14,2	-0,7	-3,6	0,3
6. Mali Müesseseler	7,9	7,8	13,2	3,5	13,8	8,8	8,4	-6,8	-18,0	-10,1	6,7	-0,3	4,2	8,9	6,3	8,6
7. Konut Sahipliği	4,7	2,1	1,9	1,6	2,8	2,8	2,5	2,2	3,1	2,0	2,4	2,4	3,4	20,1	4,6	2,7
8. Serbest Meslek ve Hizmetler	4,5	10,0	2,1	84,8	26,5	3,6	15,5	-10,7	14,3	0,9	5,7	26,0	19,1	12,5	6,6	5,0
9. Kamu Hizmetleri	9,3	4,1	-2,2	2,6	0,6	3,5	2,3	3,1	-1,5	-0,5	4,1	5,2	6,8	2,4	8,2	6,4
10. İthalat Vergileri	-2,4	57,5	19,9	4,9	15,9	5,1	6,7	3,4	-19,6	6,7	36,9	46,8	29,7	-0,6	12,3	-6,1
11. GSYİH	7,8	6,4	3,0	3,8	4,3	5,2	7,5	..	-5,4	6,2	10,6	14,2	13,8	12,7	2,8	-1,7
12. Net Dış Alem Faktör Gelirleri	-6,8	-52,2	-21,3	-63,5	-36,1	269,3	-8,8	-74,4	-48,2	594,1	123,5	88,5	7,4	34,1	-47,3	-15,8
GSMH	7,5	5,7	2,6	2,9	4,1	6,0	7,4	-0,6	-5,4	6,9	11,4	15,4	13,5	13,2	1,5	-1,9

(T) Gerçekleşme tahmin

Kaynak: DPÖ

Tablo:25	Kaynaklar - Harcamalar Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)										
	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ^H
1. Toplam Kaynaklar	1.590.612,2	35.751.592,2	671.925.898,6	1.090.566.043,0	1.398.132.003,8	1.878.250.481,9	2.540.942.363,1	3.516.842.761,6	4.394.876.590,5	4.996.275.085,9	5.090.543.457,0
2. Toplam Yatırımlar	260.301,0	4.826.688,7	112.472.551,5	157.286.379,1	224.436.826,2	329.272.466,6	509.834.737,3	686.011.306,8	1.018.044.241,0	1.089.189.810,9	1.162.683.916,1
3. Toplam Tüketim	1.330.311,2	30.924.903,5	559.453.347,1	933.279.663,9	1.173.695.177,6	1.548.978.015,3	2.031.107.625,8	2.830.831.454,8	3.376.832.349,5	3.907.085.275,0	3.927.859.540,9
4. Toplam Yurtiçi Tasarruflar	217.481,8	4.254.068,2	91.926.707,9	137.144.809,1	245.008.086,0	358.092.948,7	489.699.121,6	312.868.156,8	724.554.841,0	764.170.610,9	927.189.916,1

(H) Hedef
Kaynak: DPÖ

Tablo:26	Yatırım Tasarruf Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)										
	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ^H
1. Toplam Yatırımlar	260.301,0	4.826.688,7	112.472.551,5	157.286.379,1	224.436.826,2	329.272.466,6	509.834.737,3	686.011.306,8	1.018.044.241,0	1.089.189.810,9	1.162.683.916,1
1.1. Sabit sermaye Yat.	236.220,0	4.247.018,7	102.823.019,5	140.749.578,3	199.231.606,8	306.203.356,7	466.600.661,0	645.460.056,4	966.659.314,9	1.064.282.208,1	1.099.457.239,4
1.2. Stok Değişimleri	24.081,0	579.670,0	9.649.532,0	16.536.800,8	25.205.219,4	23.069.109,9	43.234.076,3	40.551.250,4	51.384.926,1	24.907.602,8	63.226.676,7
2. Toplam Tasarruflar	260.301,0	4.826.688,7	112.472.551,5	157.286.379,1	224.436.826,2	329.272.466,6	509.834.737,3	686.011.306,8	1.018.044.241,0	1.089.189.810,9	1.162.683.916,1
2.1. Yurtiçi Tas.	217.481,8	4.254.068,2	91.926.707,9	137.144.809,1	245.008.086,0	358.092.948,7	489.699.121,6	312.868.156,8	724.554.841,0	764.170.610,9	927.189.916,1
2.2. Dış Tas.	42.819,2	572.620,5	20.545.843,6	20.141.570,0	-20.571.259,8	-28.820.482,1	20.135.615,7	373.143.150,0	293.489.400,0	325.019.200,0	235.494.000,0

(H) Hedef
Kaynak: DPÖ

Tablo:27	Sabit Sermaye Yatırımlarının Sektörel Dağılımı (Cari Fiyatlarla YTL)										
	Sektörler	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
1. Tarım	16.266,1	291.465,0	6.287.369,1	11.273.995,9	15.876.418,2	19.505.376,0	25.067.329,5	30.288.995,7	37.031.696,5	25.096.397,8	35.802.089,5
2. Sanayi	29.880,2	424.680,0	13.592.581,5	15.288.051,7	22.529.433,0	40.640.073,2	70.693.090,7	84.573.998,0	154.480.514,6	188.370.607,1	212.591.883,6
3. İnşaat	7.281,6	86.069,4	2.065.985,6	2.544.432,3	4.327.423,0	8.909.608,5	21.259.857	43.258.675,4	34.687.310,1	20.913.624,0	34.005.047,0
4. Ticaret-Turizm	1.7135,1	426.138,0	8.500.384,0	11.290.015,6	19.239.532,6	35.370.682,2	55.650.643,9	68.847.433,3	90.649.789,0	101.226.532,6	136.038.364,5
5. Ulaştırma-Haberleşme	65.352,6	842.923,0	15.590.051,2	14.193.791,5	29.705.307,4	44.707.365,5	63.636.784,3	86.087.316,9	125.687.146,5	71.995.694,2	141.641.196,8
6. Mali Müesseseler	315,9	46.561,4	980.516,9	1.193.000,5	1.371.729,5	1.953.076,3	7.523.937	9.103.826,6	10.069.587,4	11.418.664,9	14.969.556,3
7. Konut Sahipliği	76.299,5	1.649.636,0	26.985.759,6	58.768.951,8	66.347.993,9	91.113.091,2	121.390.563,7	204.215.564,9	353.405.768,1	466.969.956,7	262.213.147,0
8. Serbest Meslek ve Hizmetler	7.118,4	121.667,0	6.896.702,1	5.518.412,4	7.999.201,9	12.718.481,6	22.014.944,9	25.959.956,5	49.092.282,6	88.371.762,0	124.282.823,8
9. Kamu Hizmetleri	16.570,6	357.879,0	21.923.669,5	20.678.926,6	31.834.567,3	51.285.602,2	79.363.510,0	93.124.289,1	37.031.696,5	89.918.968,8	192.885.992,8
Toplam	236.220,0	4.247.019,0	102.823.019,5	140.749.578,3	199.231.606,8	306.203.356,7	466.600.661,0	645.460.056,4	966.659.314,9	1.064.282.208,1	1.154.430.101,3

(H) Hedef

Kaynak: DPÖ

Tablo:28	Kamu Kesimi Genel Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)										
	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ^H
1. Kamu Gelirleri	573.648,1	10.753.633,8	242.932.294,8	396.701.251,1	525.661.550,6	772.834.745,1	1.023.173.117,8	1.253.787.499,2	1.524.019.743,1	1.739.498.572,7	2.051.312.013,1
2. Transferler	167.717,1	5.787.485,4	137.670.634,1	264.734.268,3	450.263.752,6	494.826.495,5	594.650.637,6	692.099.945,0	768.021.456,6	834.788.680,2	945.945.181,3
3. Kamu Harcanabilir Geliri	405.931,0	4.966.148,4	105.261.660,7	131.966.982,8	75.397.798,0	278.008.249,6	428.522.480,2	561.687.554,2	755.998.286,5	904.709.892,4	1.105.366.831,8
4. Kamu Cari Giderleri	350.359,4	8.078.733,9	178.984.668,9	233.532.591,0	322.959.794,0	478.793.537,1	597.959.676,7	749.134.768,6	988.884.634,8	1.231.306.843,6	1.299.285.542,8
5. Kamu Tasarrufu	55.571,6	-3.112.585,5	-73.723.008,2	-101.565.608,2	-247.561.996,0	-200.785.287,5	-169.437.196,5	-187.447.214,4	-232.886.348,3	-326.596.951,2	-193.918.711,0
6. Kamu Yatırımı	102.328,4	1.275.418,4	44.290.236,6	47.900.944,5	78.583.801,2	106.416.004,5	147.760.223,3	181.099.777,0	315.787.586,7	255.504.843,5	318.597.446,0
7. Kamu Finansman Gereği	46.756,8	4.388.003,9	118.013.244,8	149.466.552,7	326.145.797,2	307.201.292,0	317.197.419,8	368.546.991,4	548.673.935,0	582.101.794,7	512.516.157,0

(H) Hedef

Kaynak: DPÖ

Tablo:29	Özel Kesim Genel Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)										
	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ^H
1. Özel Harcanabilir Gelir	1.141.862,0	30.212.823,3	546.118.394,3	938.457.490,2	1.343.305.465,6	1.629.062.714,4	2.092.284.267,2	2.582.012.057,4	3.345.388.904,0	3.766.545.993,5	3.992.435.098,1
2. Özel Tüketim	979.951,8	22.846.169,6	380.468.678,2	699.747.072,9	850.735.383,6	1.070.184.478,2	1.433.147.949,1	2.081.696.686,2	2.387.947.714,7	2.675.778.431,4	2.824.966.975,1
3. Özel Tasarruf	161.910,2	7.366.653,7	165.649.716,1	238.710.417,3	492.570.082,0	558.878.236,2	596.374.573,6	455.420.457,7	910.466.341,8	1.091.215.252,8	1.167.468.122,9
4. Özel Yatırım	157.972,6	3.551.270,3	68.182.314,9	109.385.434,6	145.853.025,0	222.856.462,1	362.074.514,0	504.911.529,8	702.256.654,3	817.392.364,0	902.220.666,0
5. Kamu Kesimine İkaz	3.937,6	3.815.383,4	97.467.401,2	129.324.982,7	346.717.057,0	336.021.774,1	297.061.804,1	-4.596.158,6	255.184.535,0	257.082.594,7	265.247.457,0

(H) Hedef

Kaynak: DPÖ

Tablo:30	Devlet Bütçe Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)										
	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ^H
I. Bütçe Gelirleri	441.214,0	9.758.343,6	246.610.362,1	320.490.269,9	462.215.751,1	764.430.180,2	1.113.058.470,5	1.249.910.179,1	1.509.540.794,2	1.912.021.359,7	1.975.636.496,6
1. Yerel Gelirler	390.329,1	8.463.386,0	182.290.670,1	261.902.473,9	349.495.497,3	600.616.770,8	937.103.669,8	1.042.305.418,6	1.215.615.338,9	1.628.462.492,5	1.639.636.496,6
2. Dış Yardımlar	50.884,9	1.294.957,6	64.319.692,0	58.587.796,0	112.720.253,8	163.813.409,4	175.954.800,7	207.604.760,5	293.925.455,2	283.558.867,2	336.000.000,0
II. Bütçe Giderleri	524.749,0	13.655.393,2	332.228.068,4	492.609.666,7	801.470.483,8	1.027.199.638,9	1.261.834.304,7	1.500.220.978,1	1.923.710.074,6	2.125.063.562,9	2.355.058.716,7
1. Cari Giderler	247.636,2	6.263.359,4	129.126.690,9	162.283.573,5	220.646.137,4	334.498.045,2	436.157.692,2	571.203.866,0	742.526.703,9	932.560.258,6	962.434.946,9
2. Transferler	182.573,9	5.794.161,5	142.693.624,5	261.048.321,4	455.145.454,4	506.948.350,6	617.197.819,0	700.234.763,2	784.546.989,9	844.881.606,6	950.795.304,9
3. Savunma	20.140,0	747.500,0	24.275.000,0	34.870.000,0	54.000.000,0	68.918.000,0	78.000.000,0	80.145.649,0	118.843.456,0	120.047.875,5	136.000.000,0
4. Yatırımlar	74.398,9	850.372,3	36.132.753,0	34.407.771,8	71.678.892,0	116.835.243,1	130.478.793,4	148.636.700,0	277.792.924,8	227.573.822,2	305.828.464,9
III. Finansman Dengesi	-83.535,0	-3.897.049,6	-85.617.706,3	-172.119.396,8	-339.254.732,7	-262.769.458,7	-148.775.834,2	-250.310.799,0	-414.169.280,4	-287.087.316,2	-379.422.220,1
GSMH	1.547.793,0	35.178.971,7	651.380.055,0	1.070.424.473,0	1.418.703.263,6	1.907.070.964,0	2.250.806.747,4	3.143.699.611,6	4.101.387.190,5	4.671.255.885,9	5.157.412.657,8

(H) Hedef

Kaynak: DPÖ

Tablo:31	Devlet Bütçe Dengesi (GSMH Yüzdesi)																		
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ^H
I. Bütçe Gelirleri	28,5	28,0	25,5	28,6	32,4	27,7	34,2	37,5	35,0	35,4	37,9	29,9	32,6	40,1	44,7	39,8	36,8	40,9	40,7
1. Yerel Gelirleri	25,2	23,0	21,7	24,3	28,6	24,1	24,4	29,2	26,9	27,8	28,0	24,5	24,6	31,5	37,7	33,2	29,6	34,9	33,8
2. Dış Yardımlar ve Krediler	3,3	5,0	3,7	4,3	3,8	3,7	9,8	8,3	8,1	7,6	9,9	5,5	8,0	8,6	7,1	6,6	7,2	6,1	6,9
II. Bütçe Giderleri	33,9	39,2	33,9	36,1	37,8	38,8	38,3	42,6	45,3	47,2	51,0	46,0	56,5	53,9	50,7	47,7	46,9	45,5	48,5
1. Cari Giderler	16,0	17,6	16,2	16,7	18,3	17,8	16,8	17,3	16,9	18,7	19,8	15,2	15,6	17,5	17,5	18,2	18,1	20,0	19,8
2. Transferler	11,8	14,6	12,3	13,0	13,9	16,5	15,5	16,5	17,6	18,2	21,9	24,4	32,1	26,6	24,8	22,3	19,1	18,1	19,6
3. Savunma	1,3	2,1	2,1	1,8	1,9	2,1	2,0	3,7	4,7	5,5	3,7	3,3	3,8	3,6	3,1	2,5	2,9	2,6	2,8
4. Yatırımlar	4,8	4,9	3,3	4,5	3,7	2,4	4,1	5,2	6,1	4,8	5,5	3,2	5,1	6,1	5,2	4,7	6,8	4,9	6,3
III. Bütçe Dengesi	-5,4	-11,2	-8,5	-7,5	-5,3	-11,1	-4,1	-5,1	-10,3	-11,8	-13,1	-16,1	-23,9	-13,7	-6,0	-7,9	-10,1	-4,6	-7,8

(H) Hedef

Kaynak: DPÖ

Tablo:32	Ödemeler Dengesi (Milyon ABD \$)															
	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ^H	
1. Cari İşlemler																
2. Sermaye Hareketleri																
3. Rezerv Hareketleri (-Artış,+Azalış)	-6,5	-66,1	-95,9	0,9	-112,3	-32,1	22,5	-90,7	-219	-281	-322	-53	-433,3	-41,2	-138,9	
4. Net Hata ve Noksan	-2,3	1,9	-1,5	-14,8	21	-9,7	-36,4	-35,2	-11,4	36,1	81,4	46,1	246,0	-43,4	--	
Ortalama ABD \$ Kuru (1\$=TL)	2.618,98	46.554,51	82.150,5	154.893,3	262.384,34	422.312,6	626.397,67	1.177.869,6	1.507.052	1.485.591,9	1.428.057,9	1,3505	1,4415	1,2980	1,41	

Not: (1) 16 Temmuz 1997 tarih ve 38/97 sayılı yeni Para ve Kambiyo Yasası ile resmi döviz işlemlerinin durdurulmasına bağlı olarak Bedelsiz Dışalım kalemi 1997 yılından itibaren kaldırılmıştır

(2) 2005 yılından itibaren ortalama döviz kuru YTL olarak belirtilmiştir.

(H) Hedef

Kaynak: DPÖ

Aylar	Tüketici Fiyatları Endeksi Değişim Oranları (%)																			
	1985	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ocak	0,1	6,4	3,3	7,4	4,9	4,8	9,5	6,7	5,2	4,6	4,9	4,3	2,6	1,8	3,4	0,7	-0,9	1,0	1,3	1,6
Şubat	2,5	16,9	6,4	18,3	12,1	14,4	17,0	13,7	14,0	13,1	9,5	10,7	5,9	3,9	6,0	0,3	-0,9	0,7	2,0	2,2
Mart	5,9	20,8	10,7	22,3	17,9	39,6	25,9	18,6	24,2	19,0	15,5	16,6	13,3	6,2	7,9	1,8	-0,9	2,5	3,5	3,8
Nisan	8,9	25,0	15,2	25,6	20,5	66,8	27,4	22,9	29,1	24,4	18,9	19,8	30,7	7,3	9,8	2,4	0,5	4,2	4,2	6,3
Mayıs	12,2	28,3	18,0	28,1	22,4	109,4	29,6	30,6	32,8	29,2	21,0	21,0	34,5	7,3	12,9	4,6	-0,2	6,4	4,3	7,9
Haziran	13,6	32,2	23,8	30,5	25,3	116,4	31,6	36,6	34,3	32,8	23,8	25,3	39,2	8,2	9,0	4,2	-0,4	8,5	3,4	9,8
Temmuz	16,3	35,4	26,8	34,6	31,5	126,6	40,7	48,1	39,7	36,7	26,3	32,2	43,3	11,4	6,9	4,2	-0,2	10,2	3,6	11,5
Ağustos	42,0	51,0	29,2	39,1	37,8	149,3	50,6	60,8	50,8	43,9	34,1	38,9	50,8	15,2	7,1	6,5	0,5	12,6	5,9	11,3
Eylül	47,7	58,2	34,9	44,2	40,5	166,1	60,1	67,0	56,6	53,0	42,9	42,9	59,7	16,9	9,1	8,4	2,0	15,9	7,7	14,3
Ekim	52,2	62,0	39,1	50,1	44,0	179,1	63,8	73,5	64,5	56,1	47,5	46,4	69,1	20,7	10,9	10,3	2,5	18,6	9,3	
Kasım	47,8	65,6	42,5	55,9	50,9	192,9	67,2	79,9	73,6	61,1	50,2	49,2	71,9	21,9	11,7	10,9	2,3	19,0	9,0	
Aralık	43,0	69,4	46,3	63,4	61,2	215,0	72,2	87,5	81,7	66,5	55,3	53,2	76,8	24,5	12,6	11,6	2,7	19,2	9,4	

Kaynak: DPÖ

Tablo:34		KKTC ve TC Enflasyon Oranları (Tüfe Bazlı)			
Yıllar	KKTC	TC	Yıllar	KKTC	TC
1984	70,7	49,7	1997	81,7	99,1
1985	43,0	44,2	1998	66,5	69,7
1986	48,1	30,7	1999	55,3	68,8
1987	43,0	55,1	2000	53,2	39,0
1988	62,6	77,1	2001	76,8	68,5
1989	51,8	64,3	2002	24,5	29,8
1990	69,4	60,4	2003	12,6	18,4
1991	46,3	71,1	2004	11,6	9,3
1992	63,4	66,0	2005	2,7	7,7
1993	61,2	71,1	2006	19,2	9,7
1994	215,0	125,5	2007	9,4	8,4
1995	72,2	76,1	2008(Q1+Q2+Q3)	14,3	6,83
1996	87,5	79,8			

Kaynak: DPÖ, TCMB

Tablo:35		Tüketici Fiyatları Endeksi (1998-1999=100 Temel Yılı)						
Ana Harcama Gruplarının Önceki Döneme Göre Değişime Etkileri								
Ana Gruplar	2007				2008			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	
1. Gıda ve Alkolsüz İçecekler	1,5	-1,5	3,5	0,7	2,0	0,6	2,2	
2. Alkollü İçecekler ve Tütün	0,2	0,1	0,3	0,0	0,0	0,1	0,0	
3. Giyim ve Ayakkabı	-0,7	1,2	-0,2	-0,1	-0,1	1,0	-0,3	
4. Konut, Su, Elektrik, Gaz ve Diğer Yakıtlar	0,1	0,2	0,0	0,0	0,8	1,0	1,1	
5. Mobilya, Ev Aletleri ve Ev Bakım Hizmetleri	0,4	0,0	0,2	0,1	0,3	0,4	0,0	
6. Sağlık	0,3	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,1	
7. Ulaştırma	0,1	0,0	-0,1	0,1	0,2	1,4	0,0	
8. Haberleşme	0,0	-0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	
9. Eğlence ve Kültür	-0,1	0,0	0,0	0,1	-0,1	0,1	0,2	
10. Eğitim	0,0	0,0	0,1	0,5	0,1	0,1	0,6	
11. Lokanta ve Oteller	0,2	0,1	0,1	0,1	0,3	0,1	0,1	
12. Çeşitli Mal ve Hizmetler	1,4	0,0	0,0	0,0	0,3	0,8	0,1	
Genel	3,4	0,0	4,0	1,6	3,8	5,6	4,1	

Kaynak: DPÖ

Tablo:36

Dış Ticaret Verileri

İthalat

Yıllar	YTL					ABD \$				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2006	401.138.581	509.524.226	535.881.196	537.276.998	1.983.821.001	300.714.537	350.917.765	355.753.551	368.834.425	1.376.220.278
2007	449.824.830	504.160.486	508.028.299	626.818.571	2.088.832.186	319.138.673	376.248.537	394.431.906	526.783.172	1.616.602.288
2008	461.626.925	590.415.889	519.866.856		1.571.909.670	383.690.036	467.136.845	429.874.682		1.280.701.563

TC. ve 3. Ülkelerden İthalat (ABD \$)

Yıllar	TC					3. Ülkeler				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2006	199.406.774	251.330.686	248.738.247	247.503.262	946.978.969	101.307.763	99.587.079	107.015.305	121.331.163	429.241.310
2007	228.921.827	267.959.769	259.539.159	288.545.100	1.044.965.855	90.216.846	108.288.768	134.892.747	238.138.072	571.536.433
2008	255.083.098	327.044.062	284.357.203		866.484.363	128.606.838	140.092.883	145.517.479		414.217.200

TC. ve 3. Ülkelerin Toplam İthalat İçindeki Payları (%)

Yıllar	TC					3. Ülkeler				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2006	66,3	71,6	69,9	67,1	68,8	33,7	28,4	30,1	32,9	31,2
2007	71,7	71,2	65,8	54,8	64,4	28,3	28,8	34,2	45,2	35,6
2008	66,5	70,0	66,1		67,7	33,5	30,0	33,9		32,3

Dış Ticaret Verileri

İhracat

Yıllar	YTL					ABD \$				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2006	29.098.951	31.009.076	15.843.542	15.183.252	91.134.821	21.771.821	22.146.293	10.634.804	10.314.629	64.867.547
2007	41.291.600	28.893.664	17.979.422	22.629.862	110.794.548	29.493.028	21.563.963	14.005.438	18.622.384	83.684.813
2008	27.762.653	37.197.497	16.870.522		81.830.672	23.089.286	29.350.357	13.994.829		66.434.472

TC. ve 3. Ülkelerden İhracat (ABD \$)

Yıllar	TC					3. Ülkeler				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2006	8.752.344	10.821.674	5.758.531	5.542.813	30.875.362	13.019.477	11.324.619	4.876.273	4.771.816	33.992.185
2007	14.706.847	15.570.218	8.645.572	9.984.806	48.907.443	14.786.181	5.993.745	5.359.866	8.637.578	34.777.370
2008	12.891.379	16.501.332	8.732.683		38.125.394	10.197.907	12.849.025	5.262.146		28.309.078

TC. ve 3. Ülkelerin Toplam İhracat İçindeki Payları (%)

Yıllar	TC					3. Ülkeler				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2006	40,2	48,9	54,01	53,7	47,6	59,8	51,1	45,9	46,3	52,4
2007	49,9	72,2	61,7	53,6	58,4	50,1	27,8	38,3	46,4	41,6
2008	55,8	56,2	62,4		57,4	44,2	43,8	37,6		42,6

Kaynak: Ticaret Dairesi

Tablo:37		
Asgari Ücret Gelişmeleri		
Yıllar	Asgari Ücret (TL)	Uygulama Tarihi
1977	1.820	6 Mayıs 1977
1978	2.780	30 Ağustos 1978
1979	4.333	18 Temmuz 1979
1980	8.660	4 Nisan 1980
1981	13.000	19 Haziran 1981
1982	22.000	10 Haziran 1982
1983	24.270	8 Temmuz 1983
1984	30.300	21 Şubat 1984
1985	46.000	1 Ocak 1985
1986	75.000	1 Ocak 1986
1987	90.000	1 Ocak 1987
1988	121.000	1 Ocak 1988
1989	205.001	1 Ocak 1989
1990	340.500	1 Ocak 1990
1991	520.000	1 Ocak 1991
1992	806.000	1 Ocak 1992
1993	1.373.000	1 Ocak 1993
1994	3.000.000	1 Ocak 1994
	5.000.000	1 Ağustos 1994
1995	9.420.000	1 Ocak 1995
	11.590.000	1 Eylül 1995
1996	14.800.000	1 Ocak 1996
1997	23.000.000	1 Ocak 1997
	33.800.000	1 Eylül 1997
1998	50.250.000	1 Ocak 1998
	67.000.000	1 Eylül 1998
1999	85.000.000	1 Ocak 1999
	103.000.000	1 Haziran 1999
2000	137.000.000	1 Ocak 2000
	160.000.000	1 Temmuz 2000
2001	200.000.000	1 Ocak 2001
	240.000.000	1 Ağustos 2001
2002	320.000.000	1 Ocak 2002
	380.000.000	1 Ekim 2002
2003	440.000.000	1 Ocak 2003
	500.000.000	1 Ağustos 2003
2004	550.000.000	1 Mart 2004
	627.000.000	1 Temmuz 2004
2005 (1)	720	1 Haziran 2005
2006	780	1 Ocak 2006
	860	1 Ağustos 2006
2007	950	1 Şubat 2007
2008	1.060	1 Ocak 2008
	1.190	1 Eylül 2008

Not: 2005 yılından sonra YTL olarak belirtilmiştir.

Kaynak: DPÖ

Tablo:38	Akaryakıt Satışı (Ton)																	
Ürünler	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
1. Benzin (Super+Kurşunsuz)	34.796	34.131	36.467	41.116	42.122	43.490	44.499	49.338	51.742	51.995	48.492	45.385	44.214	46.537	51.187	55.714	59.877	67.049
2. Gazyağı	967	1.274	1.756	1.604	1.541	1.372	1.153	1.166	1.162	1.136	1.600	778	789	861	946	814	1.025	1.717
3. Motorin (Avro dizel dahil)	48.223	46.017	53.903	51.741	50.792	54.737	55.642	62.392	75.868	92.478	81.460	78.536	84.247	94.032	118.224	155.573	148.023	130.225
4. Fuel-Oil (1)	2.489	2.075	2.359	2.034	3.065	2.654	2.000	1.393	1.802	66	-	-	-	-	-	-	-	-
5. Jet A-1	6.726	5.427	8.299	12.339	12.131	13.658	15.749	12.995	7.958	13.445	16.788	13.266	11.598	11.291	12.371	15.196	21.409	23.923
6. LPG	3.054	3.219	7.154	8.529	8.913	10.553	11.293	13.060	13.618	14.405	15.196	12.989	12.843	13.716	16.475	16.541	17.784	19.064
7. Madeni Yağ	559	641	516	426	440	204	271	324	488	476	286	370	562	693	916	1.068	1.269	895
Toplam	96.814	92.784	110.454	117.789	119.004	126.668	130.607	140.668	152.638	174.001	163.822	151.324	154.253	167.130	200.119	244.906	249.387	242.873

(1) Elektrik Kurumu'nun ihtiyacı için 2004 yılında 138,050 mton ve 2005 yılında 176,964 mton olarak ithal edilen miktar belirtilmemiştir

Kaynak: K.T.Petrolleri Ltd. Şti., Altınbaş Petrol Ltd. Şti., DPÖ

Tablo:39	Çalışan Nüfusun Sektörel Dağılımı																			
Sektörler	1985	%	1990	%	1995	%	2000	%	2001	%	2002	%	2003	%	2004	%	2005	%	2006^T	%
1. Tarım	20.595	33,5	19.094	26,7	17.383	22,8	15.236	17,1	14.931	16,5	14.632	15,7	14.339	14,5	13.765	13,1	13.077	12,0	12.423	11,0
2. Sanayi	6.213	10,1	8.034	11,3	8.348	10,9	8.715	9,6	8.715	9,6	8.891	9,5	9.234	9,3	9.593	9,1	9.848	9,0	10.157	9,0
3. İnşaat	4.454	7,2	7.451	10,4	9.584	12,5	14.104	15,8	14.104	15,6	15.786	17,0	19.433	19,7	20.205	19,3	21.160	19,4	23.022	20,3
4. Ticaret-Turizm (1)	5.586	9,1	6.942	9,7	8.367	10,9	9.630	10,8	9.630	10,7	10.520	11,3	11.088	11,2	12.505	11,9	13.474	12,3	13.683	12,3
5. Ulaştırma-Haberleşme	4.004	6,6	5.728	8,0	6.510	8,5	8.104	9,1	8.104	9,0	8.310	8,9	8.550	8,7	9.067	8,7	9.952	9,1	10.280	9,1
6. Mali Müesseseler	1.531	2,5	1.968	2,8	2.397	3,1	2.397	2,7	2.397	2,7	2.397	2,6	2.509	2,5	2.509	2,4	2.583	2,4	2.635	2,3
7. Serbest Meslek ve Hiz. (2)	4.641	7,5	6.329	8,8	7.276	9,6	13.057	14,6	14.401	15,9	14.494	15,6	15.089	15,3	17.914	17,1	18.735	17,2	20.019	17,7
8. Kamu Hizmetleri (3)	14.475	23,5	15.979	22,3	16.589	21,7	18.084	20,2	18.084	20,0	18.084	19,4	18.618	18,8	19.315	18,4	20.261	18,6	21.180	18,7
Toplam İstihdam	61.499	100	71.525	100	76.454	100	89.327	100	90.366	100	93.114	100	98.860	100	104.873	100	109.090	100	113.399	100

(1) Ticaret ve Turizm ayrımı 1983 yılından itibaren yapılmaya başlanmıştır.

(2) Serbest Meslek ve Hizmetler 1983 yılından önce kamu hizmetleri içerisinde gösterilmiştir.

(3) KİT ve Belediyeler dahildir.

(T) Gerçekleşme tahmini.

Kaynak:DPÖ

Sektörler	Hanehalkı İşgücü Anketine Göre İstihdam							
	2004	%	2005	%	2006	%	2007	%
1. Tarım, Ormancılık, Avcılık ve Balıkçılık	7.278	8,4	4.681	5,5	4.378	4,8	3.170	3,5
2. Madencilik ve Taşocakçılığı	114	0,1	144	0,2	113	0,1	115	0,1
3. İmalat Sanayi	9.490	10,9	8.440	9,9	8.006	8,7	7.679	8,5
4. Elektrik, Gaz, Su	607	0,7	641	0,7	644	0,7	1.103	1,2
5. İnşaat ve Bayındırlık İşleri	8.079	9,3	8.375	9,8	9.590	10,4	9.664	10,8
6. Toptan ve Perakende Ticaret	14.130	16,3	14.563	17,0	16.757	18,3	17.340	19,3
7. Lokanta ve Oteller	5.039	5,8	4.942	5,8	5.755	6,3	5.493	6,1
8. Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama	5.289	6,1	5.378	6,3	5.250	5,7	5.017	5,6
9. Mali Aracı Kuruluşlar	3.403	3,9	3.044	3,5	3.541	3,9	3.142	3,5
10. Gayrimenkul Kiralama	3.595	4,1	4.261	5,0	3.319	3,6	4.120	4,6
11. Kamu Yönetimi	13.309	15,3	14.346	16,8	14.969	16,3	14.344	16,0
12. Eğitim Hizmetleri	8.576	9,9	9.120	10,6	9.743	10,6	9.479	10,6
13. Sağlık İşleri	2.545	2,9	2.470	2,9	2.931	3,2	3.013	3,4
14. Diğer Toplumsal Hizmetler	5.460	6,3	5.178	6,0	6.821	7,4	6.108	6,8
Toplam	86.914	100	85.583	100	91.815	100	89.787	100

Kaynak: DPÖ

Notlar

Para Arzı

En geniş anlamıyla ‘para arzı’; bir ekonomide belirli bir anda dolanımda bulunan ve para olarak kullanılan araçların toplamını ifade etmektedir. Ülkeden ülkeye veya zaman içerisinde farklılık gösterse de ‘para arzı’ likidite derecelerine göre M1 (Dar Para Arzı), M2 (Ara Para Arzı) ve M3 (Geniş Para Arzı) şeklinde tanımlanmakta ve aşağıdaki şekilde hesaplanmaktadır.

M1= Dolaşımdaki Para+Bankalardaki Vadesiz Mevduat+KKTCMB’deki Mevduat

M2= M1+Bankalardaki Vadeli Mevduat

M3= M2+ Bankalardaki Resmi Mevduat+ KKTCMB’deki Diğer Mevduat

Mevduat

Yazılı veya sözlü olarak veya herhangi bir şekilde halka duyurulmak suretiyle faiz veya her ne ad altında olursa olsun bir ivaz karşılığında istendiğinde veya belli bir vadede iade edilmek üzere para alınması mevduat kabulü sayılır. Ancak bono ve tahvil piyasalarını düzenleyen mevzuat kuralları saklıdır. Kabul edilen para karşılığında mevduat hesap cüzdanı yerine, adi veya ticari senetler, makbuz veya sertifika verilmesi durumu değiştirmez.

Kredi

Belirli miktardaki satın alma gücünün (nakit), belirli bir süre için ve geri verilmek üzere bir bedel (faiz) karşılığı gerçek ya da tüzel kişilere verilmesidir.

39/2001 sayılı ‘KKTC Bankalar Yasası’ uygulamasında; bir bankanın vereceği nakdi krediler ile teminat mektupları, kefaletler, aval, ciro ve kabuller gibi gayri nakdi krediler, satın alacağı tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları, tevdiatta bulunmak suretiyle ya da herhangi bir şekil ve surette vereceği ödünçler, varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar, vadesi geçmiş nakdi krediler ve gayri nakdi kredilerin nakdi tahvil olan bedelleri, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler ve ortaklık payları izlendikleri hesaba bakılmaksızın kredi sayılır.

Banka

Şirketler Yasası ve 39/2001 sayılı ‘KKTC Bankalar Yasası’ altında kurulan bankalar ile yabancı bankaların Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde açılan şubelerini anlatır. Halen KKTC’de faaliyet gösteren toplam 24 tane mevduat bankası bulunmaktadır.

Bankacılık Sektörü

Yukarıda tanımlanan bankalardan oluşan sektörü ifade etmektedir. Tanıma uygun 24 bankanın haricindeki her türlü finansal kuruluş sektörün dışında tutulmuştur.

Bankacılık Sektörü Parasal Verileri

Sektöre ait parasal büyüklükler bankaların KKTC Merkez Bankası'na göndermiş oldukları geçici bilançolardan derlenmiştir. Söz konusu bilançolar her takvim ayının son günü itibarıyla hazırlanmakta ve bankaların o gün itibarıyla bilanço durumlarını göstermektedir. Ancak, Merkez Bankası yapacağı incelemeler neticesinde, bu bilançoların bazı kalemlerinde düzeltmeler talep edebileceğinden dolayı bu bilançolar 'geçici' olarak kabul edilmektedir.

Dönüşüm Metodu

Bülten'de yabancı para miktarının Yeni Türk Lirası karşılıkları hesaplanırken Bankamızın gösterge niteliğinde belirlediği günlük döviz kurları kullanılmaktadır. Söz konusu dönüştürme, ilgili yabancı para birimine ait 'döviz alış kuru' kullanılmak suretiyle yapılmaktadır.

Bültenin Kapsadığı Dönem

Bülten'de bankacılıkla ilgili veriler Haziran-Eylül 2008 dönemini kapsamakta ve veri grubu da genellikle aylık ve üç aylık bazda düzenlenmiştir. Bankacılık sektörü ile ilgili söz konusu aylık veriler aynı zamanda Bankamızın resmi internet sitesinde (www.kkctmb.trnc.net) yayınlanmaktadır.

Bültenle İlgili Diğer Hususlar

Yukarıda da belirtildiği gibi, bankacılık verileri geçici bilançolardan derlendiğinden dolayı, Bankamız bu mali verilerin doğruluğunu garanti etmemekte ve tamamen bilgi amaçlı yayınlanan bu verilerle ilgili hiçbir sorumluluk kabul etmemektedir. Ayrıca Bankamız, söz konusu verilerde önceden haber vermeden kısmen veya tamamen değişiklik/düzeltilme yapma hakkını saklı tutmaktadır. Bu nedenle, Bülten'de yer alan dönemselsel bir bilgi, önceki veya sonraki bültenlerde çeşitli sebeplerle meydana gelecek güncellemeler sonucunda değişikliğe uğrayabilir.

Bu Bülten, Araştırma ve Fon Yönetimi Müdürlüğü tarafından hazırlanmış olup, KKTC Merkez Bankası Yönetim Kurulu onayı ile yayımlanmıştır.